

**TRAKYA BÖLGESİNDEKİ UYGULANAN
ARAZİ TOPLULAŞTIRMASININ
ÇİFTÇİLER ÜZERİNDEKİ
ETKİNLİĞİNİN İRDELENMESİ**

Celalettin BİLGİN

Yüksek Lisans Tezi

**Biyosistem Mühendisliği Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN**

2014

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TRAKYA BÖLGESİNDEKİ UYGULANAN ARAZİ TOPLULAŞTIRMASININ
ÇİFTÇİLER ÜZERİNDEKİ ETKİNLİĞİNİN İRDELENMESİ**

Celalettin BİLGİN

BİYOSİSTEM MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN

TEKİRDAĞ-2014

Her hakkı saklıdır

Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN danışmanlığında, Celalettin BİLGİN tarafından hazırlanan “Trakya Bölgesindeki Uygulanan Arazi Topplulaştırmasının Çiftçiler Üzerindeki Etkinliğinin İrdelenmesi” isimli bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü Anabilim Dalı’nda Yüksek lisans tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Juri Başkanı : Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN

İmza :

Üye : Prof. Dr. Selçuk ALBUT

İmza :

Üye : Yrd.Doç. Dr. Hüseyin SARI

İmza :

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Prof. Dr. Fatih KONUKCU

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TRAKYA BÖLGESİNDEKİ UYGULANAN ARAZİ TOPLULAŞTIRMASININ ÇİFTÇİLER ÜZERİNDEKİ ETKİĞİNİN İRDELENMESİ

Celalettin BİLGİN

Namık Kemal Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Biyosistem Mühendisliği Anabilim Dalı

Danışman : Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN

Bu çalışmada kullanılan veriler Edirne İli İpsala ilçesinde 2 köyden 94 adet işletme ile yapılan anket verileri ve ilgili kurumlardan alınan veriler çalışmanın materyalini oluşturarak elde edilmiştir. Araştırma bölgesindeki üreticilerin toplulaştırma öncesi ve sonrası ile ilgili düşünceleri, toplulaştırmayı benimsemede hangi faktörlerin etkili olduğu, toplulaştırmadan kaynaklanan sorunları incelenmiştir. Arazi Toplulaştırmasına üreticilerin bakış açıları ile bu durumu etkilediği düşünülen bazı sosyo-ekonomik faktörler ile toplulaştırma sonrası parsel sayısı ve büyüklükleri, yol ve sulama bağlantıları, tarımsal alet sulama yöntemleri arasında istatistiksel olarak bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Üreticilerin arazi toplulaştırmasına bakış açıları ile bunları etkileyen faktörler arasında ne tür bağımlılık olduğu belirlenmiştir. Toplulaştırmanın sulama etkinliği, ulaşım etkinliği, parsel şekli, büyüklüğü ve sayısına etkisi bu göstergeler altında araştırılmıştır. Ayrıca toplulaştırma oranı ve sulama oranı göstergelerinin yanında toplulaştırmanın sosyal ve ekonomik yönden etkileri de araştırılmıştır. Üreticilerin arazi toplulaştırmasına bakış açılarına göre toplulaştırmanın etkinliğini belirlemek amacıyla; su kullanım etkinliği, tarımsal etkinlik ile sosyal ve ekonomik etkinlik olmak üzere üç ana göstergeye göre incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arazi Toplulaştırması, Çiftçi Algısı, Toplulaştırma Etkinliği

2014, 93 Sayfa

ABSTRACT

MSc. Thesis

LAND CONSOLIDATION'S EFFECTIVENESS AND EVALUATION ON FARMERS AT THRACIAN REGION

Celalettin BİLGİN

Namık Kemal University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Agricultural and Irrigation Structures

Supervisor : Doç.Dr.Can Burak ŞİŞMAN

The data used in this study obtained from Edirne province İpsala county's two villages and ninety four businesses which based on survey results and related institutions documents. This research examined manufacturers before and after thoughts, what are the embracing factors and what are the arising issues of Land Consolidation. Land Consolidation research points out manufacturer's point of view about socio-economic factors, new parcels numbers and new parcels sizes, road and irrigation connections and is there any statistical connection between farming tools and irrigation. Manufacturer's point of view about land consolidation and related facts on this research are determined. Land Consolidation's affect on irrigation activities, transportation activities, parcel's shape, size and number, researched under these indicators. In addition, Land Consolidation's rate and irrigation's rate effect social and economical indicators which is also part of the research. According to manufacturer's perspective on Land consolidations scope which can be analyzed under three main topics which are water use (irrigation) efficiency, agricultural effectiveness and socio-economic activities.

Keywords : Land Consolidation, The Farmer Perception, Consolidation Activity

2014 , 93 pages

İÇİNDEKİLER	Sayfa
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii
TEŞEKKÜR	ix
1.GİRİŞ	1
2.KAYNAK ÖZETLERİ	4
2.1.Türkiye’de Arazi Toplulaştırmasının Genel Değerlendirilmesi	9
2.1.1.Türkiye’de Tarım Arazilerinin Mülkiyet Dağılımı ve Parçalılığı	9
2.1.2.AraziToplulaştırması Tanımı.....	13
2.1.3.Arazi Toplulaştırmasının Önemi ve Faydaları.....	16
2.1.4.Arazi Toplulaştırmasının Kapsamı ve Aşamaları.....	18
2.1.5.Türkiye’de Arazi Toplulaştırmasının Uygulamalarının Yasal Durumu.....	22
2.2.Türkiye’de Arazi Toplulaştırması Uygulamaları ve Karşılaşılan Problemler.....	27
2.2.1.Yasal Problemler.....	28
2.2.2.Yönetmelik Problemler.....	28
2.2.3.Teknik Problemler.....	29
2.2.4.Finansal Problemler.....	30
2.2.5.Koordinasyon Eksikliği.....	31
2.2.6.Çiftçilerle Yapılan Mülakat ve Dağıtımda Karşılaşılan Problemler.....	31
2.3.Ülkemizde ve Trakya Bölgesinde Arazi Toplulaştırmasının Geçmişi ve Bugünkü Durumu.....	33
3.MATERYAL VE YÖNTEM	37
3.1.Materyal.....	37
3.1.1.Coğrafi Konum Durumu ve İklim.....	37
3.1.2.Toplulaştırma Sahasına İlişkin Genel Bilgiler.....	39
3.1.3.Tarımsal Yapı ve Üretim.....	40
3.2.Yöntem.....	41
3.3.Anket Sonuçlarının Analiz ve Değerlendirme	43
4.ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	45

4.1. Arazi Toplulaştırmasına Çiftçi Yaklaşımı.....	45
4.1.1.Eğitim Durumu.....	45
4.1.2.İşletmedeki Aile Genişlikleri.....	46
4.1.3.İşletme Sahibinin Ana Uğraşısı.....	47
4.1.4.Tarımda Süreklilik.....	48
4.1.5.Tarım Yatırımlarına Karşı Algı.....	48
4.1.6.Arazi Toplulaştırılması Öncesi ve Sonrası Parselasyon Durumu.....	49
4.2.Araştırmaya Katılan İşletme Sahiplerinin Arazi Toplulaştırması Farkındalığı.....	52
4.2.1.Arazi Toplulaştırma Hakkında Çiftçilerin Bilgisinin Düzeyi.....	52
4.2.2.İşletme Sahiplerinin Arazi Toplulaştırma Öncesi ve Sonrası Görüşleri.....	53
4.2.3.Tarımsal Aletler ve Arazi Kullanımı.....	55
4.2.4.Arazi Toplulaştırma Önce ve Sonrasında Tarımsal İşletmelerin Sınır Sorunları.....	56
4.2.5.Arazi Toplulaştırması Öncesi ve Sonrasında Sulama	57
4.2.6.Arazi Toplulaştırmadan Önce Tarımsal Faaliyetler Ve Süresi.....	62
4.3.İşletmelerin Toplulaştırmayı Benimseme ve Genel Görüşleri.....	65
4.4.Arazi Toplulaştırması Sonrası İşletme Sahiplerinin Memnuniyet ve Muvafakat Durumları.....	68
5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	73
6.KAYNAKLAR.....	80
7.EKLER.....	84
8.ÖZGEÇMİŞ.....	93

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1.	Çakırköy arazi toplulaştırma projesi (proje öncesi-sonrası).....	15
Şekil 2.2.	Arazi toplulaştırması ile düzenli parseller oluşturulur.....	21
Şekil 2.3.	Türkiye de arazi toplulaştırması potansiyel alanları.....	27
Şekil 3.1.	Araştırma Bölgesinin (K.Doğanca ve Kocahıdır) Genel Harita Görüntüsü...	38
Şekil 3.2.	Araştırma Bölgesinin (K.Doğanca ve Kocahıdır) Uydu Görüntüsü.....	41
Şekil 4.1.	İncelenen İşletmelerde Aile Şekli.....	46
Şekil 4.2.	İşletme sahibinin ana uğraşı.....	48
Şekil 4.3.	Tarımda yatırımlara karşı algı.....	49
Şekil 4.4.	AT'den Önce Tarımsal İşletmenizde Parsel Sayısı.....	50
Şekil 4.5.	AT'den Sonra Tarımsal İşletmenizde Parsel Sayısı.....	51
Şekil 4.6.	Arazi Toplulaştırması Hakkında Tarımsal İşletmelerin Bilinç Düzeyi.....	53
Şekil 4.7.	AT yapan kurumların çiftçiler tarafından algılanma düzeyi.....	53
Şekil 4.8.	Arazi toplulaştırmasının çiftçiler tarafından fayda algı düzeyi.....	54
Şekil 4.9.	İşletmelerin AT önce ve sonrasında tarımsal alet değişimi.....	55
Şekil 4.10.	AT' öncesi tarımsal işletmelerin sulama yöntemleri.....	57
Şekil 4.11.	AT sulama ile ürün seçimi.....	58
Şekil 4.12.	AT öncesi ve sonrasında sulama süresi.....	59
Şekil 4.13.	AT öncesi ve sonrasında sulama yöntemleri.....	60
Şekil 4.14.	AT öncesi ve sonrasında parsellerin yol ve su bağlantıları.....	65
Şekil 4.15.	AT'sı Çalışmalarına İşletme Katılım Süreci.....	66
Şekil 4.16.	AT'sı Çalışmalarına İşletme Katılım Oranları.....	67
Şekil 4.17.	AT' Sonrası İşletme Sahiplerinin Memnuniyet Durumları.....	68
Şekil 4.18.	AT' Sonrası İşletme Sahiplerinin Refah Durumları.....	69

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1.	İkibinbir tarım sayımına göre işletme büyüklüğü ve parça sayısına göre işletme sayısı, arazi parça sayısı ve arazi büyüklüğü.....	11
Çizelge 2.2.	İkibinbir tarım sayımına göre Türkiye tarım işletmelerindeki arazi parçalık durumu.....	12
Çizelge 2.3.	Parsel sayılarına göre işletmelerin farklı tarım sayılarındaki oranları.....	13
Çizelge 2.4.	Arazi toplulaştırması yapılan alanların Kurumlara göre dağılımı.....	34
Çizelge 2.5.	Trakya Bölgesinde Tamamlanan AT Projeleri.....	34
Çizelge 2.6.	Trakya Bölgesinde Devam Eden AT Projeleri.....	35
Çizelge 3.1.	Edirne Temel İklim Verileri.....	39
Çizelge 3.2.	Edirne İline Ait Ortalama İklim Değerleri.....	39
Çizelge 4.1.	İncelenen İşletmelerde Ailedeki Nüfusun Eğitim Durumu.....	46
Çizelge 4.2.	Tarımda süreklilik.....	48
Çizelge 4.3.	İşletme Parsel Büyüklükleri.....	50
Çizelge 4.4.	AT den önce işletmedeki parsel sayısına göre AT sonrasında fikir değişimi.	51
Çizelge 4.5.	Toplulaştırmada parsel sayısı ve muvafakat ilişkisi.....	52
Çizelge 4.6.	İşletmelerin AT önce ve sonrasında fikir değişimi.....	54
Çizelge 4.7.	AT ile kullanılan ekipman yönünden toplulaştırma sonrası fikir değişimi....	55
Çizelge 4.8.	AT önce işletmelerin sınır sorunları.....	56
Çizelge 4.9.	AT ile sınır sorunlarının değişim ilişkisi.....	56
Çizelge 4.10.	AT den Sonra Sulama Yönteminde Değişikliğe Göre İşletmelerin Fikir Değişimi.....	57
Çizelge 4.11.	AT ile sulanan alanda artış durumu ve AT sonrasında çiftçi fikirlerinin değişimi.....	58
Çizelge 4.12.	AT ile sulama yöntemi ve etkilendiği faktörler.....	62
Çizelge 4.13.	Sulama yöntemine göre arazide harcanan süre.....	63
Çizelge 4.14.	AT ile sulamada işgücünün değişimine göre AT sonrasında fikir değişimi...	64
Çizelge 4.15.	Toplulaştırmadan dolayı araziye ulaşma süresindeki kısalma durumuna göre AT sonrasında Muvafakat Verme durumu.....	70
Çizelge 4.16.	Arazi toplulaştırmasında parsellerin birleştirilmesine göre Arazi Toplulaştırmasına Muvafakat Verme Durumu.....	71
Çizelge 4.17.	AT ile Refah seviyesinde bir değişiklik olmasına göre muvafakat verme.....	72

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
AT	Arazi Topplulaştırması
da	Dekar
DSİ	Devlet Su İşleri
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
FAO	Dünya Gıda ve Tarım Örgütü
Ha	Hektar
Kg	Kilogram
M	Metre
m ²	Metrekare
m ³	Metreküp
MKGM	Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
TRGM	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
%	Yüzde
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ATT	Arazi Topplulaştırma Tüzüğü
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
TKGM	Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
FAO	Birleşmiş Milletler Tarım Teşkilatı
TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın konusunun belirlenmesinde ve diğer aşamalarında bana yol gösteren danışmanım Sayın hocam Doç. Dr. Can Burak ŞİŞMAN' a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım esnasında göstermiş oldukları manevi destek ve sabırdan dolayı eşim Ayşe'ye, iyi bir diş hekimi olacağına sonsuz inancım olan kızım Elçin ve oğlum Onurcan 'a teşekkür ederim.

Çalışmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen Tarım Reformu personeline, anket çalışmalarına katılan çiftçilere, tezin yazım ve düzenlenmesinde yardımlarından dolayı meslektaşım Tolga BAL' a ve Namık Kemal Üniversitesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü öğretim üye ve elemanlarına sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ağustos, 2014

Celalettin BİLGİN

1. GİRİŞ

Bugün dünyanın en önemli sorunlarından birisi artan nüfusa bağlı olarak tarımsal üretimin yeterli düzeyde arttırılamamasıdır. Tarım alanlarının artırılması olanaklı olmadığından artan nüfusun gıda talebini karşılayabilmek için mevcut kaynakları daha ekonomik ve etkin kullanmak gerekmektedir. Bu nedenle birim alandaki verimin ve elde edilen gelirin artırılması gerekir. Verim artışı, yeni teknoloji ve tarımsal uygulamaların doğru bir şekilde uygulanması ile; gelir artışı ise, üretim maliyetleri düşürülmek suretiyle sağlanabilir. Bu bağlamda işgücü talebini kısıtlaması dolayısıyla üretim maliyetlerini düşürmesi, tarımsal uygulamaların etkinliğini artırması ve tarla içi geliştirme hizmetlerinin yatırım maliyetlerini büyük ölçüde azaltması yönüyle arazi toplulaştırması önem kazanmaktadır.

Arazi toplulaştırması sadece dağınık arazilerin birleştirilmesi değil, birim alandan azami verim elde etmek ve işgücü verimliliğini arttırmak için tarımın bütün kollarında gerekli iyileştirmenin yapılmasını ve çiftçinin hayat standardını yükseltecek bütün teknik, sosyal ve kültürel tedbirlerin alınmasını amaçlamaktadır (Akçay ve Angın, 1989).

Tarım sektörü, kalkınma sürecindeki büyük önemini korumakla birlikte, yapısal ve kurumsal birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Arazilerin sürekli olarak parçalanması ve dengesiz dağılımı, Türkiye'de gelir dağılımını bozmakta ve tarımsal üretimde kaynak israfına neden olarak ulusal ekonomiyi olumsuz yönde etkilemektedir (Taşdemir, 2001). İşletme arazilerinin daha da parçalanmasını önlemek, miras hukukunda kesin değişiklikler yapmakla sağlanabilirse de, parçalanmış işletmelerin yeniden birleştirilmesi, arazi toplulaştırma çalışmalarına ağırlık vermekle mümkündür. Ayrıca arazi toplulaştırma yatırımları, genellikle sulama, tesviye, drenaj tesisi vb. diğer tarla içi geliştirme hizmetleri ile birlikte uygulandığında yatırımın yararlılığının daha da arttığı gözlenmiştir. Bu takdirde yaratılan ekonomik fazlalık; ulaşım, girdi temini, tarım ürünlerinin işlenmesi, tarımsal pazarlama sektörü gibi diğer destekleyici sektörlerle de yansımaktadır (Özkan 1999).

Diğer yandan büyük yatırım bedeli karşılığında devlet eliyle yapılan toplulaştırma ve tarla içi geliştirme projelerinin planlama ve uygulamasına katkıda bulunabilmek bakımından, toplulaştırma sahasındaki üreticilerin sosyo-ekonomik durumlarının ve üreticilerin toplulaştırmaya bakış açılarının ortaya konulması gerekmektedir.

Arazi toplulaştırması; tarımda üretimi arttırmak, kırsal kesimde yaşayanların refahını

sağlamak amacıyla, kişi veya işletmelere ait olup, küçük parseller halinde birden fazla parçaya bölünmüş ve değişik yerlere dağılmış veya geometrik şekilleri bozulmuş arazilerin tarım işletmeciliği esaslarına göre ve kültür-teknik hizmetlerinin getirilmesini kolaylaştıracak biçimde birleştirilmesi, şekillendirilmesi ve yeniden düzenlenmesidir (Çay ve ark. 2002).

Arazi toplulaştırmasının amacı genelde ekonomik olup, üretimi artırmak, iş ve zamandan tasarruf sağlamaktır. Diğer yandan arazi toplulaştırması sonucu üretim ve gelir artışı sağlanmasıyla, tarım kesiminin yaşama ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi yanında kırsal nüfusun ekonomik ve sosyal açıdan daha uygun düzeye getirilmesi de mümkün olmaktadır (Çay ve ark. 2002).

Türkiye tarımındaki yapısal sorunların başında işletmelerin küçük ve parçalı olması gelmektedir. Ülkemizde ortalama arazi büyüklüğü 5,16 ha ve işletme başına parsel sayısı 5,4 adet tir (DPT, 2001). Küçük ve parçalı alanlarda, teknolojik gelişmelerin sağlanabilmesi ve gerekli altyapı yatırımlarının yapılabilmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Bu nedenden dolayı, tarım alanlarında gerekli teknolojik gelişmeleri uygulayabilmek ve teknolojik gelişmeler için gereken alt yapı yatırımlarının oluşturulmasında, toplulaştırma çok önemli bir araç olmaktadır. Gelişmiş ülkeler, bu yapısal sorunları 18. yüzyıldan başlayarak günümüze dek çözmüşlerdir. Fakat ülkemizde toplulaştırma çalışmalarında istenen noktaya hala gelinebilmiştir (Aktaş ve ark. 2006).

Türkiye'de tarımın tarımsal yapıdan kaynaklanan sorunlarının birincil önceliği bulunmaktadır. Tarımsal nüfusun tarım toprakları üzerindeki yoğun baskısı ve mülkiyetin dengesiz dağılımı verimli bir işletmecilik yapılmasına engel olmaktadır. Ülke ortalamasına göre kırsal kesimde daha fazla artan nüfusun tarımda kalma zorunluluğu tarım topraklarının parçalanmasına ve işletmelerin küçülmesine neden olmaktadır.

Türkiye'de 1950 yılında 2.2 milyon olan işletme sayısı, genel tarım sayımlarına göre, 1980 yılında 3.55 milyon, 1990 yılında 3.97 milyon, 2001 yılında ise 3.02 milyon'dur. Türkiye'deki tarımsal işletmelerinin büyük bir çoğunluğunu küçük işletmelerin oluşturmasına karşın, işlenen arazilerin önemli bir bölümü orta ve büyük işletmeler tarafından kullanılmaktadır. Büyüklüğü 10 hektar ve 10 hektardan fazla işletmelere bakıldığında 1980 genel tarım sayımında 13498 ha (işletmelerin ortalama büyüklüğü x işletme sayısı) toplam alan ile tarım alanlarının %59'unu, 1990 genel tarım sayımında 13710 ha toplam alan ile tarım alanlarının %40'ını ve 2001 genel tarım sayımında 10499 ha toplam alan ile tarım alanlarının %58'ini oluşturdukları 1991 yılı tarım sayımı sonuçlarına göre 3,9 milyon tarım

işletmesinin % 67'si 50 dekadardan daha kcktr. (Arıcı ve ark. 2010).

Ülkemizde tarım arazileri, tarımın yapılmasını engelleyecek şekilde parçalı, bozuk şekilli, yol ağına bağlı olmayan, sulama ve drenaj sisteminin uygulanmasını güçleştirici bir konumdadır. Sulama, gübreleme, tarımsal mekanizasyon, kaliteli tohumluk kullanımı ve tarımsal savaş gibi ağdaş tarım yöntemlerinin uygulanmasına gösterilen çabalar verimin bir miktar artışını sağlamışsa da, birim başına bitkisel ve hayvansal üretim yeterli düzeye eriştiği söylenemez. Parsellerin dağınık ve kk oluşu üretim faaliyetleri sırasında daha fazla makine ve insan kullanımı gerektirdiği gibi entansif tarımı engellemektedir. Diğer bir ifade ile birim alanda üretim azalırken, maliyet artmaktadır. Ayrıca, sulama uygulamalarında güçlüklerle karşılaşıldığı gibi, sulama şebekelerinin maliyetlerinin yükselmesine, yüksek yatırım maliyetine karşılık sulama randımanı ve sulama oranının düşük kalmasına neden olmaktadır (Yağanoğlu ve ark. 2000).

Çiftçilerin istekleri ve fikirleri dikkate alındığında arazi toplulaştırma bakışında adaptasyon seviyesinin arttığı gözlenmiştir. Katılım sonucu, şüpheler ve kaçınmalar giderilir. Sonuç olarak güvenilirlik artar (Akkaya ve ark. 2007).

Arazi paralığının ve dağınıklığının giderilmesi, şekillerinin düzeltilmesi, çiftçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi yapısal önlemlerin alınması arazi toplulaştırma çalışması çerçevesinde yürütülebilmektedir (Yağanoğlu ve ark. 2000).

Bu çalışmada, çiftçilerin yapılan arazi toplulaştırma çalışmalarından ne derece memnun oldukları sorunların tespiti, belirtilen sorunların ve memnuniyetsizliklerin nedenlerinin incelenmesi, memnuniyet düzeyinin yükselmesi için nelerin yapılması gerektiğinin belirlenmesi, yapılan arazi toplulaştırma projelerinde eksik kalan ynlerin anket sonuçları ile tespit edilmesi amaçlanmıştır. Böylece bundan sonra yapılacak olan arazi toplulaştırma çalışmalarında bu eksiklikler de göz önünde bulundurularak, çalışmaların çiftçilerin memnuniyet düzeyini arttıracak yönde yapılması hedeflenmiştir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Ülkemizde nüfusun hemen hemen beşte birini oluşturan köylünün temel üretim aracı topraktır. Toprağın mülkiyet açısından dağılımında görülen dengesizlik, topraksız aile sayısının giderek artması ve toprakların miras nedeniyle daha küçük parçalara bölünmesi çiftçi ailelerinin önemli bir bölümünün küçük işletmelerde geleneksel yöntemlerle üretim yapmasına neden olmakta, bu yapı da tarımda verim düşüklüğüne, toplumsal gelişmenin yetersiz kalmasına yol açmaktadır (Çevik ve Tekinel 1988). Bu durum kırsal kesimde toprak-insan ilişkileriyle tüm fiziksel faktörleri içerisine alan sosyoekonomik bir sorunun varlığını ortaya koymaktadır. Bu sorunun çözülmesi ise kırsal alanda geniş kapsamlı bir arazi düzenlemesine gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

Arazi toplulaştırması konusunda yapılmış araştırmalar, toplulaştırmanın daha çok teknik ve ekonomik sonuçlarını ortaya koymaktadır. Yapılan kaynak araştırmasında toprak toplulaştırmasının sosyal sonuçlarını inceleyen bir araştırma bulunamamıştır. Ancak toplulaştırmanın sosyal yönünün önemli olduğu proje alanında olumlu bir çiftçi düşüncesinin bulunması gerektiği bu konudaki araştırmaların ortak görüşüdür.

Güneş (1965) 'in araştırmasında, Türkiye'de toprak parçalanması, toplulaştırma uygulamaları, ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri geliştirilerek incelenmiştir. Bu çalışmada Konya-Çumra-Karkın projesinde toplulaştırmadan sonra çiftçiler yüksek verim elde etmişler, bölgedeki çiftçiler aynı toplulaştırma projesinin kendi topraklarında da uygulanmasını istemişlerdir.

Ancak Antalya-Aksu sağ sahili proje alanında çiftçiler toplulaştırma masraflarının kendilerinden karşılanacağı, topraklarının bir bölümünün veya tamamının ellerinden alınacağı, işletme yönetiminin devlet memurlarının denetiminde yapılacağı düşüncelerinden dolayı toplulaştırmaya karşı çıkmışlardır.

Sönmez (1966) tarafından yürütülen bir araştırmada, toprak toplulaştırmasının hukuki, sosyal, teknik ve mali sorunları incelenmiştir. Toplulaştırma hukukunda yer alması gereken ilkeler verilmiştir. Bu araştırmaya göre toprak toplulaştırmasının ne amaçla, hangi yöntemlerle yapılacağı, çiftçilerin bu uygulamaya nasıl katılacağı gibi bilgilerin çiftçilere anlatılması, çiftçinin projeye katılması ve desteğinin sağlanması konularına önem verilmesi gerekmektedir. İlgililere benimsetilmemiş olan projelerin uygulanması sırasındaki tepkilerin dikkate alınması ve projelerin sosyal yönüne de önem verilmesi gerekliliği ifade edilmiştir.

Aksöz (1969) toprak toplulaştırmasının amacını yalnız dağınık toprakları birleştirmek

değil, birim alandan en yüksek verimi elde etmek ve işçiliği azaltmak için, tarımın bütün alanlarında gerekli iyileştirmelerin yapılması ve çiftçinin yaşam düzeyini yükseltecek bütün teknik, sosyal ve kültürel önlemlerin alınması olarak tanımlanmıştır. Aynı araştırmacı yürüttüğü çalışmada Türkiye'de toprak parçalanmasının nedenlerini, toplulaştırmanın işletmeler üzerine olan etkilerini incelemiş ve toplulaştırma ile birlikte çiftçilere uygun koşullarda kredinin sağlanması, kooperatifçiliğin geliştirilmesi ve çiftçinin eğitiminin de ele alınmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Ülke içinde ya da dışında doğrudan bu araştırma paralelinde, arazi toplulaştırmasının benimsenmesi ve katılım sağlanması konusunda, sosyoekonomik yapı, tarımsal yayım ve haberleşme davranışlarının etkilerini belirlemeye yönelik araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak tarımdaki bazı uygulamalarla ilgili yeni teknoloji ve yeniliklerin benimsenmesi konusunda bazı sosyoekonomik özelliklerin etkileme düzeyinin ve kırsal alandaki sosyo ekonomik yapının ve arazi kullanımının belirlenmesine yönelik çeşitli araştırma sonuçları ile arazi toplulaştırma projelerinin yararları konusunda yapılmış olan bazı araştırma sonuçlarının burada verilmesinde yarar görülmektedir. Yerli ve yabancı kaynaklardan alınan araştırma sonuçları ayrı ayrı olmak üzere, konularına göre gruplandırılarak verilmiştir.

Büker ve Bölükoğlu (1990), Eskişehir-Alpu ilçesi arazi toplulaştırma sahasında toplulaştırmadan sonra, işletme başına düşen parsel sayısının 4.1'den 1.8'e düştüğünü, işletme başına makina kullanım zamanında 172 saat/yıl, hektar başına makine kullanım zamanında ise 59 saat/yıl tasarruf sağlanabileceğini belirlemişlerdir.

Candemir (1991), Manisa-Saruhanlı-Lütfiye köyü arazi toplulaştırma sahasında, toplulaştırma ile tartılı ortalama net gelirin % 85 arttığını, insan işgücünde 0.43 ha/da azalma olduğunu bildirmektedir. Aynı araştırmacı araştırma alanında toplulaştırma sonrası, pamuk ekim alanında % 34.51 artış, buğday, kavun, domates ve tütün ekim alanlarında sırasıyla %30.38, %3.08, %1 ve %0.12 azalma olduğunu bildirmektedir.

Koral ve Güney (1994) Türkiye'de 1969 yılına kadar gerçekleştirilen 21 toplulaştırma projesinde, toplam parsel sayısının 12161'den 7342'ye indirildiğini, uygulamalar sonucunda parsel sayısında %37-60 arasında değişen oranlarda azalma olduğunu belirtmiştir. Arıcı (1979), aşırı parçalanmış araziye sahip işletmenin çalışma süresi gereksiniminin, aynı büyüklükte toplu parsellere sahip işletmenin iki kat daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Kutlu (1981), toplulaştırma alanlarındaki yol planlaması ve parselasyonun uygun yapılması durumunda yol zamanında % 23 oranında tasarruf sağlanabileceğini bildirmiştir.

Koral ve Güney (1994), Tokat Erbaa Kızılçubuk köyü arazi toplulaştırması alanında, arazi toplulaştırmasından sonra, parsel sayısında %37 azalma, ortalama parsel alanında % 47 artış olduğunu; % 546 net gelir artışı sağlandığını; toprak işleme için birim zaman tüketiminde % 33.36 oranında tasarruf sağlandığını belirlemişlerdir.

Dernek (1998), yaptığı çalışmada toplulaştırmaya karşı arazi sahiplerinin gönüllü olmasının ve bu konuya sıcak bakmasının işin ilk adımı ve başarının kaynağı olduğunu belirtmektedir. Aynı araştırmacı projeler hazırlanırken teknik zorunlulukların yanında, proje alanının sosyoekonomik yapısının belirlenmesi gerektiğini ve bu verilerin projenin değerlendirilmesinde yarar olduğunu belirtmiştir.

Verkoren (1964), toplulaştırmanın sağladığı az miktarda gelir atışının dahi, net geliri oldukça düşük olan çiftçilerimizin hayat standardını yükseltmeye yetebileceğini ve tarım bölgesinde daha elverişli sosyal koşullara yol açabileceğini belirtmiştir. Ayrıca bu önlemlerin üretimi artırma fonksiyonu dışında, sosyal adaleti sağlamaya yönelik ayrı bir özelliği olduğunu vurgulamıştır.

Kumbaroğlu (1969) 'nun araştırmasında, incelenen proje kapsamında sulama ve drenaj yatırımları, ulaşım ağı, tesviye ve toplulaştırmanın yapılması planlanmıştır. Projenin toplulaştırma oranı %47,5 olarak bulunmuştur-Araştırma sonuçlarına göre yerinde bırakılan üzerinde sabit tesis bulunan 53 parsel ve itirazlı 19 parsel toplulaştırmayı sınırlayıcı bir etken olmuştur. Proje sonrasında parsel genişliklerinde bir artış olduğu, 2,5 dekardan küçük parsel oranının %31'den %3,7'ye düştüğü belirlenmiştir.

Aksöz (1970) 'ün çalışmasında, toprak toplulaştırmasına ilişkin genel bilgiler ile Batı Almanya'nın tarımsal yapısına ilişkin veriler incelenmiştir. Toprak toplulaştırmasının bu ülkede uygulanması, uygulayıcı kuruluşun organizasyonu ve toplulaştırma çalışmalarının tarımsal işletmeler üzerindeki etkileri örneklerle ortaya konmuştur. Toplulaştırma yapılan bölgelerde işletmelerin tarım topraklarında %15,7, parça büyüklüğünde %200, işletme gelirinde %20-24, işçilik gelirinde %71-89 oranında bir artış olduğu, toprak parça sayısının %68-70, çiftlik tarla uzaklığının %30-33, işçilik gereksiniminin %30 oranında azaldığı belirlenmiştir.

Ünal ve Başpınar (1992), Türkiye'de toprak toplulaştırması ile ilgili çalışmaların düzensiz ve yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Tarımsal işletmelerin parçalanmadan korunması için ayrı bir tarımsal miras hukuku hükümleri kabul edilmesi ve Türkiye'nin toplulaştırma esasına dayanan bir tarım reformuna gereksinimi bulunduğu ifade edilmiştir.

Takka (1993), Türkiye'de toplulaştırmanın önemi, olumlu etkileri, etüt, planlama, projelenme ve uygulama esaslarına ilişkin teknik bilgiler, yasal durum, uygulamalarda ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri ile istemli toplulaştırmada çiftçilerle yapılacak görüşmelerin ayrıntıları incelenmiştir. Tarla içi geliştirme çalışmaları içinde önemli bir yeri olan arazi toplulaştırması yapılmadan planlanan ve uygulanan sulama şebekelerinde bu sorunlar çözülemezken, arazi toplulaştırması uygulanan sulama projelerinde bu sorunlar tamamen ortadan kalkmaktadır. Arazi toplulaştırma projelerinin planlaması yapılırken, toprağın bünyesi ve arazinin eğimine göre sulama uzunluğu, sulama yönü ve parsellerin en/boy oranları dikkate alınarak bloklar oluşturulmaktadır. Bu şekilde, tekniğine uygun yol ve sulama planlaması yapılmaktadır. Her parsel sulama kanalı, yol ve drenaj kanalından faydalanacak biçimde bloklara yerleştirilmekte ve her iki parsel için bir su alma prizi verilmektedir.

Erkan ve Ataman (1995 a) ' yaptıkları bir çalışmada, Şanlıurfa ve Harran ovası toprak toplulaştırma projelerinin ve bu projeler kapsamında uygulanan kırsal alan düzenlemelerine neden gerek duyulduğu, nasıl yapıldığı ve ne gibi faydalar sağladığı, gerçekleştirilen proje örnekleri ile verilmiştir. GAP alanındaki illerden sadece Şanlıurfa ilinin tamamı Tarım Reformu Uygulama Bölgesi olarak ilan edilmiştir. Bu proje ile sulanacak olan 1.822 Milyon ha'lık alanın %51 (932 250 Ha.) Şanlıurfa ili sınırları içersindedir. Bu açıdan bakıldığında Şanlıurfa ilindeki Tarım Reformu çalışmalarının önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Proje alanlarında % 10 kamu yatırım payı kesintisi ile herhangi bir kamulaştırma bedeli ödenmediği gibi sulama inşaatlarında % 30 oranında tasarruf sağlanmaktadır.

Sulama yapılan alanlarda arazi toplulaştırma projesinin uygulanmasıyla sulama şebekesinde % 35 tasarruf sağlandığı, projenin uygulanmaması durumunda ise parsellerin %35'i susuz %40'ı ise yolsuz kalmaktadır.

Erkan ve Ataman (1995b) 'ın araştırmasında, Harran ovasındaki toplulaştırma çalışmalarına ilişkin bilgiler ve yeni mülkiyet durumuna ait örnekler verilmiştir. Araştırmacılara göre sulama yatırımları ile toplulaştırma projelerinin zamanlama açısından birlikte yürütülmesi ve bu yatırımları gerçekleştiren kuruluşlar arasında eşgüdümün sağlanması zorunluluğu bulunmaktadır.

Arıcı ve Demir (1996)' in, toprak toplulaştırmasının da içinde yer aldığı tarla içi geliştirme hizmetlerinin kırsal alanın doğal yapısına müdahale olduğunu ifade etmişlerdir. Yaptıkları çalışmada, özellikle büyük ve orta ölçekli projelerde; proje alanı ve yakın

çevresinin ekonomik, toplumsal, kültürel, tarihsel, tarımsal, endüstriyel, jeolojik, ekolojik, hidrolojik ve biyolojik durumunu kapsamlı bir biçimde belirleyen çevresel etki değerlendirmesinin yapılması, proje sonrası ortaya çıkabilecek olumsuzlukları azaltmaya ya da hafifletmeye yönelik önlemlerin alınması gerekliliği öneri olarak verilmiştir.

Ataman ve Gün (1996) 'ün toprak toplulaştırması yapılan alanlarda tarım topraklarının kullanım planlaması ve kırsal alanın gelişimine göre oluşturulacak yerleşim planlamasını kapsayan düzenlemelerin gerçekleştirilmesinin gerekliliğini vurgulamışlardır. Çalışmada 3083 sayılı yasanın toprak kullanım planlamasına ilişkin uygulamaları verilmiş ve yasanın toplulaştırmaya ilişkin kurallarının bütün ülke topraklarını kapsayacak biçimde değiştirilmesi öneri olarak getirilmiştir.

Çiçek (1996) 'in araştırmasında, toplulaştırmanın sosyal yararlarının ekonomik yararlarından daha fazla olduğuna değinmiş, toplulaştırma yapılan bölgedeki üreticilerin % 89,74' ünün toplulaştırmanın kendileri için yol faydası sağladığını, %82.05 'inin daha iyi sulama olanaklarına kavuştuklarını ve su anlaşmazlıklarının sona erdiğini, %41.03'ünün ise sınır anlaşmazlıklarının sona erdiğini belirtmişlerdir. Araştırmada toplulaştırmanın ekonomik yararlarını ortaya koymak için yapılan incelemelerde, toplulaştırma yapılan ve yapılmayan bölgelere ait veriler arasında önemli farklar olmadığı belirlenmiştir.

Gün (1996) toplulaştırmaya ilişkin yasal düzenlemelerde kuruluşlar arasındaki eşgüdümüne ilişkin kapsamlı bir düzenlemenin bulunmadığına değinmiş ve Türkiye'nin toprak parçalılığından kaynaklanan yapısal sorunlarının giderilmesi için dar kapsamlı toplulaştırma projelerinin zaman kaybetmeksizin gerçekleştirilmesini daha sonra bu alanlarda kırsal alan planlamasına yönelik düzenlemelere gidilmesinin yerinde olacağını belirtmiştir. Yasal düzenlemelerin bu açıdan ele alınarak özel bir toplulaştırma yasının çıkarılması gerekliliği belirtilmiş ve toplulaştırma ile ilgili yatırımları gerçekleştiren kuruluşlar arasında eşgüdümü sağlayacak yasal düzenlemelere gidilmesi önerilmiştir. Farklı bir çözüm olarak da bu yatırımların tek bir kuruluş tarafından gerçekleştirilmesine yönelik yasal düzenlemelerin olabileceği belirtmiştir.

Özkan ve Gürel (1996) 'in araştırmasına göre, çiftçi eğitimlerinde toplulaştırmanın önemini anlatılması, tamamlanmış örnek projelerin köy önderlerine ve örnek çiftçilere gösterilerek gör, öğren, kabullen metodunun işletilmesi ve diğer kurumlarla, iyi bir koordinasyonun kurulması ilk ele alınması gerektiği belirtmiştir. Araştırmada, toplulaştırma programlarını yürütecek bağımsız ünitelerin kurularak bu konuda yeni teknolojilerin

uygulanması gerekliliği ifade edilmiştir.

Yücel ve Peker (1996) 'in tarımsal faaliyetler için çevresel etki değerlendirmesi uygulamasının yasal boyutu ve tarımın çevreye etkileri çevresel etki değerlendirmesi ilkeleri ışığında araştırılmıştır. Çalışmada tarımsal üretimi ve kaliteyi artırıcı önlemlerin önemli çevre sorunlarına neden olduğu belirtilmiştir. Toprak toplulaştırmasının çevreye etkileri; doğal bitki türlerinin zarar görmesi yaşama ortamlarının tahribi, doğal peyzaj görünümünün değişmesi ve monotonluk yaratması olarak verilmiştir.

2.1. Türkiye’de Arazi Topplulaştırmasının Genel Olarak Değerlendirilmesi

2.1.1. Türkiye’de Tarım Arazilerinin Mülkiyet Dağılımı ve Parçalığı

Türkiye’de nüfusun artışına paralel olarak işlenebilir arazilerin artmaması neticesinde, toprak üzerindeki nüfus baskısı giderek artmaktadır. Artan nüfusun tarım dışı sektörlere çekilememesi ve diğer parçalanma nedenlerinden dolayı tarım işletmelerinin sahip olduğu araziler, sürekli parçalamakta ve ekonomik işletme büyüklüğünün altına düşmektedir (Anonim 2009e).

Arazi parçalanması, bir işletme toprağının birbirinden ayrı çok sayıda parçalara ayrılarak, toprak genişliğinin küçülmesi olarak tanımlanmaktadır (Aksöz 1969). Böylelikle bir tarımsal işletme, tarımın temel öğesi olan toprağın kullanılması açısından verimli olmayacak derecede küçülebileceği gibi, tarlalar da birbirinden uzak yerlerde dağınık durumda bulunabilmektedir (Aksoy 1984). Parçalara ayrılma ve işletmelerin küçülmesi çoğunlukla birlikte gelişen iki olaydır (Aksoy ve ark. 1995).

Tarım arazilerinin sürekli olarak parçalanması ve ekonomik işletme büyüklüğünün altına düşmesi, üreticilerin her geçen gün daha küçük ve dağınık alanlarda üretim yapmalarına neden olmaktadır. Hatta kırsal toplum insanının bir kısmının (2001 yılı Tarım Sayımı sonuçlarına göre 54 321 adet aile) hiç toprağı yoktur. Bununla birlikte halen geçerli olan kiracılık, yarıcılık ve ortakçılık düzeni, ekonomik ve verimli tarım yapılmasını engellemektedir (Altıntaş 2006).

Birim alandan sağlanan verimin artırılması; teknoloji seviyesi, üretimde kullanılan tohum, gübre, ilaç, sulama v.b. girdilerin miktarı ve kalitesinin yanı sıra, tarımsal bünye ile yakından ilgilidir. Tarımsal bünyedeki yapısal bozukluklar verimi azaltıcı tesirlerde bulunduğu gibi, verimi artırıcı tedbirlerin alınmasını da engellemektedir. Bu nedenle tarımsal bünyenin ışlah edilmesi hususu ön plana çıkmaktadır.

Tarımsal bünyenin ıslahı ile alınabilecek tedbirlerin başlıcaları, mülkiyet ve tasarruf rejiminin ıslahı, arazi ıslahı, toprak muhafaza tedbirlerinin alınması, drenaj ve sulama çalışmaları gibi tedbirlerdir. Bu tedbirler demetinin tamamı geniş anlamda “Arazi Toplulaştırması” veya “Arazi Düzenlemesi” adını verdiğimiz hizmetler kapsamında dahilinde bulunmaktadır.

Toprak ve insan ilişkilerinde oluşan dengesizliğin yanı sıra Türkiye'de tarım işletmelerinde verimliliği büyük ölçüde düşüren arazi parçalanmasının nedenleri şu şekilde sıralanabilir (Anonim 2009e):

- Miras ve intikal yoluyla parçalanma,
- Hisseli ve bölünerek yapılan satışlarla parçalanma,
- Sermaye ve işgücü yetersizliğinden dolayı yapılan kiracılık ve ortakçılık yoluyla parçalanma,
- Muhtelif amaçlarla yapılan kamulaştırmalar yoluyla parçalanma,
- Tarım kesimindeki yüksek nüfus yoğunluğu baskısı,
- Mera ve yaylak parçalanmaları,
- Coğrafi ve topoğrafik konumdan dolayı oluşan parçalanmalar,

Nüfusun hızla artması ve bunları beslemeyi gerektiren zorunluluklar, tarımsal üretimi de buna paralel şekilde artırma ihtiyacını doğurmuştur. Toprak kaynakları sınırlı olduğundan istenilen düzeyde ihtiyaç duyulan tarımsal üretim artışı; ancak birim alandan sağlanan verimin artırılmasının temini ile mümkündür.

Ülkemizdeki tarım işletmelerinin işletme büyüklükleri, yeterli genişliğe sahip değildir. Çiftçi bazındaki işletmelerin işledikleri arazi miktarı; sınırlı ve birbirinden uzak çok sayıda parçalardan meydana geldiği için de, bunlar üzerinde düzenli işletmeler kurulamamakta ve mevcut durumyla istenilen üretim artışı sağlanamamaktadır. (Anonim 2009e).

Türkiye'de tarım işletmelerinin sayısı parçalanmadan dolayı devamlı artmaktadır. Türkiye'de 1950 yılında 2 274 675 adet olan tarım işletmesi sayısı, 1970 yılında 3 058 900'a, 1980 yılında 3 558 815'e, 1991 yılında 3 966 800'e yükselmiş (Anonim, 2009d; Anonim, 2009e) ve 2001 yılında ise 3 022 127'ye düşmüştür (Anonim, 2012b). 1950 yılında 10 ha olan ortalama işletme büyüklüğü, 1980 yılında 6 ha'a, 1990 yılında 5,7 ha'a düşmüştür (Anonim 2009d) ve 2001 yılında ise 6,1 ha 'a yükselmiştir (Anonim 2012b).

1980 yılı Tarım Sayımı sonuçlarına göre, tarım işletmelerinin; %9,46'sı tek parsel, %26,22'si 2 - 3 parsel, %22,40'ı 4 - 5 parsel, %22,22'si 6 - 9 parsel, %19,70'i ise 10 ve daha

fazla parsel üzerinde üretim yapmaya çalışmaktadır. 6 ve daha fazla parça üzerinde çalışan işletmelerin sahip oldukları parsel sayısı, toplam parsellerin %72,74'ünü teşkil etmektedir (Anonim 2009e).

1990 yılı Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre işletmelerin %15'i tek parsel, %28'i 2 - 3 parsel, %23'ü 4 - 5 parsel, %19'u 6 - 9 parsel, %15'i ise 10 ve daha fazla parsel üzerinde üretim yapmaya çalışmaktadır. 6 ve daha fazla parça üzerinde çalışan işletmelerin sahip oldukları parsel sayısı toplam parsellerin %72'sidir. İşletme başına düşen ortalama parça sayısı 5,4 adet ve ortalama parça büyüklüğü ise 10,5 da dır. (Anonim 2009d).

Çizelge 2.1'de de görüleceği üzere, 2001 yılı genel tarım sayımı sonuçlarına göre tarım işletmelerinin; %5,89'u 5 da' dan daha az, %9,61'i 5 - 9 da, %17,86'sı 10 - 19 da, %31,46'sı 20 - 49 da, %18,53'ü 50 - 99 da, %10,83'ü 100 - 199 da, %5,09'u 200 - 499 da, %0,58'i 500 - 900 da, %0,15'i 1000 da ve üzeri araziye sahiptir (Anonim 2001a).

Çizelge 2.1. İkibinbir tarım sayımına göre işletme büyüklüğü ve parça sayısına göre işletme sayısı, arazi parça sayısı ve arazi büyüklüğü (Anonim 2008)

İşletme Büyüklüğü(da)	İşletme Sayısı		Toplam Parça Sayısı		Arazi Miktarı	
	adet	%	adet	%	da	%
< 5	178 006	5,89	292 514	2,37	481 987	0,26
5- 9	290 461	9,61	664 173	5,39	1 952 471	1,06
10- 19	539 816	17,86	1 650 312	13,39	7 378 022	4,00
20- 49	950 840	31,46	3 831 683	31,09	29 531 619	16,02
50- 99	560 049	18,53	2 836 069	23,01	38 127 032	20,68
100- 199	327 363	10,83	1 881 198	15,27	43 884 395	23,81
200- 499	153 685	5,09	997 015	8,09	42 075 497	22,82
500- 999	17 429	0,58	135 983	1,10	11 218 554	6,09
1000-2499	4 199	0,14	32 760	0,27	5 476 930	2,97
2500-4999	222	0,01	1 189	0,01	695 541	0,38
5000 +	57	0,00	509	0,00	3 526 175	1,91
TOPLAM	3 022 127	100,00	12 323 405	100,00	184 348 223	100,00

İşletmelerin sahip olduğu arazinin miktar olarak azlığı ya da çokluğu tek başına işletmenin büyük veya küçük olduğunu göstermeye yetmez. Arazinin bulunduğu bölge,

ekolojik koşullar, kullanılan tarım tekniği, yetiştirilen ürünler ve toprağın verim gücü gibi etmenler de işletmenin arazi varlığı ile birlikte düşünülmesi gereken konulardır. Örneğin, Akdeniz sahil kuşağında bulunan ve pazar değeri yüksek olan ürünlerin yetiştirildiği 4 ha araziye sahip işletme, Doğu Anadolu ya da İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan 30 ha kuru araziye sahip işletmeden ölçek olarak daha büyük olabilir. Bu nedenle işletmelerin arazi büyüklüklerinin coğrafi bölgeler itibariyle incelenmesinde yarar vardır.

2001 yılı genel tarım sayımı sonuçlarına göre ise; tarım işletmelerinin %19,48'i 1 ; %20,98'i 2 ; %16,06'sı 3 ; %20,36'sı 4 – 5 ; %16,03'ü 6 – 9 ; %5,66'sı 10 - 15 ve %1,43'ü 16 ve üzeri arazi parçasına sahiptir. İşletme başına düşen parsel sayısı 4,08 adet ve ortalama parsel büyüklüğü ise 14,96 da'dır (Çizelge 2.2).

Çizelge 2.2. İki bin bir tarım sayımına göre Türkiye tarım işletmelerindeki arazi parçalılık durumu (Anonim 2001b.)

İşletme Büyüküğü(da)	İŞLETME SAYISI (adet)					
	1Parçalı	2 Parçalı	3 Parçalı	4-5 Parçalı	6-9 Parçalı	10-+ Parçalı
< 5	109 996	40 138	17 976	8 058	1 771	67
5- 9	106 387	91 067	45 809	34 787	11 448	964
10- 19	127 077	152 162	93 148	103 860	53 358	10 211
20- 49	141 829	198 325	167 776	228 515	162 582	51 812
50- 99	62 493	83 884	85 786	135 105	131 739	61 043
100- 199	26 805	47 895	50 056	69 482	80 865	52 261
200- 499	11 692	19 071	21 931	31 585	37 596	31 812
500- 999	1 967	1 022	2 397	3 328	3 933	4 782
1000-2499	493	526	464	528	1 134	1 054
2500-4999	18	48	6	63	83	4
5000 +	9	3	3	5	11	26
TOPLAM	588 766	634 141	485 352	615 316	484 520	214 036
Oran (%)	19,48	20,98	16,06	20,36	16,03	7,08

Türkiye'nin sulanan tarım alanı yaklaşık 4,5 milyon ha'dır. Türkiye'de sulu tarım

alanında 450 bin, yaklaşık 22,5 milyon ha'lık kuru tarım alanında ise 1 125 bin adet olmak üzere toplam 1 575 bin adet tarım işletmesi olmalıdır. Bu işletmelere, örtü altı ve diğer tarımsal faaliyetler yapan 425 bin adet işletme ilave edildiğinde, ülkede olması gereken tarım işletmesi sayısı 2 milyon adet olarak hesaplanmaktadır. (Anonim 2001b).

Çizelge 2.3 incelendiğinde, 1980-2001 yılları arasında toprak parçalılığı bakımından 1-3 parçalı işletmelerin oransal olarak artış göstermesi (1980'de %35,7, 1991'de %43,3 ve 2001'de %56,5) ve tarım işletmesi sayılarında azalış olması (tarım işletmesi sayısı 1980'de 3 558 675, 1991'de 3 967 000 ve 2001'de 3 022 127 adet) bir iyileşme olarak görülebilir. Toprak parçalılığına istatistiksel veriler iyileşmeyi gösteriyorsa da 2001 yılında yaklaşık 700 bin işletmenin ortalama parça sayısının 6 ve üzeri olması parçalılığın önemli bir yapısal sorun olduğunu göstermektedir.

Tarım arazilerinin çeşitli nedenlerle küçülmesi ve parçalara bölünmesi sonucu verimlilik ve karlılık olması gerekenden çok aşağılarda kalmıştır. İşletme büyüklüklerinin istenen değerlerin altına düşmesi, ekonomik tarım yapılmasını imkânsız hale getirmektedir. Bunu önlemenin yolu; öncelikle tarım arazilerindeki daha fazla parçalanmayı ve bozulmayı önleyici yasal ve hukuksal düzenlemeler yapmak; sonrasında da bugüne kadar oluşmuş küçülmelerin, parçalanmaların ve düzensizliklerin (şekil bozuklukları gibi) iyileştirilmesidir. Bunu yapmanın yolu, "arazi toplulaştırması" adı verilen çalışmanın yapılmasıdır.

Çizelge 2.3. Parsel sayılarına göre işletmelerin farklı tarım sayılarındaki oranları (anonim 1980; anonim 1994; anonim 2010b)

Parça sayısı (adet)	1980	1991	2006
1	9,5	43,3	19,5
2 – 3	26,2	-	37,0
4 – 5	22,4	22,8	20,4
6 – 9	22,2	19,1	16,0
10 +	19,7	14,8	7,1
Toplam	100,0	100,0	100,0

2.1.2. Arazi Toplulaştırmasının Tanımı

Arazi düzenlemesi (toplulaştırması) çalışmaları ve bu çalışmalara bağlı olarak da tanımı zaman içerisinde değişiklikler göstermiş bir terimdir. Arazi toplulaştırması, dar anlamda aynı şahsa veya çiftçi ailesine ait dağınık, küçük arazi parçalarının ve hisselerinin bir

araya getirilerek muntazam şekiller halinde birleştirilmesidir. Geniş ve teknik anlamda ise ekonomik tarım yapılmasını, toprak koruma ve sulama önlemlerinin alınmasını güçleştirecek derecede parçalanmış, dağılmış ve şekilleri bozulmuş parselleri bir araya getirerek çiftçi ailesinin yaşam düzeyini yükseltecek teknik, ekonomik ve sosyal önlemleri almaktır (Taşdemir 2001).

Dağınık parselleri birleştirmek amacı ile başlanan ve çekirdek ögesi her zaman olduğu gibi yine toprak düzenlemesi olan arazi toplulaştırması, günümüzde bütünleşik bir kırsal alan planlamasına yönelik çok yönlü kırsal gelişim aracı olmuştur. Tüm toplumun gereksinimleri doğrultusunda kırsal alanda bir fiziksel planlama, doğanın bakımı ve korunması, çevre sağlığı, dinlenme yerleri, su ekonomisi, zararlı atıkların yok edilmesi, balıkçılık, avcılık, enerji sağlaması, devlet yollarının planlanması, bölge planlanması, madencilik, hammadde kaynaklarının korunması ve güvence altına alınması önlemlerini de kapsayarak, içeriğini genişletmiştir. Böylesine bir içerik, birçok disiplinle ilişkide olmanın yanı sıra, toprakları düzenlenen kişilerin ve toplumunun da arazi toplulaştırmasına katılımını sağlamaktadır (Demirel 1988).

Arazi toplulaştırmasının amacı; ülke düzeyinde ulusal gelirin yükseltilmesine yardım etmek ve bu yönde kişilerin ve çiftçi ailelerinin mülkiyetinde bulunan dağınık arazi parçalarını birleştirmek, arazi tasarruf sistemini düzeltmek, küçük tarım işletmelerinin arazilerinin genişlemesine olanak vermektir. Böylece farklı üretim etmenleri düzeltilerek ve geliştirilerek çiftçi ailelerinin yaşam düzeyi yükseltilebilecektir (Yağanoğlu ve ark. 2000).

Tarımsal bünyedeki yapısal bozukluklar, verimliliği düşürücü tesirlerde bulunduğu gibi, verimi artırıcı tedbirlerin alınmasını da engellemektedir. Sonuç olarak bu durum hızla tarımsal bünyenin ıslahıyla ilgili tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu tedbirlerin başlıcaları :

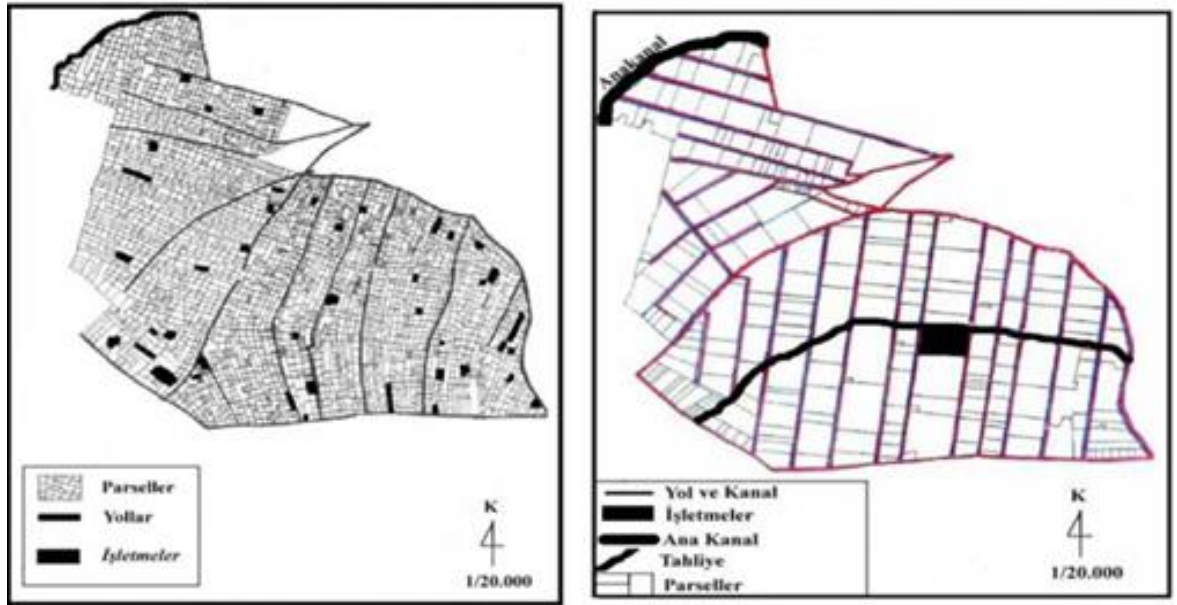
1. Mülkiyet ve tasarruf rejiminin ıslahı,
2. Arazi ıslahı,
3. Toprak muhafaza tedbirlerinin alınması,
4. Sulama ve drenaj gibi tedbirlerdir.

Bu tedbirlerin tamamı, geniş anlamda arazi toplulaştırmasının amacını oluşturmaktadır (Ballı 1997).

Arazi toplulaştırma çalışmaları, tarımdaki verimliliği arttırmak amacıyla tarımsal mekanı çeşitli alt yapı hizmetleri ile (yol-sulama ağı, drenaj, toprak tesviyesi, köy yerleşim yerlerinin imarı vb.) birlikte düzenleyen teknik hizmetler bütünüdür (ay ve İnceyol 2000).

Diğer bir ifadeyle arazi toplulaştırması, tarımsal üretim arttırılması amacıyla, kişi ve işletmelere ait olan küçük parseller halinde birden fazla parçaya bölünmüş, değişik yerlere dağılmış veya elverişsiz biçimde şekillenmiş arazilerin, modern tarım işletmeciliği esaslarına göre ve ayrıca sulama hizmetlerinin getirilmesine en uygun bir şekilde birleştirilmesi, şekillendirilmesi ve düzenlenmesi işlemidir (Takka 1993).

Arazi toplulaştırması iyeliği yeniden düzenleme yoluyla kırsal alanda; yaşam yerleşim, beslenme, ekonomi, evre, dinlenme işlevlerini korumaya, güçlendirmeye ve iyileştirmeye dönük tüm önlemleri planlamaya, uygulamaya hazırlamaya ve bunları gerçekleştirmeye yönelmiştir. Bir anlamda toplumsal yapı değiştikçe arazi toplulaştırması da toplumun beklentilerine göre kapsamını genişleterek kırsal alanı geliştirme aracı olmuştur. Bu nedenle arazi toplulaştırması artık “ kırsal gelişim ” olarak da adlandırılmaktadır (Parlak 2010).

şekil 2.1. akırky arazi toplulaştırma projesi öncesi-sonrası (Anonim 2012)

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununa göre, arazilerin doğal ve yapay etkilerle bozulmasını ve parçalanmasını önlemek, parçalanmış arazilerde ise doğal özellikleri, kullanım bütünlüğü ve mülkiyet hakları gözetilerek birden fazla arazi parçasının birleştirilip ekonomik, ekolojik ve toplumsal yönden daha işlevsel yeni parsellerin oluşturulmasını ve bu parsellerin arazi özellikleri ve alanı değerlendirilerek kullanım şekillerinin belirlenmesini, köy ve arazi gelişim hizmetlerinin sağlanmasına arazi

toplulaştırması, köy tüzel kişiliği, belediyeler, kooperatifler, birlikler gibi tüzel kişilikler veya kamu kuruluşlarının, hizmet konuları ile ilgili arazi teminini de kapsayacak şekilde yapacakları arazi toplulaştırmasına özel arazi toplulaştırması denir (Anonim 2005).

2.1.3. Arazi Toplulaştırmasının Önemi ve Faydaları

Arazi toplulaştırma projeleri ile doğrudan kişilerin mülkiyet haklarına müdahale edildiği için, bu çalışmalarda daha dikkatli, hassas ve adil olmak gereklidir. Arazi toplulaştırmasından beklenen faydaların ve memnuniyetin bütün üreticilerce algılanması projenin bitmesi ile birlikte hemen başlamayabilir. Çünkü toplulaştırma ile birlikte meydana gelen yer değiştirme işlemlerine çiftçilerin hemen alışması zordur ve duygusal düşüncelerden kurtulması için zamana gereksinim vardır.

Tarım sektörünün gerek yapısal, gerekse işlevsel yönden ekonominin diğer sektörleriyle bir bütün oluşturacak biçimde dengeli ve uyumlu bir şekilde geliştirilmesi ve tarımın kalkınmada ki yeri üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Özellikle Türkiye gibi kalkınmakta olan ve kalkınmasının büyük bir bölümünü ekonominin temel sektörünü oluşturan tarıma borçlu olan bir ülkede tarımın etkin bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Oysa Türkiye'de tarımın temel sorunları içerisinde yapısal bozuklar başta gelmektedir. Tarımsal yapıdaki tüm bozuklukları düzeltmenin başlangıcı belki de arazi toplulaştırmasından geçmektedir. Çünkü arazi toplulaştırmasına geniş anlamda bakıldığında kırsal kalkındırmayı hızlandıracak yöntemleri içerdiği görülmektedir. Bu durumda arazi toplulaştırması, tarımsal yapının ve kırsal yaşam koşullarının iyileştirilmesinde, köy yerleşim alanlarının düzenlenmesinde, tarımsal üretim ve gelirin artırılmasında, doğanın dengeli bir şekilde kullanılması ve korunması için her dönemde kırsal alanla ilgili tüm sorunlara çözüm getirecek en önemli yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Arazi Toplulaştırma çalışmaları tarımsal faaliyetler açısından olduğu kadar kırsal alanın sosyo-ekonomik sorunlarına çözüm getirmesi bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle arazi toplulaştırması, sadece tarımsal faaliyetlere yönelik bir uygulama olarak görülmemelidir. Aynı zamanda kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfusun çalışma şartlarını da iyileştirecek ve köyden kente göçü yavaşlatacak çok yönlü bir kırsal alan planlamasıdır. Bu çalışmayla tarımsal verim artmakta ve ürün çeşitliliği sağlanmaktadır. Yol, sulama ve drenaj kanalları gibi her türlü fiziki tesislerden herkesin eşit oranda faydalanması sağlanır. Mevcut yapılmış kadastro yenilenir. Mülkiyet sorunu varsa ortadan kaldırılabilir. Bütün parseller yollardan ve sulama kanallarından doğrudan yararlandıklarından çiftçiler arasındaki yol ve su

problemleri önlenmiş olmaktadır. Mevcut durumda sulanan alanlarda çok ciddi huzursuzluklara sebep olan bu durumun önlenmesi kırsal alanlarda sosyal huzur açısından önemlidir. Mevcut tarihi ve kültürel alanların korunması sağlanabilir. Genç nüfusun köyde kalmasını sağlayacak iş alanları oluşturulabilir.

Kırsal alanda "tarımsal alanların işletme bütünlüğü" arttırılmaktadır. Özellikle miras nedeniyle tarımsal arazilerde toprak bölünmesini, parsellerde küçülmeyi ve işlenemez hale gelmeyi ortadan kaldırmaktadır.

Özellikle arazi toplulaştırma uygulamalarının yapıldığı kırsal yerleşmelerde, köylerde ve köy altı iskan birimlerinde altyapı çalışmaları iyileştirilerek yerleşimlerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Bilinçsizce işlenen eğimli arazilerde teraslama metotları kullanılmakta ve erozyon önlenmektedir.

Toplulaştırma işlemleri sırasında toprağın derinlerine kadar inilerek kırılma işlemleri yapılmakta ve toprak gevşetilerek verim artışı sağlanmaktadır.

Arazi toplulaştırma çalışmalarında planlanan, önemli olgulardan biriside, tarım arazileri içerisinde altyapısı tamamlanmış yolların yapılarak, ulaşımın ekonomik ve kolay hale getirilmesi işlemidir. Yerleşme alanları ile tarımsal arazi arasında kat edilmesi gereken yol mesafesi azalmakta ve böylece çiftçilerin gidiş geliş için harcadığı zaman ve yakıttan tasarruf edilmektedir.

Plansız kanal ve yol inşaatı gibi devlet yatırımlarında önemli sayılabilecek azalmalar olmaktadır. Toplulaştırma işlemleri sonrasında sulu tarım arazileri artmakta, parsel sayısı toplulaştırılarak azalmaktadır. Modern ve planlı sulama kanalları oluşturulmaktadır

Toplulaştırmanın tarımsal bünye üzerine sağladığı fayda ve olumlu etkileri şu şekilde sıralamak mümkün olacaktır:

- Nüfus artışı, miras, alım-satım, kiracılık, ortakçılık gibi nedenlerle ortaya çıkan arazi parçalı lığı ve dağınıklığını ortadan kaldırarak işletmeleri rasyonel büyüklüğe getirmektedir.

- Çok parçalı oluşun ortaya çıkardığı tarla sınırı, yol ve su arklarından doğan arazi kayıplarını azaltmaktadır.

- Küçük parsellerde, ekim esnasında tarla sınırına fazla yaklaşılması nedeniyle doğacak ürün kayıplarını azaltmaktadır.

- Toplulaştırmadan sonra, parseller daha büyük ve şekilleri daha düzgün olacağından, entansif tarım daha kolay yapılmakta ve giderlerde önemli oranda azalmalar olmaktadır.

- Küçük parseller bir araya getirileceği için, işletme merkezi ile parseller arasındaki uzaklık azalmakta ve buna bağlı olarak ulaşım giderleri azaldığından, zaman, işçilik ve yakıttan tasarruf sağlanmaktadır.

- Parsel sayısı azaldığı, şekilleri düzeldiği ve büyüklükleri arttığı için tohum, gübre, ilaç gibi tarımsal girdiler, daha optimal bir düzeyde kullanılmaktadır.

- Sulama projelerinin uygulanmasında, eski dağınık ve şekilsiz parsellerin sınırlarına bağlı kalma zorunluluğu olmayacağından, yatırım giderlerinden tasarruf sağlanmaktadır.

-Her parselin yola ve kanala sınırı olacağından sulama ve ulaşım randımanı artmaktadır.

-Parsellerde müştereklikten doğan huzursuzluklar giderilmektedir.

- Köy sınırları sabit noktalara dayandırılarak, köyler arasındaki sınır ihtilafları ortadan kalkmaktadır.

- Varsa dağınık ve müşterek haldeki Hazine arazisi birleştirilerek dağıtıma hazır hale getirilmektedir.

Ayrıca, arazi toplulaştırma işlemleri kırsal yerleşmelerde sosyal ve kültürel tesislerin oluşmasına önemli katkıda bulunduğu belirtilmektedir. Böylece kırsal alanlarda arazi anlaşmazlığını ortadan kaldırarak sosyal huzura alt yapı oluşturulmaktadır. Gerekli durumlarda yapılacak kamulaştırma sorununu çözerek, devlete önemli ölçüde bir ekonomik kazanç sağlanmaktadır. Toplulaştırma işlemlerinden sonra kamuya ve şahıslara ait parsellerin geometrik şekilleri değişmektedir. Yeni oluşan parsellerin rekreasyon alanı olarak değerlendirilmesine olanak sağlanmaktadır.

2.1.4.Arazi Toplulaştırmasının Kapsamı ve Aşamaları

Arazi toplulaştırma çalışmaları şu hususları kapsamaktadır (Anonim 2009d):

- Fazla parçalanmış, dağılmış arazilerin modern işletmecilik esaslarına göre birleştirilmesi,

- Tarla içi yol şebekesinin, sulama tesislerinin ve yüzey tahliye sisteminin inşası,

- Gerekli arazi tesviyesi ve toprak ıslahının yapılması,

- Köylerin yerlerinin yeniden düzenlenmesi ve çevre planlanması,

- Kırsal alanın, doğal hayatın korunması ve yeşil alanların düzenlenmesi,

- Kırsal alandaki yerleşim yerleri ve toprakların, rüzgâr ve su erozyonu, sel taşkınları gibi doğal afetlerden korunması için gerekli önlemlerin alınması,

- Spor sahaları, parklar, yüzme havuzu, bayram-pazaryeri, çocuk bahçesi, okul, sağlık ocağı ve kooperatif binası gibi sosyal hizmet tesisleri için gerekli arazilerin, toplulaştırma planları içinde kamulaştırma yapılmadan temin edilmesi,

- İşletmelerin ıslahı, yeniden düzenlenmesi, verimli bir şekilde çalışmalarının temini için gerekli tedbirlerin alınması,

- Köy içi yollarının tanzimi içme suyu, kanalizasyon, elektrik, telefon gibi hizmetlerinin planlanması ve iskân, arsa isteklerinin karşılanması.

Günümüzde geniş kapsamlı bir arazi toplulaştırması çalışması aşağıdaki hizmetleri ve yatırımları kapsamalıdır (Anonim 2000):

1. Tarla şekillerinin iyileştirilmesi

a)Düzgün şekilli olmayan, çok parçalı durumda bulunan tarlaların bir araya toplanması

b)Uygun boyutlu, günün gelişmiş teknoloji düzeyini de gözetten tarımsal işletme açısından uygun nitelikte olan tarla şekillerinin oluşturulması

c)Tarlaların en az bir kenarından yol ağına ve sulama-drenaj kanallarına bağlanmaları

2. Çiftçinin çalışma ve üretim koşullarının iyileştirilmesi

a)Toprakların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin iyileştirilmesi

b)Sulama – drenaj tesislerin yapımı

c)Tarla (tesviyesinin) yapımı

d)Toprak, çevre ve su özelliklerini dikkate alan gübre kullanım standartlarının geliştirilmesi

e)Makine kullanımı ve makinelerin ekonomik kullanımı koşullarının geliştirilmesi

3. Çiftçilerin ve tarımsal mekanda yaşayan diğer insanların yaşam koşullarının geliştirilmesi

a)Varsa, sağlıksız çevre koşullarının ortadan kaldırılması (pis sularını arıtılması, fabrika dumanlarının filtre edilmesi vb.)

b)Konutların insan sağlığına uygun koşullara kavuşturulması, konutların köyün kültürünü yansıtacak ve turizmi özendirecek biçimde düzenlenmesi

- c)Okul, okuma odası, sağlık tesisleri, sosyal, dini ve kültürel tesislerin yapımı
- d)Köy içi, köyler arası, tarla içi ve tarlalar arası uygun ulaşım ağının kurulması

4. Tarımsal mekanda çalışanların gelir düzeylerinin yükseltilmesi

- a)Pazar olanaklarının geliştirilmesi
- b)Depolama, koruma ve saklama tesisleri yapımı
- c)Ambalajlama tekniklerinin geliştirilmesi ve tesislerinin yapımı
- d)Diğer sektörlere hizmet sunulması

5. Tarımsal işgücünün tam kullanılması

a)Türkiye'ye özgü bir durum olarak, topraksız ya da topraklı çiftçilerin, varsa devlet toprakları ile topraklandırılmaları

b)ok büyük alanlarda belirli miktarların üzerindeki toprakların ve toprağını kendisi işletmeyenlerinde (ortakçılık, yarıılık, kiracılık yolları ile işletenler) topraklarının kamulaştırması suretiyle topraksız çiftçilerin topraklandırılmaları.

Arazi Topplulaştırma alışması aşağıdaki aşamalardan gerçekleştirmektedir.

1. Tüm tarlaların ve çiftçilerin mülkiyet bilgilerinin temin edilmesi.
2. Tapu kütüğü, kadastro paftası ve arazideki miktar ve ölçülerdeki tüm uyumsuzluklar giderilmesi.
3. Hlihazırdaki arazi kullanım durumunun, uygun tarım arazileri sınırlarının, sabit tesislerin belirlenmesi,
4. Toprak karakterlerini belirten toprak haritalarının temin edilmesi veya yoksa oluşturulması.
5. Teknik bir ekip ile arazi sahipleri ve mülki idarecilerin de katılımı ile kurulan derecelendirme komisyonu ile tüm arazilerin derecelendirme haritalarının çıkarılması (Bu aşamada komisyon tüm arazilerin toprak haritaları ve diğer kıymetlerini de dikkate alarak her parsel için ayrı, ayrı titiz bir puanlama yapmaktadır. Derecelendirme çalışmasında amaç parsellerin birbirlerine göre kıymet farklılıklarını puanlamak suretiyle ortaya koymaktır.

6. Yeni, yol, sulama ve drenaj ağına uyumlu, blok (ada) planlamasının hazırlanması.

7. Arazi sahiplerinin toplulaştırma sonrasında tarlalarını nerede istediklerine ilişkin tercihlerinin alınması (Bu işlem esnasında maliklere, eski parsellerinin ve yeni blokların

olduğu bir pafta gösterilerek tercihleri alınır).

8. Yeni parselasyon planlaması yapılır.

Yeni parselasyon planlamasında çiftçi tercihleri de dikkate alınarak;

• Tarla içi hizmet yolu, sulama, drenaj gibi kamu ortak alanları için gerekli yerler ayrılır.

• Her parselin yol ve sulama suyuna cephe alması sağlanır.

• Sabit tesis içeren parseller eski sahiplerine verilir.

• Tüm maliklerce önem içeren veya kötü konumdaki yerler aynı sahiplerine verilir.

• Büyük olan parçanın yanına diğer küçük parçalar birleştirilir.

• Hasım ve hısım ilişkileri gözetilir.

• Aynı yeri almak isteyenler arasında yukarıda sayılan hususlar doğrultusunda haksızlığa uğratılmayacak bir planlama yapılır.

Şekil 2.2. Arazi toplulaştırması ile düzenli parseller oluşturulur (Anonim 2009e)

9. Yeni parselasyon planlaması ve yeni mülkiyet listeleri mahallinde asılmak suretiyle ilan edilir.

10. Yeni planlamaya ilişkin parsel sahiplerinin itirazları varsa incelenir. Yeni yapılan

planlama tekrar her kesin görebileceği şekilde ilan edilir.

11. Kesinleşen yeni planlama kadastroca tescil edilerek yeni tapular oluşturulur.

12. Yeni tapular ve yeni parseller, yeni parsel sahiplerine teslim edilir.

2.1.5. Türkiye'de Arazi Toplulaştırmasının Uygulamalarının Yasal Durumu

Batı Avrupa ülkelerinde arazi toplulaştırılmasına özel kanunlarla çıkarılarak başlanmış ve uygulamalarda kazanılan tecrübelerle bu kanunlar kısa aralıklarla geliştirilmiştir. Her ülkenin kendi özellikleri ve imkânlarına göre benimsediği özel kanun hükümleriyle yürüttüğü arazi toplulaştırma uygulama programı ve usulleri mevcuttur. Bunların ülkemizdeki şartlarla mukayeseleri yapılmak suretiyle, kendi bünyemize en uygun esas ve usullere ulaşmak, başka bir deyişle diğer ülkelerde denenmiş olan toplulaştırma kanun ve usullerinden kazanılan tecrübeleri bünyemize uydurmak yerine kendi özelliklerimize göre yeni usuller üretilmelidir. Ülkemizde arazi toplulaştırılmasının, kuruluş kanunları içerisinde yer verilen bir kaç madde ile çağdaş düzeyde uygulanması mümkün görülmektedir. Bu sebeple toplulaştırmanın temel görüş ve prensiplerini detaylı şekilde aksettirici esaslı hükümleri ihtiva eden bir Arazi Toplulaştırma Kanununa ve bunun uygulama detay ve metotlarını belirleyen yönetmeliklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'de arazi toplulaştırma uygulamaları iki ayrı yasaya bağlı olarak iki farklı tarımsal kurum tarafından yürütülmektedir. Aşağıda bunlarla ilgili yasal ve kurumsal durumlar açıklanmıştır.

Türk Medeni Kanunundaki yasal durum 1961 de kabul edilen TC Anayasasının 52. Maddesi esas alınarak, Türk Medeni Kanununun 678. Maddesi arazi toplulaştırması uygulamalarına belirli bir kapı açmaktadır. Sözü edilen 678. Madde şöyledir. "Toprağın ve suyollarının ıslahı, bataklıkların kurutulması, orman yetiştirilmesi, yol açılması, orman ve köy arazisi parçalarının birleştirilmesi gibi şeyler ancak müteaddit maliklerin iştirakleriyle yapılır. Bunun için arsaların (arazinin) yarısından fazlasına malik bulunan ve adetçe maliklerin üçte ikisini teşkil eden kimseler tarafından karar verilmek lazımdır. Bu karara diğerleri uymaya mecburdurlar." Bu yasaya göre toplulaştırma yapılabilmesi, üç temel esasa dayanmaktadır.

Bunlar;

- Toplulaştırma, arazi sahiplerinin isteği üzerine yapılmaktadır. Uygulanması için herhangi bir zorunluluk yoktur.
- İstekte bulunanların toplam arazi miktarları, proje alanının yarısından fazladır.

- İstekte bulunan çiftçilerin sayısı, proje alanı içerisinde bulunanların en az üçte ikisi kadar olmalıdır.

Görüldüğü gibi toplulaştırma uygulamaları tamamıyla çiftçinin isteğine ya da rızasına bırakılmıştır. Ayrıca çifte ekseriyet olarak tanımlanan bir ifade ile projenin uygulanabilmesi hem arazi, hem de istekte bulunan kişilerin çoğunluk esasına bağlı bulunmaktadır.

Türkiye genelinde topraklarımızın parçalık lığı verimli işlemeyi imkânsız hale getirmektedir. Bu nedenle arazi toplulaştırma toprak reformunun olmazsa olmazlarından. 1991 Tarım Sayımı ortalama işletme büyüklüğü 59 dekar, 2001 Tarım Sayımına göre 61 dekar olup bu işletmeler 5-6 parçalıdır. Mevzuatlar gereği tarla vasıflı arazilerde yapılacak bir ifraz sonucunda oluşacak her bir parselin alanının en az 5.000 m² olması öngörülmektedir. Bu miktar oldukça küçüktür ve parçalığı miras hukuku yoluyla artırmaktadır. Bu uygulamanın değişmesi için yasal çalışmalar başlatılmış ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu ile bölünemez toprak büyüklüklerinde değişikliğe gidilerek bu miktar 20.000 m² ye çıkartılmıştır. Ayrıca 3083 sayılı "Sulama alanlarında arazi düzenlemesine dair Tarım Reformu Kanunu" ile uygulama bölgelerinde; tarım topraklarının ve dağıtılan arazinin o bölge için hesaplanan yeter gelirlili işletme büyüklüğünün (dağıtım normu) altına düşmesi veya mirasla bölünmesi önlenmiştir (Demirel ve Gülsever 2010).

Cumhuriyetin kuruluşundan 1960'lı yıllara kadar, mülkiyeti düzenleyici pek çok yasa ve mevzuat düzenlemesi yapılmış olup, bunlardan en önemlisi 1934 yılında yürürlüğe giren 2510 sayılı İskan Kanunu ile 1945 yılında yürürlüğe giren 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'dur. Bu yasalarla daha ziyade devletin elinde olan arazilerin göçmenler, topraksız ve az topraklı çiftçilere dağıtımını hedeflenmiştir. Bu süreçte yaklaşık 350 bin aileye 18 milyon da arazinin dağıtımını gerçekleştirilmiştir (Anonim 2009g).

4753 sayılı Kanun'un 17. maddesi toprak dağıtımında, onu işleyenlere verilmesi esasını ve büyük mülklerin sınırlandırılmasını öngörüyordu. Bu maddenin 1950 yılında 5618 sayılı yasa ile kaldırılmasıyla, reform özelliğini kaybeden 4753 sayılı Kanun'dan sonra, 1961 Anayasası'nda yer alan "Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeterli toprağı bulunmayan çiftçilere toprak sağlamak amacıyla gereken tedbirleri alır" hükmünden hareketle, önce 26 Temmuz 1972 tarihinde 1617 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Kanunu çıkartılmıştır. Yaklaşık bir yıl sonra 19 Temmuz 1973 tarihinde 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu arada kanunu yürütmek amacıyla Başbakanlığa bağlı Toprak ve

Tarım Reformu Müsteşarlığı kurulmuştur

Türkiye'deki ilk arazi toplulaştırma uygulamaları 17.2.1926 tarih 743 sayılı (Mülga) Medeni Kanun'un 678. maddesi ve TOPRAKSU Genel Müdürlüğü'nün 7457 sayılı Teşkilat ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun'un 2. maddesine göre çıkarılan 11 Temmuz 1966 tarihli "Arazi Tevhidi Tüzüğü" ne göre yapılmıştır. Daha sonra 17 Temmuz 1973 tarihinde yürürlüğe giren 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'na eklenen bir madde ile reform bölgesi ilan edilen yerler dışında, bu kanun hükümlerine göre toplulaştırma çalışmaları yapılması imkanı sağlanmış, kanunun iptal edildiği 1978 yılına kadar bu uygulama sürdürülmüştür. Bunun üzerine daha önceki yasalara (7457 sayılı kanunun 2. maddesi ve Medeni Kanun'un 678. maddesi) göre hazırlanan Arazi Topplulaştırma Tüzüğü 24 Eylül 1979 tarihinde yürürlüğe konularak Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM)'nce yürütülen uygulamalar bu tüzüğe göre yapılmıştır (Anonim 2005).

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 13.01.2005 tarihinde kabul edilen 5286 sayılı kanun ile de kapatılmıştır.

17.2.1926 tarih 743 sayılı (Mülga) Türk Medeni Kanununun 678. maddesi arazi toplulaştırması uygulamaları ile ilgili maddede; "Toprağın ve suyuollarının ıslahı, bataklıkların kurutulması, orman yetiştirilmesi, yol açılması, orman ve köy arazisi parçalarının birleştirilmesi gibi şeyler ancak maliklerin iştirakleriyle yapılır. Bunu için arsaların (arazinin) yarısından fazlası malik bulunan ve adetçe maliklerin 2/3'ünü teşkil eden kimseler tarafından karar verilmek lazımdır. Bu karara diğerleri uymaya mecburdurlar" hükmü yer almaktadır (Anonim, 2000).

1757 sayılı Kanunun iptalinden sonra, uzun süre yeni düzenleme yapılamamış ve bilahare yürürlüğe konulan 1982 Anayasası'nın 44. maddesi uyarınca, 1757 sayılı Kanunun iptaliyle oluşan hukuki boşluğu da gidermek amacıyla, 01 Aralık 1984 tarihinde 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu kanunu kabul edilmiştir. 03 Mayıs 1985 tarihinde yürürlüğe giren 3155 sayılı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a istinaden de Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM) kurulmuştur. Günümüzde TRGM, 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu uyarınca, Bakanlar Kurulu Kararı ile uygulama alanı ilan edilen yerlerde, 3083 sayılı Kanunun amaç başlığı altındaki 1. maddede belirtilen hükümler çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Tarım Reformu uygulamalarında toplulaştırma çalışmaları 22 Kasım 1984 tarihinde kabul edilen Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu'nun 6. maddesi ve bu kanuna göre çıkarılan

Yönetmeliğin 20 ve 29. madde hükümlerine göre yürütülmektedir (Anonim 2000).

Toplulaştırma hizmetlerini KHGM tüm ülke düzeyinde yürütmekle birlikte, TRGM yalnız reform bölgesi ilan edilen yerlerde yapabilmektedir.

Türkiye'deki arazi toplulaştırma projelerinin uygulanmasından sorumlu iki ayrı kuruluşun ve iki ayrı yasal düzenlemenin bulunması sonucunda, 3083 sayılı kanuna göre yapılan toplulaştırma uygulamalarında bazı köylerde hazine arazisi varsa ortak kullanım alanları sebebiyle kesinti yapılmamakta, hazine arazisi yoksa toprak sahiplerinden %11'e varan kesintiler yapılmaktadır. Arazi Toplulaştırma Tüzüğü'ne göre yapılan uygulamalarda ise ortak kullanım alanları için toprak sahiplerinden %10'a kadar kesinti yapılmaktadır. İki ayrı yasa ile yürütülen uygulamalar sonucunda toprak sahiplerine farklı işlem yapılarak, bir kısmı mağdur edilmekte bir kısmı ise ödüllendirilmektedir (Anonim 2000).

Bir diğer farklılık ise 3083 sayılı kanuna göre yapılan uygulamalarda toplulaştırmada zorunluluk bulunması, Arazi Toplulaştırması Tüzüğü'ne göre yapılan uygulamalarda ise muvaffakta ihtiyaç duyulmasıdır. Diğer bir husus ise 3083 sayılı kanuna göre yapılan toplulaştırmalarda dağıtım normundan daha küçük parçalara rıza en ve hükmen taksim ve ifraz işlemlerine izin verilmemektedir. Ancak Arazi Toplulaştırması Tüzüğü'ne göre yapılan uygulamalarda böyle bir kısıtlama olmadığından ülke çapında tarım arazilerinin parçalanması ve bölünmesi önlenememektedir (Altıntaş 2006).

Ayrıca son olarak 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu"na istinaden 24 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanan "Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Arazi Toplulaştırmasına İlişkin Tüzük" ile İl Özel İdareleri, belediyeler, köyler, birlikler, tarımsal amaçlı kooperatifler ve diğer kamu kurum kuruluşları özel amaçlı arazi toplulaştırması planları yapabilmektedir (Anonim 2010d).

Ülkemizde arazi toplulaştırması çalışmaları, kuruluş kanunları içinde yer alan maddelere göre hazırlanan tüzük ve yönetmeliklere göre yürütülmektedir. Söz konusu tüzük ve yönetmeliklerle yaygın düzeyde toplulaştırma uygulamalarının yapılması zor olduğu gibi çalışmalarda ortaya çıkan sorunlara da rasyonel çözümler getirmemiştir. Bu nedenle arazi toplulaştırması çalışmalarının yaygınlaştırılması, yararlı olması ve devamlılığının sağlanması ancak geniş kapsamlı, toplulaştırma uygulama programlarının gerçekleşmesini sağlayan, toplulaştırmanın temel görüş ve amaçlarını iyi bir şekilde içeren "Arazi Toplulaştırması Yasası"; bunun ayrıntılı uygulama şekil ve yöntemlerini belirleyen Arazi Toplulaştırması

Yasası Uygulama Yönetmeliği "ne gereksinim duyulmaktadır. Arazi toplulaştırma uygulamaları yalnızca reform bölgeleri ile sınırlı kalmamalı, ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır. İsteğe bağlı toplulaştırma; gelenekçi bir toprak yapısına sahip olan alanlarda etkili olamamaktadır. Bu amaçla zorunlu toplulaştırmanın kapsamı genişletilmelidir. Arazi Toplulaştırması toprak reformunun temelidir.

Ülkemizde son yıllarda aşağıdaki kanunlara dayalı olarak belirtilen kurumların arazi toplulaştırması yapmalarına izin verilmişti.

- 3083 sayılı kanun ile Tarım Reformu Genel Müdürlüğü(TRGM),
- 5286 sayılı kanun ile İl Özel İdareleri, (5286 sayılı Yasa ile 3202 deki görev ve yetkiler İstanbul ve Kocaeli illerinde Büyükşehir Belediyelerine diğer vilayetlerde ise İl Özel İdarelerine bırakılmıştır.).
- 5403 sayılı kanun ile Gıda ve Tarım Hayvancılık Bakanlığı,
- 5578 sayılı kanun ile ilgili Kamu Kurum ve Kuruluşları Özel Arazi Toplulaştırması yapabilmektedir.

Ülkemizde arazi toplulaştırması geçmiş yıllarda Mülga TSGM ve Mülga KHGM tarafından yapılmıştır. Günümüzde ise TRGM tarafından yapılmaktadır. TRGM daha çok devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan (maliye hazinesi) arazilerinin yoğun bulunduğu alanlarda çalışmakta ve öncelikli görevi bu hazine arazilerinin topraksız kişilere dağıtımının yapılmasıdır. Bununla birlikte toplulaştırma projelerini de uygulamaktadır. Mülga KHGM ise ülke genelinde toplulaştırma yapılmasını kabul eden ve bu konuda muvafakat veren her bölgede toplulaştırma çalışmalarını uygulamakta ve bunun yanında tarla içi geliştirme hizmetleri adını verdiğimiz tarımsal alt yapı hizmetlerini de yapmaktaydılar. TRGM isteğe bağlı veya isteğe bağlı olmadan zorunlu toplulaştırma uygularken yalnızca parsel düzenlemesi yapmaktadır (Ekinci 2010).

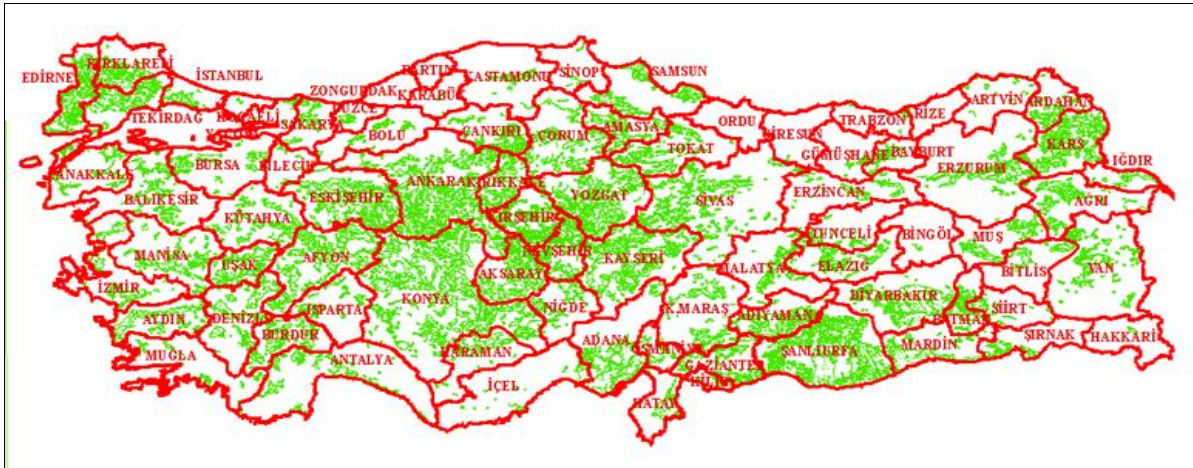
Mülga TSGM ve mülga KHGM, AT çalışmalarını tüm ülke düzeyinde yürütmüşlerdir. TRGM ise yalnızca reform bölgesi ilan edilen yerlerde AT çalışması yapabilmektedir. Fakat mülga TSGM ve mülga KHGM kaldırıldığından dolayı günümüzde sadece TRGM tarafından AT çalışmaları yapılmaktadır.

TRGM tarafından yayınlanan 2009 Yılı Faaliyet Raporuna göre arazi toplulaştırma projelerindeki amaç olarak, "Uygulama alanlarımızda, miras hukukumuzda ve çeşitli kuruluşlarca arazide yapılan alt yapı faaliyetlerine bağlı olarak tarım arazileri sürekli

küçülmektedir. Bu yapısal problemi çözmek üzere, uygulama alanlarında arazi parçalı lığının asgari düzeye indirilmesi, her parselin yola ve sulama kanalına irtibatlandırılması, işletme masraflarının maliyetinin düşürülmesi, sulama randımanının artırılması ve dağınık Hazine arazilerinin birleştirilmesi amacıyla arazi toplulaştırma çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca; Toplulaştırma Projesi yapılan uygulama alanlarında, toplulaştırmanın tamamlayıcısı olan tarla içi yolları, yüzey tahliye kanalları, sulama sistemleri, drenaj problemlili ve tuzlu sahaların ıslahı gibi sulama ve tarla içi geliştirme hizmetleri çalışmaları yapılmaktadır." şeklinde açıklanmaktadır.

Yapılan bir çalışmaya göre Türkiye’de toplam 14 milyon hektar sulu ve kuru tarım arazisinde son yıllarda arazi toplulaştırması uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır(Küsek 2008). Türkiye’de arazi toplulaştırması gereken alanlara ilişkin harita Şekil 2.3.’de verilmiştir.

Son yıllarda arazi toplulaştırma projelerine hız verilmiştir. Mülga TSGM ve mülga KHGM tarafından 1961-2005 yılları arasında toplam 320.000 ha alanın toplulaştırması tamamlanmıştır.

Şekil 2.3. Türkiye de arazi toplulaştırması potansiyel alanları(Küsek 2008)

TRGM tarafından 2009 yılına kadar 795.000 ha, 2009 yılında 103.000 ha olmak üzere toplam 898.000 ha alanın arazi toplulaştırması tamamlanmıştır. 2012 yılı itibariyle, 2.953.602 hektar alan toplulaştırması tamamlanmıştır. 2023 yılına kadar 14.000.000 ha alanın toplulaştırması hedeflenmektedir.

2.2. Türkiye’de Arazi Toplulaştırması Uygulamaları Ve Karşılaşılan Problemler

Arazi toplulaştırması; toprak, topoğrafya, iklim özellikleri gibi coğrafik faktörlerin bir yandan, bölgenin ekonomik yapısı ile toplumun ve adetleri başta olmak üzere sosyolojik ve kültürel yapısı diğer yandan olmak üzere çok sayıda etkenin rol aldığı ve etkilediği bir

faaliyettir. Bu nedenle arazi toplulaştırması sırasında karşılaşılan sorunlar bölgeden bölgeye farklılık gösterir. Bir bölgede karşılaşılan karmaşık bir sorun orada kolayca çözülebilirken, başka bir bölgede karşılaşılan basit bir sorun büyük bir probleme dönüşebilir. Ancak bazı sorunlar vardır ki genellikle tüm bölgede karşılaşabilmektedir ve çözüm için bazı idari ve teknik önlemler alınması gerekir.

Arazi toplulaştırma çalışmalarında karşılaşılan problemleri 6 ana başlıkta toplamak mümkündür (Anonim 2009e);

2.2.1.Yasal Problemler

Ülkemizde bir taraftan büyük harcamalara yapılarak toplulaştırma projeleri uygulanırken diğer taraftan Medeni Kanunu'muz Mirasla ilgili hükümleri gereği arazi parçalanmasına seyirci kalınmaktadır. Yani her yıl toplulaştırılardan daha fazla arazi parçalanmaktadır. Bu durum düzeltilmelidir. Arazi toplulaştırma çalışmalarında farklı meslek grupları ortak çalıştıkları için çoğu zaman fikir ayrılıkları oluşmakta ve ortak karar almak güçleşmekte, bazen de meslek elemanları arasındaki ilişkilerin bozulmasına neden olmaktadır. Bu durum, ileride hak edişlerde ortak imza atıldığı için, konusuyla ilgisi olmadığı halde diğer proje elemanlarının ciddi sorumluluklar almasına neden olmaktadır.

5403 sayılı Toprak Koruma Kanununa göre çıkartılan 2009 tarihli ATT 'ye göre farklı kamu kurumlarına arazi toplulaştırma yetkisi verilmesi olumlu ve beklenen bir gelişmedir. Fakat hala toplulaştırmaya yön veren 2 farklı kanunun bulunması uygulama açısından olumsuzluklara neden olmaktadır. Diğer taraftan, 5403 sayılı toprak koruma ve arazi kullanım kanunu ile 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanununa (SAADDTRK) göre arazi toplulaştırması farklı yapılmaktadır(Çay ve Ark 2011).

Toplulaştırma sırasında yaşanan önemli bir sorunda çiftçinin toplulaştırmayı istememesi durumudur, Kamu her türlü çalışmayı yaparken önce halkın memnuniyetini düşünür fakat çiftçinin istemediği durumlarda çiftçilerin muvafakatine dayalı toplulaştırma yapılması oldukça güçtür. Ancak kamu yararı söz konusu olduğuunda zorunlu toplulaştırma yapılabilir. 3083 sayılı Kanun bu yetkiyi Tarım Reformu Genel Müdürlüğüne vermiştir.

2.2.2.Yönetsel Problemler

Sulama projesi ile toplulaştırma projesi birbiriyle doğrudan bağlantılı olan projeler olup, birinde yapılacak en ufak bir değişiklik, diğerini çok büyük oranda etkilemektedir. Türkiye'de arazi toplulaştırması yapılacak arazilerin değerlendirilmesinde 1973 yılına kadar

mukayeseli tahmin metodu uygulanmıştır. Daha sonraki yıllarda derecelendirme metoduna geçilmiştir. Derecelendirmede etkili faktörler;

- Toprak ve topoğrafya özellikleri;(derinlik, bünye, eğim, ıslah ihtiyacı doğuran faktörlerdir)

- Arazinin verimliliği

- Parsel şekli ve konumu

Arazi derecesini etkileyen her bir faktörün etki oranının hesaplanması bir takım karmaşık işlemler gerektirir. Yeterli derinlikte, orta bünyeli, ıslah ihtiyacı olmayan bir arazinin derecelendirilmesindeki etki oranı %70'dir. Bu unsurlardaki olumsuzluklar etki oranını azaltırlar. Arazinin ıslah ihtiyacını doğuran sınırlayıcı faktörler; tuzluluk, alkalilik, ıslaklık, erozyon ve taşlılık durumudur. Projelerin yürütülmesi sırasında zorunlu değişiklikler yapılabilmektedir. Yapılan bu değişikliklerin birinden diğerine zamanında yansıtılmaması durumunda mükerrer iş yapılmakta, zaman ve iş gücü kaybı olmakta ve en önemlisi de inşaaata paralel toplulaştırma yürütülemediğinden sulama projelerinin gerçekleşmesinde önemli oranda aksamalar ortaya çıkmaktadır. Bir diğer önemli husus ise mutlaka tatbikat projeleri ülke koordinat sistemine göre olmalı inşaatlar bu koordinatlara göre yapılmalıdır. Bu yapılmadığı takdirde toplulaştırma projesi ile sulama projesi arasında uyumsuzluklar ortaya çıkmakta bunun çözümü de güç olmaktadır. Bununla birlikte Arazi toplulaştırma çalışmalarının yürütülmesi Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü (TKGM), Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM) gibi birçok kamu kuruluşunun çalışmaları ve uygulamaları ile ilişkilidir. Hemen hemen her biri bir başka bakanlığa bağlı ve çok farklı yasal düzenlemelere ile yönetilen ve çok farklı önceliklere sahip bu kuruluş arasında koordinasyon ve uyumu gerçekleştirmek zor olup, bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Harita ve mülkiyet konuları yasalar ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütüldüğünden bu çalışmaların kontrol ve tescil aşamaları da bu kurumca yapıldığından kuruma ziraat mühendisleri olarak bu çalışmaları tek elden sonuçlandırılması gerekmektedir.

2.2.3.Teknik Problemler

Toplulaştırma çalışmalarının yapılabilmesi için kadastro çalışmalarının tamamlanması veya yapılmış olan kadastro çalışmalarının amaca uygun olması gerekir. Mevcut kadastro pafta ve kayıtlarının önemli bir kesimi toplulaştırma çalışmaları için yeterli değildir. Haritaların önemli bir kısmı 1/5000 ölçekli standart topoğrafik harita (STK) niteliğinde

olmayıp, haritaların bir kısmı güncelliğini kaybetmiş ve araziye uymamaktadır. Malik kayıtlarında hatalar söz konusudur. Düzenleme sahasında bulunan kadastro parselleri maliklerinin bulunduğu tapu kütüklerinde hisse oranlarının tutmaması, kişilerin soyadı ya da isimlerde harf hataları, baba isimlerinde araziye kullanan ile sicilde kayıtlı olanların farklı kişiler olması gibi hataları ile sıkça karşılaşılmaktadır. Tapu kütüklerindeki alanlar ile kadastro fen klasöründeki alanlar ve sayısallaştırılan alanlar arasında tecvizi aşan farklılıklar meydana gelmektedir. Bu tür hataların düzeltilmesinin hukuksal yönden uzun zaman alması, uygulamayı yapan kişileri zor durumlarda bırakmaktadır. Tapu sicilinden kaynaklanan hatalar, TKGM' nin 1458 sayılı genelgesine ve Kadastro Kanununun 41.maddesine göre düzeltilebilmektedir (Çay 2001).

Diğer yandan arazi toplulaştırmasındaki en önemli kriterlerden ve yaşanan sorunlardan biri olan toprak derecelendirme haritalarının oluşturulmasıdır. Araziler derecelendirilmesinde ıslah gerektiren sınırlayıcı faktörler göz önüne alınmakta ve bunlar arazi derecesini düşürmektedir. Eğer toplulaştırma alanına drenaj, taşlılık, erozyon gibi herhangi bir arazi ıslah faaliyeti yapılmadığı takdirde, bu arazilerin toplulaştırma öncesi ve sonrasındaki değerleri aynı kalacağından herhangi bir sorun ortaya çıkarmaz. Arazi ıslahı uygulandığı takdirde, bu arazilerin toplulaştırması öncesi ve sonrasındaki dereceleri değişeceği için, eski mülk sahibinin aleyhinde, yeni mülk sahibinin lehine olmak üzere dengesizlikler ortaya çıkmaktadır.

Derecelendirme haritalarını oluşturan Derecelendirme Kurulu, kimyasal analizler sonrası elde edilen toprak endeks (TE) değerlerini ortaya koyarken, yeterli sıklıkta toprak örnekleri alınmaz ise çok farklı TE değerlerine ulaşabilecek, bu da tarlalar arasında derece farklılıkları oluşturarak toplumda sosyal adalet dengesini bozacaktır. Ayrıca parsel endeksi hesabında etkin olan konum endeksini belirlerken bir harita mühendisinin Derecelendirme Komisyonunda üye olarak görev alması uygun olacaktır.

2.2.4.Finansal Problemler

Arazi toplulaştırması için ayrılan yıllık ödenekler en fazla 30.000 hektar alanın arazi toplulaştırmasına yetecek miktardadır. Halbuki yılda ortalama 90.000 hektar alan yeni sulamaya açılmaktadır. Bu durum dikkate alındığında her yıl 100.000 hektar alana toplulaştırma hizmeti götürmeye yetecek miktarda, bir ödenek ayırması gerekmektedir. Ayrıca sulama inşaatları için ayrılan ödenekler ile toplulaştırma için ayrılan ödenekler arasında aynı olmamaktadır. Bu yüzden toplulaştırma sulama projelerine paralel olarak

sürdürülememektedir.

2.2.5.Koordinasyon Eksikliği

Sulama inşaatını yapan kurum ile toplulaştırmayı yapan kurumların farklı olması sebebiyle uygulamada bir koordinasyona ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, her kurum kendi açısından olaya yaklaşmakta dolayısıyla her zaman koordinasyon sağlamak mümkün olmamaktadır. Sulama projelerinin ayrı, toplulaştırmanın ayrı kurumlar tarafından yapılması ve her iki işin ayrı yükleniciler tarafından yürütülmesi, başlama ve bitiş tarihlerindeki farklılıklar gibi sebeplerle arazi toplulaştırma çalışmaları sulama tesisleri yapımına paralel olarak yürütülememekte; yapılan yatırımların ekonomiye geri dönüşümünde önemli gecikmeler olmaktadır.

Toplulaştırma çalışmalarının, proje yürütücülüğünün bir gereği olarak, sulama projeleri ile birlikte yürütülmesi gerekli ve zorunludur. Böyle olunca planlama aşamasından uygulama aşamasına kadar her an birbirinden etkilenen bu iki işin farklı kurumlar tarafından yürütülmesi sonucunda ne kadar özen gösterilse de, koordinasyon sağlamak her zaman mümkün olmamakta bu da toplulaştırma çalışmalarından beklenen verimi almayı zorlaştırmaktadır. Bu durumlarda, sulama tesisleri yapımı mülkiyet sınırlarına bağlı kalınmadan projelendirildiği için toprak sahiplerinin engellemeleri ile karşılaşmakta ve tesislerin yapımı durabilmektedir.

Proje sahası için su kaynağı temin edilmeden kanaletler döşenmekte ve ileriki yıllarda kanaletler çeşitli sebeplerle çiftçiler tarafından tahrip edilmekte ve başka amaçlar için kullanılmaktadır.

- Sulama projelerini üstlenen firmaların iş programı ile toplulaştırmayı yapan firmaların iş programları çakışmamakta ve her ikisinin farklı ödenekleri olmaktadır.

- Sulama inşaatı ile toplulaştırma birlikte yürütülmesi gerekirken yeterince koordinasyon sağlanamadığından biri diğerini beklemek zorunda kalmakta bu durumda işler sürüncemede bırakılmaktadır. Çoğu zaman da sonuçlandırılmamaktadır.

2.2.6.Çiftçilerle Yapılan Mülakat ve Dağıtımda Karşılaşılan Problemler

Arazi toplulaştırması yapılan alanlarda çiftçilerle mülakatlar esnasında ciddi problemlerle karşılaşmaktadır. Çiftçiler sahip oldukları arazilerin tam sayılarını bilememektedirler. Ayrıca tapu ile arazi kullanımı uyumsuzluğu olabilmektedir. Çiftçiler ölmüş babasının veya annesinin tarlasını kullandığı için bu arazilerin kendisinin olduğunu iddia

etmekte ve güçlükler çıkarmaktadır. Ayrıca çiftçiler, mülakat esnasında askıya çıkan paftalardan parsellerin yerini tam bilememekte ve mülakatın tamamlanmasını engellemektedirler. Mülakatlarda en büyük sorun, ölen çiftçi varislerinin intikal yaptırmadıklarından dolayı aynı parsellere farklı varisler tarafından değişik mülakatlar verilmekte, bu da işlem kargaşasına neden olmaktadır.

Yeni çıkan 03.07.2005 tarih ve 5403 sayılı " Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu" nün geçici 2.maddesinde " Çiftçi kayıt sistemi oluşturulması amacıyla, ilgililerin isteği üzerine tarım arazilerinin veraset intikal ve cins tashihi işlemleri için; veraset intikal vergisi, tapu harcı, döner sermaye ücreti ve her türlü vergi ve kesintiler bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıllık süre içinde alınmaz" hükmüne göre veraset intikalleri yapılabilmektedir. Bu iki yıllık sürenin uzatılarak kırsal alan düzenlemelerinde intikallerin yapılması kolaylaştırılmalıdır.

Tapu sicil müdürlüğünde adı ve soyadında yapılan harf hataları yüzünden aynı çiftçi birkaç kişi gibi görünmekte, bunların tespiti mülakat çalışmalarını geciktirmektedir. Köy yerleşimi dışında ikamet edenlerin mülakatları alınmadığından, projenin ileri safhalarında sorunlar yaşanmaktadır.

Mülakatı veren çiftçiler, verdikleri mülakatın %100 yapılacağını inanmakta, dağıtımda ikinci veya üçüncü tercihlere göre arazi verildiği zaman itiraz etmektedirler.

Hazine ve mera arazilerinin yoğun olduğu köylerde, bu arazileri izinsiz kullananlar muvafakat name alınırken zorluklar çıkarmakta, haksız kullanımları ortaya çıkacağı için siyasi ve değişik baskı yöntemleriyle toplulaştırma çalışmalarına engel olmaya çalışmaktadırlar.

Çiftçilerin pafta okuma bilgisi olmadığından arazi toplulaştırma sahaslarında dağıtımdan önce ve sonra üretilen paftalar uygun ölçekte seçilmeli ve uygun bir yere asılmalıdır. Toplulaştırma sahasında bulunan çok küçük yüzölçümlü parseller dağıtım esnasında genelde en-boy oranını kurtarmadığı için blok başına veya blok sonuna verilmekte, bu ise parsellerin eski yerinden çok uzaklaşmasına, dolayısıyla parsel sahibi çiftçilerin itirazına neden olmaktadır.

İyi arazilerinin dağıtım sonucu kötü arazilerle değiştirilme endişesi yada dağıtım sırasında politik nedenlerden dolayı işletme sahiplerini kayırma algısı da önemli sorunlar oluşturmaktadır.

Bazı projelerde dere yatakları blok içerisinde alınmakta, bu dere yatakları üzerine yeni parseller verilmekte bu durum da arazi kullanımını zorlaştırmaktadır.

Hazine ve vakıflardan arazi kiralayan kişilerin kullandıkları parsellere yaptıkları yatırımlar kamu arazilerinin toplulaştırılmasını zorlaştırmaktadır.

2.3. Ülkemizde ve Trakya Bölgesinde Arazi Toplulaştırmasının Geçmişi Ve Bugünkü Durumu

Ülkemizde ilk olarak 1961 yılında daha sonra kapatılan TOPRAKSU Genel Müdürlüğü tarafından uygulanmaya başlanılan arazi toplulaştırma çalışmaları 7457 Sayılı Kanunun 2. Maddesinin ile Medeni Kanununun 678. Maddesine göre yapılmıştır.

Ülkemizde arazi toplulaştırma çalışmasının ilk uygulaması 1961 yılında Konya ili Çumra ilçesinin Karkın köyünde 131 ha genişliğinde bir proje sahasında yapılmıştır. 1962 yılında da bu proje sahasının yanındaki 189 ha'lık sahada uygulama yapılmıştır. Bu iki uygulama Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ile Birleşmiş Milletler Tarım Teşkilatının (FAO) 1964 yılında Antalya bölgesinde ortaklaşa yürütecekleri yatırım öncesi araştırma projesi içinde yapılmıştır.

Antalya'da 1961 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nca (DPT) kurulan Antalya Bölge Planlama Proje Müdürlüğü'nce Antalya, Burdur ve Isparta illerini içine alan pilot bölgede etüt çalışmaları yapılmıştır.

Bu çalışmalara ek olarak Manisa ve İzmir illeri içinde bulunan Turgutlu, Manisa ve Menemen Ovalarında sulamanın geliştirilmesi ve tarımsal üretimin artırılması için 1967 yılında geniş ölçüde toplulaştırma çalışmaları yapılmıştır (Yağanoğlu 2006). Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nce yürütülen toplulaştırma çalışmalarına ilk olarak 1990 yılında Şanlıurfa ilinde başlanmıştır.

Toprak su Genel Müdürlüğü ve KGM' nce 2005 yılına kadar 320.000 hektar alanda toplulaştırma çalışması yapılmıştır.

Toprak su Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü olarak bugüne kadar Çizelge 2.4. görüldüğü gibi toplam 2.953.602 hektar alanın toplulaştırması tamamlanmıştır.

Çizelge 2.4. Arazi toplulaştırması yapılan alanların Kurumlara göre dağılımı (Anonim 2013)

Yıllar	Kurum	Alan (ha)
1961-1984	Toprak su Genel müdürlüğü	72.000
1984-2005	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü	248.000
1990-2012	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	2.633.602
Toplam		2.953.602

Ülkemizde arazi toplulaştırması çalışmalarına son yıllarda hız verilmiştir. Bu çalışmalar sonucu 1961-2002 yılları arasında (41 yıl) 450.000 ha (% 15,2) toplulaştırma yapılmışken, 2003-2007 yılları arasında (4 yıl) 132.000 ha (% 4,5), 2008-2012 yılları arasında (4 yıl) ise 2.371.602 ha (% 80,3) alanda toplulaştırma çalışmaları tamamlanmıştır.

Toplulaştırma çalışmaları çok yıllık projeler olup, 2023 yılına kadarda hedeflenen ise 14 milyon ha. alanda arazi toplulaştırma projesi bitirilmesi ve Çizelge 2.5.Trakya Bölgesinde tamamlanan arazi toplulaştırma projeleri görülmektedir (Anonim 2009c).

Çizelge 2.5.Trakya Bölgesinde Tamamlanan AT Projeleri (Anonim 2009c).

Proje adı	Alan(Ha.)	Malik (Ad)	Eski P. (Ad)	Yeni P. (Ad)	Top.Or. (%)	Yol (km)
Kırcasalih I. Kısım ATP.(2006)	6.786	3.227	5.170	3.203	39	185
Çorlu-K.Mehmet Köyü A.T.P.(2006)	4.232	715	1.803	536	71	65
L.Burgaz-Ahmetbey K.A.T.P.(ARIP)(2010)	5.671	2.982	4.906	2.461	50	88
Edirne-Merkez Elçili Köyü ATP.(2010)	1.504	1.108	3.912	1.371	65	34

Edirne-Merkez Doyran-H.Tatar ATP.(2011)	3.649	2.024	7.487	2.663	64	115
KırcasalihII.Kısım ATP.(8 Yerleşim 2011)	22.891	11.006	20.815	9.064	56	280
TOPLAM	44.733	21.062	44.093	19.298	56	767

Genel olarak Türkiye'deki arazi toplulaştırma çalışmaları görünümü yukarıda gösterilmiş olup bu çalışmaların Trakya bölgesindeki izdüşümü ise 1999 yılı itibariyle 16 adet arazi toplulaştırma proje uygulaması tamamlanmıştır. Bu projelerin bir tanesi Tekirdağ ilinde, diğerlerinin tamamı Edirne ilinde uygulanmıştır. Edirne ilindeki projeler ağırlıklı olarak Uzunköprü ve Meriç ilçelerinde yürütülmüştür. Bölgedeki çalışmaların 1999 yılına kadarki kısmını Mülga Toprak su ve aynı işlevi üslenen Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir (Özkan 1999).

Devam eden projelerden Hamzadere I. Kısım Edirne-Keşan İlçesine bağlı 15 yerleşim birimini kapsayan 16.571 parselde, 22.304 Ha. arazide, 9.456 arazi maliki yararlanacaktır. Projede halen 4 köyde geçici yer teslimleri yapılarak 1 köy onaya gönderilmiş; 3 köy ise onaya hazırlanmaktadır. Bir köyde I. İlana, 1 köyde de II. İlana çıkılmış olup; proje sahasında 484 Km stabilizeli yol planlanmıştır. Proje bütününe göre % 45 gerçekleştirme sağlanmıştır ve çalışmalar devam etmektedir.

Hamzadere II. Kısım Edirne-İpsala İlçesine bağlı 7 ve Enez İlçesine bağlı 2 yerleşim birimi planlamak üzere 9 yerleşim birimini kapsayan ve halen devam eden projeden 20.759 parselde, 18.297 ha. arazide, 5.912 arazi maliki yararlanacaktır.

Çizelge 2.6.Trakya Bölgesinde Devam Eden AT Projeleri(Anonim 2009c).

	Pr.Adı	Pr.Sah K/B	Alan (Ha)	Top.m a (Ad)	Eski Par. (Ad)	Yeni Par. (Ad)	Top. O (%)	Yol (Km)
1	Hamza Dere I	15 yer.	22.304	9.456	16.571	-	-	484
2	Hamza Dere II	9 yer.	18.297	5.912	10.652	6.325	41	346
TOPLAM			40.601	15.36	41.900	6.325	-	830

Projede halen 6 köyde geçici yer teslimleri yapılmış, 1 köy Tarım Reformu Genel Müdürlüğünce onaylanmış; 4 köy onaya gönderilmiş ve 1 köy onaya hazırlanmaktadır. Kalan köylerden 1 tanesi I. İlane, 2 tanesi de II. İlane çıkarılmış olup; proje sahasında 346 Km stabilizeli yol planlanmıştır. Proje bütününe göre % 48 gerçekleştirme sağlanmış ve çalışmaları devam etmektedir.

Bu çalışma ile yukarıda ifade edilen hususların gerçekleştirilmesine katkı sağlamak, bölgedeki çiftçilerin arazi toplulaştırma çalışmalarına ve uygulama sonrasına ilişkin düşüncelerini ortaya koymak, benimsemeyi etkileyen faktörleri saptamak, toplulaştırma öncesi ve sonrası tarımsal yapıda meydana gelen değişiklikleri karşılaştırmak, aynı bölgede veya diğer bölgelerde yürütülecek toplulaştırma çalışmalarında başarıyı artıracak faktörleri belirlemeyi amaçlanmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu araştırma Trakya Bölgesinde bulunan Edirne ili İpsala ilçesi Kocahıdır beldesi ve Küçükdoğanca köylerindeki arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerinin birlikte uygulandığı köyler ve bu köylere ait Hamzadere II proje sahalarında yapılmıştır.

Araştırma materyalini, toplulaştırma projesi öncesi ve sonrasına ait yöre ve projeler ile ilgili istatistiki bilgiler ve yörede yapılan anket çalışmaları sonucu elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Proje sahalarında materyali oluşturan anket formları araştırmanın farklı boyutlarına yönelik amaçlara ulaşmayı sağlayacak biçimde hazırlanmıştır. Araştırmanın materyalinin oluşturan anket formları, tarım alanları ve işletme sahiplerinin toplulaştırma öncesi ve sonrasındaki düşüncelerini yansıtmak üzere ve ek:1 de verilmiştir. Bu anlamda anket çalışması araştırma sahası olarak belirlenen ve arazi toplulaştırma projelerinin uygulandığı veya programa alındığı köyler arasından tesadüf parselleri yöntemine göre seçilen iki adet köyde yürütülmüştür. Anketlerde sosyo-ekonomik yapısının, proje sahasındaki maliklerin toplulaştırmayı benimseme davranışlarının ve toplulaştırma sonrası tarımsal, yapıdaki olası değişiklikler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamına alınan deneklerin, arazi toplulaştırma projesinin uygulamasına razı olan veya razı olmayan bireylerin temsil edecek şekilde tesadüf parselleri seçilmesine gayret gösterilmiştir.

3.1.1. Coğrafi Konum Durumu ve İklim

Proje kapsamında ele alınan iki köy Trakya bölgesi Edirne ili İpsala ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Küçükdoğanca köyü 26° 25' doğu boylamı ile 40° 48' kuzey enlemleri arasında, Kocahıdır beldesi ise ülkemizin 26° 24' doğu boylamları ile 40° 48' kuzey enlemleri arasında kalmaktadır.

Araştırma yeri olarak alınan proje sahalarından birinci köy ise Küçükdoğanca köyü İpsala ilçe merkezine 18 km Edirne il merkezine de 143 km uzaklıkta olup, Kocahıdır Beldesi ile Yapıldak köyü arasında kurulmuştur. Köyün doğusunda Yapıldak Köyü, kuzeyinde Aliço Pehlivan Köyü, güneyinde Simitli Çiftliği, batısında Kocahıdır Beldesi ile çevrilidir.

Köy, son nüfusunun son surumu toplam 133 kişidir (68 kadın,65 erkek). Köy sınırları içerisinde kalan tarım arazisi toplam 2246 dekadır (Sulu Da. 300, Kuru Da. 1946).

Araştırma yeri olarak alınan proje sahalarından ikinci köy ise Kocahıdır beldesi İpsala ilçe merkezine 17 km Edirne il merkezine de 142 km uzaklıkta olup, doğuda Küçükdoğanca köyü, güneydoğuda Yapıldak köyü, güneyde Simitli çiftliği, güney batıda Koyuntepe köyü, batıda Yeni Karpuzlu Beldesi ve Paşaköy ile kuzey batıdan Kumdere köyü kuzeyde Aliçöpehlivan köyü ile çevrilidir.

Belde engebeli arazi üzerinde iki dere ve üç tepe üzerine kurulmuştur. Dereler Beldenin içinden geçmektedir. Bunlardan doğudan geçenine Hamzadere batıdan geçenine Kozkırı deresi adı verilmektedir. Dereler Beldeyi üç bölüme ayırmıştır.

Şekil 3.1. Araştırma Bölgesinin Genel Harita Görüntüsü (Anonim 2013)

Belde, son nüfus sayımında toplam 1159 kişidir. Bunlarında 560 kadın 599 erkek olarak ortaya çıkmıştır. Beldenin toplam 34.320 dönüm arazisi vardır. Bu arazinin 15.000 dönümü o bölgedeki vatandaşlara ait 7.320 dönümü mera ve ormanlık 12.000 dönümü de hazine arazisidir. Bu hazine arazileri Belde de ikamet eden topraksız çiftçilere kira karşılığı tarla olarak verilmiştir.

Araştırma yöresinde genel anlamda Trakya'ya özgü karasal iklim hakimdir. Bu iklimin özelliğinden dolayı yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçer. Araştırma yerine en yakın olan İpsala Meteoroloji İstasyonunun 1970-2011 yılları gözlemlerine göre; en yüksek

sıcaklık 44.1 °C ile Temmuz, en düşük sıcaklık ise -19.0 °C ile Ocak ayında saptanmıştır. Yıllık ortalama sıcaklık 13.6°C dir. 10 yıllık ortalamalara göre yıllık yağış miktarı 582.8 mm dir. En düşük oransal nem ise % 22 ile Nisan ayında saptanmıştır.

Çizelge 3.1. Edirne Temel İklim Verileri(Anonim 2013)

İLLER	Ort. Sıcaklık(°C)	Ort. Rüzgâr Hızı (m/s)	Ort. Oransal Nem (%)	Yıllık Yağış (mm)
EDİRNE	13.68	1,70	70	582,8

Yü

kseltilerin az olması nedeni ile Karadeniz ikliminin bölge üzerinde etkisi olmasına rağmen Edirne ili Ege denizine kıyısı olmasına rağmen karasal iklimin yaşandığı bir bölgedir. Edirne kışlar sert ve kar yağışının görüldüğü ve yazların kurak ve sıcak olarak yaşandığı bir mevsime sahiptir.

Çizelge 3.2. Edirne İline Ait Ortalama İklim Değerleri (Anonim 2013)

EDİRNE	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1960 - 2012)												
Ort.Sıcaklık (°C)	2.6	4.3	7.7	12.9	18.1	22.4	24.7	24.2	19.8	14.2	9.1	4.5
Ort. En Yüksek Sıcaklık (°C)	6.5	9.2	13.3	19.2	24.7	29.2	31.7	31.6	27.2	20.5	14.1	8.3
Ort. En Düşük Sıcaklık (°C)	-0.8	0.2	2.8	7.1	11.5	15.3	17.3	17	13.3	9.1	5	1.2
Ort. Güneşlenme Süresi (saat)	2.3	3.5	4.4	6.2	8.2	9.4	10.5	10	7.5	5.2	3.2	2.2
Ort. Yağışlı Gün Sayısı	12.6	9.5	9.7	10.6	10.1	8.2	5.7	4.3	4.7	7.9	10.8	13.8
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ort. (kg/m ²)	60.6	51.7	50.9	47.3	52.7	41.8	32.1	24.1	38.5	51.9	65.8	72.9
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen En Yüksek ve En Düşük Değerler (1960 - 2012)												
En Yüksek Sıcaklık (°C)	20.5	23.2	28	30.6	37.1	42.6	44.1	41.9	37.8	35.8	28	22.8
En Düşük Sıcaklık (°C)	-19	-19	-12	-4.1	0.7	6	9.3	9.1	1.3	-3.7	-7.2	-13.4

3.1.2. Toplulaştırma Sahalarına İlişkin Genel Bilgiler

Araştırma alanında parsellere ilişkin toplulaştırma öncesi ve sonrası bilgiler aşağıda verilmiştir. Edirne Tarım Reformu Bölge Müdürlüğü 1996 yılı Yatırım Programında yer alan

1996 A 020 110 proje no'lu, Yurtteknik&Doruk Ortak Girişimi' nin yükleniminde bulunan 6.264.086,66 YTL ihale bedelli "Hamzadere Sulama Sahası II. Kısım AT ve TİGH Projesi İşi" kapsamında yürütülen İpsala-Kocahıdır Beldesi Arazi Toplulaştırma Projesi ile İpsala-Küçükdoğanca Köyü Arazi Toplulaştırma Projesidir.

Edirne ili İpsala ilçesi Kocahıdır kasabası ve Küçükdoğanca köyünde yapılan arazi toplulaştırma projesi Tarım Reformu Edirne Bölge Müdürlüğü tarafından 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu'na göre yapılmıştır.

Araştırma bölgesinde toplulaştırma alanı olan Kocahıdır beldesinde:

1-1795 ha. Alandan oluşmakta olup; 1055 ha. şahıs, 423 ha. hazine ve 317 ha mera adına kayıtlı bulunmaktadır.

2- Toplulaştırma öncesi parsel adedi 1179 iken proje sonrası 781 adet olmuştur.

3- Toplulaştırma oranı % 34 olarak gerçekleşmiştir. Kamu Yatırım Payı kesintisi ise % 0.046olmuştur. Otuzdokuz km yeni yol yapılarak parsellere ulaşımı da kısaltmayı hedeflemiştir.

4- Proje alanında DSİ.'ye ait kanallar mevcut olup; DSİ.'nin yapmış olduğu kamulaştırma ile inşa edilen kanal güzergahları dikkate alınarak proje yapılmıştır.

5- Köy İhtiyar Heyeti ve maliklerin talepleri doğrultusunda meralar belirli yerlere taşınmıştır.

Araştırma bölgesinde toplulaştırma alanı olan Küçükdoğanca köyünde ise:

1- 331,22 ha. Alandan oluşmakta olup; 256,88 ha.'ı şahıs, 18,76 ha.'ı hazine, 55,28 ha.'ı mera ve 0.30 ha.'da köy tüzel kişiliği adına kayıtlı bulunmaktadır.

2- Toplulaştırma öncesi parsel adedi 343 iken proje sonrası 250 adet olmuştur.

3- Toplulaştırma oranı % 27 olarak gerçekleşmiştir. Kamu Yatırım Payı kesintisi ise % 0.061olmuştur. Küçükdoğanca köyünde ise 16 km yeni yol oluşturulmuştur.

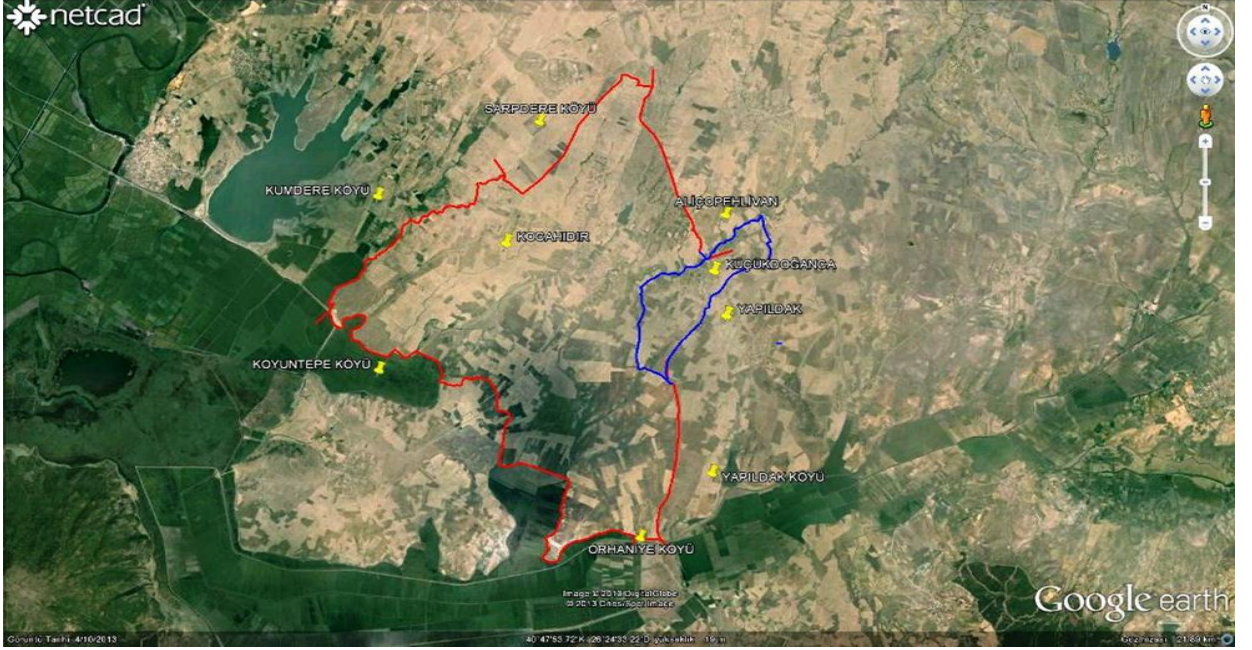
4- Proje alanında DSİ.'ye ait kanallar mevcut olup; DSİ.'nin yapmış olduğu kamulaştırma ile inşa edilen kanal güzergahları dikkate alınarak proje yapılmıştır.

5- Köy İhtiyar Heyeti ve maliklerin talepleri doğrultusunda meralar belirli yerlere taşınmıştır.

3.1.3. Tarımsal Yapı ve Üretim

Bölgenin iklim ve toprak koşulları birçok ürünün yetiştirilmesi açısından uygundur.

Kocahıdır beldesinde ise bunların dışında sulama olanağı olan yerlerden Bölgenin başlıca su kaynağı olan Hamzadere barajından dolayı taban araziler başta olmak üzere geniş çeltik ekim alanları mevcuttur. Bu ürünlerin yanında karpuz, kavun ve özellikle son yıllarda çekirdeklik kabak tarımı yaygınlık kazanmış bulunmaktadır. Sözü edilen bu ürünlerden başka yonca, mısır ve kuru soğan ile sebze ve bazı meyve türleri de bölgede ekonomik anlamda yetiştirilen ürünler arasındadır (Anonim 2013).

Şekil 3.2. Araştırma Bölgesinin (K.Doğanca ve Kocahıdır) Uydu Görüntüsü(Anonim 2013)

Ancak yaygın ve ekonomik anlamda üretimi yapılan ürünler arasında ekim alanı genişliği ve üretim miktarı yönünden Küçükdoğanca köyünde tarımsal üretim şekli buğday , ayçiçeği ve şeker pancarı, çeltik yer yer de sebzeçilik şeklindedir. Köy sınırları içerisinde kalan tarım arazisi toplam 2246 dekadır. Bunun 300 da. Sulu 1946 da. da kuru tarım arazisidir. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Hayvan Besiciliği ağırlıkla kapalı ahırda bakım şeklinde yapılmakta olup, süt üretimi de köyün gelirleri arasında önemli bir yer almaktadır. Köyde yeni yapılan Gölet sayesinde sulu tarım da yapılmaya başlanmış ve özellikle çeltik (Pirinç) tarımı gelişmiştir.

3.2. Yöntem

Araştırma materyalini oluşturan köylerde (K.Doğanca ve Kocahıdır) proje sahasındaki parsellere malik olan hane reislerin ile toplulaştırma öncesi ve sonrası memnuniyet düzeyini ölçmek üzere yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Uygulanan anket formu Ek:1'de verilmiştir. Evli olup kendi haneleri olmayan aile büyükleri ile birlikte oturan ancak hane reisi

statüsünde bulunmayan kişiler de araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırmada anketlerin uygulandığı deneklerin bulunduğu köyler, Edirne ili İpsala ilçesinde arazi toplulaştırma projelerinin yoğun olarak uygulandığı alanları temsil edecek şekilde seçilmiştir. Aynı zamanda köylerin bir tanesi arazi toplulaştırma çalışmalarının ilk uygulandığı ve uygulama alanı geniş olan bir köyden diğeri ise en son tamamlanan, uygulama alanı küçük olan bir köy seçilmiştir. Böylece yatırımın gerçekleşmesi bakımından çeşitli aşamalardan geçmiş bu iki köylerdeki deneklerin tutum ve davranışlarının araştırma sonuçlarına yansımaları rasyonel olarak sağlanmaya çalışılmıştır.

Arazi toplulaştırması yapılan köylerde işletme sayısı ve bu işletmelerin arazi genişlikleri belirlenmiştir. Çalışmada örnekleme yapılmaya gerek duyulmamış, işletmelerin tümü dikkate (tam sayım yöntemi) alınmıştır. Ancak bazı işletmelerin ankete katılmak istememeleri ve/veya bulunamamaları nedeniyle 132 adet işletmeden ancak 94 adeti ile anket çalışması yapılabilmektedir.

Yukarıdaki izahat doğrultusunda Edirne İlinin İpsala İlçesine bağlı Küçükdoğanca köyü ile Edirne İlinin İpsala İlçesine bağlı Kocahıdır kasabasında yapılan arazi toplulaştırmasına ait çiftçilerin görüşlerini anketlerle değerlendirmeye alınmıştır. Kocahıdır Kasabasında 64 kişi ile Küçükdoğanca'da 30 kişi ile toplamda 94 kişi ile anket yapılmış ve toplulaştırmanın etkisi araştırılmıştır.

Araştırmanın yürütülmesinde ankete başlamadan önce çalışma yapılacak köylere gidilerek köy muhtarı, imam, köyün ileri gelenleriyle görüşülerek araştırmanın amacı ve uygulanmak istenen çalışma yöntemi açıklanmış ve aynı zamanda bu çalışmalar sırasında bu kitleden destek alınması amaçlanmıştır.

Örnekleme büyüklüğünü belirlemek için;

İki türlü hesaplama yöntemi vardır;

Hedef kitledeki birey sayısı bilinmiyorsa;

$$n = t^2pq / d^2$$

Hedef kitledeki birey sayısı biliniyorsa;

$$n = N t^2pq / d^2 (N - 1) + t^2pq$$
formülleri kullanılır.

Formüllerde;

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örneklemeye alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülmemiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örneklemeye hatasıdır(Özdamar 2003).

3.3.Anket Sonuçlarının Analiz ve Değerlendirme

Araştırma kapsamında yer alan işletmelerdeki üreticiler için doldurulan anket formları tek tek incelenmiş, gerekli kontrol, tamamlama ve düzenleme işlemleri yapılarak daha önceden hazırlanmış döküm tablolarına bu bilgiler aktarılmıştır.

Toplanan bilgiler, hazırlanan indeks ve yüzdeler şekline dönüştürülerek araştırmanın amacına uygun sonuçlara varmada yardımcı olabilecek değişkenlere dönüştürülmüştür. Anket formunda yaş durumu, eğitim düzeyi, sosyal statü ve ailedeki üye sayısı, işletmelerin sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemeye ilişkin sorular; arazi varlığı, alet ekipman varlığı gibi ekonomik durumu belirlemeye ilişkin sorular, çiftçilerin sulama tekniği ve alışkanlığına ilişkin sorular, deneklerin arazi toplulaştırmasına bakışlarını belirlemeye yönelik sorular yer almıştır. Araştırmada bağımlı değişken Arazi Topplulaştırma Bilinç Düzeyi olarak alınmış, Anket sorularında toplulaştırmanın çiftçiler üzerindeki etkinliğini belirlemek amacıyla 9 ana ögeye yer verilmiştir. Bunlar;

- Topplulaştırma sonunda parselin işletme sahibinin evime yakınlaşma durumu
- Topplulaştırma sonunda ürün verimindeki artış durumu
- Topplulaştırma sonunda yaşam standardının durumu
- Topplulaştırma sonunda tarlalarına giden yolların yeterli olması durumu
- Topplulaştırma sonunda parsel birleşmelerinin yeterli olması durumu
- Kasaba veya köyde sosyal ve kültürel hayatı geliştirecek çalışmaların durumu
- İşletme büyüklüğü, eğitim düzeyi, aile genişliği
- Tarımda makineleşme durumu
- Arazi toplulaştırma çalışmalarında işletmelerin su kullanım durumları

Bu faktörlerin arazi toplulaştırma çalışmalarında bilinç düzeyini etkilediği varsayımından hareket edilmiştir.

Anketlerin değerlendirilmesinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) bilgisayar programı kullanılmıştır. Anket değerlendirilmesinde daha çok frekans ve %'ler den oluşan tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Anket araştırmasındaki konuların hemen hemen hepsi, oran cinsinden ifade edilebilecek niteliktedir. Anket her ne kadar bu oranların tahmin edilmesi için yapılsa da, örnekleme büyüklüğünün belirlenmesinde bu oranların tahmini değerlerine ihtiyaç vardır. Kullanılacak diğer ölçüler ise olayın görülüş sıklığına (gerçekleşme olasılığı) göre kabul edilebilecek örnekleme hatası [d], ve saptanacak anlamlılık düzeyidir.

Her puandan kaç tane olduğunu gösteren sayıya frekans, bir dağılımda her puandan herhangi birinin kaç kez tekrarlandığını gösteren sayıya da o sayının frekansı denilmektedir. Frekans dağılımı, bir ya da daha çok değişkene ait değerlerin ya da puanların dağılımına ait özelliklerini betimlemek amacıyla veriler, sayı ve yüzde olarak verilmektedir. Frekans dağılımı, tablo halinde verilebileceği gibi, uygun olduğu durumlarda çeşitli grafikler kullanılarak da gösterilebilir.

Arazi çalışmalarında toplanan verilerin genel olarak betimlenmesinde frekans dağılımı tablosu kullanılmaktadır. Bu tabloya yönelik araştırma soruları;

- Katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik, araştırmaya katılanların kişisel değişkenlere göre dağılımı nedir?

-Belli bir konudaki görüşlerini değerlendirmeye ilgili olarak katılımcıların Arazi Toplulaştırması konusundaki görüşlerine göre dağılımı nedir?

Aşağıda 56 soruya verilen cevaplar tablolarda yüzde olarak ifade edilmiş ve bu ifadeler de grafik yöntemiyle görsel olarak gösterilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Edirne İlinin İpsala İlçesine bağlı Kocahıdır Beldesi ile Küçükdoğanca Köyünde arazi toplulaştırmasına ait sonuçları anketlerle değerlendirmeye alınmıştır. Sonuçlar aşağıda irdelenmiştir.

4.1. Arazi Toplulaştırmasına Çiftçi Yaklaşımı

4.1.1. Eğitim Durumu

Ekonomik ve toplumsal kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olan eğitimin; çeşitli yaş ve toplumsal kümelerde, toplumsal ve ekonomik değişimleri gerçekleştirmek, bireysel ve ulusal düzeyde toplumun gelişmesini sağlamak amacıyla davranış ve becerileri geliştirmek ve bilginin yayılmasını sağlamak için gönüllü ve örgütlenmiş eylemlerin tümünü kapsadığı belirtilmektedir (Özçatalbaş 1994).

Birey açısından eğitim; bireyin sahip olduğu gizli güçlere işlerlik kazandırılarak, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve bilinçli olarak arzu edilen yönde değişimler meydana getirme süreci olarak kabul edilmektedir (Taluğ ve Tatlıdil 1993).

Tarımsal yayım çalışmalarının etkin olabilmesi için, tarımsal yayım hizmetinin götürüldüğü kitlenin öğrenim düzeyinin bilinmesi önemlidir. Yayımcıların yayım çalışmasını yapabilmesi, çiftçilerin bu çalışmalardan faydalanması, getirilen yeni teknolojilerin algılanması ve benimsenip uygulanması, o toplumun bireylerinin sahip olduğu öğrenim düzeyi ile yakından ilgilidir. Yapılan çeşitli araştırmalar, eğitim düzeyi ile teknik, ekonomik ve sosyal gelişme arasında olumlu bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur (Almus 1999).

Araştırma yöresindeki üretici ve ailesinin öğrenim durumları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırma alanında yer alan işletmelerdeki bireylerin yarısından fazlasının ilkökul ve ortaokul mezunu olduğu görülmektedir. Buna ilişkin değerler genel ortalama itibariyle sırasıyla %26,40 ve %37,4 olarak hesaplanmıştır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. İncelenen İşletmelerde Ailedeki Nüfusun Eğitim Durumu

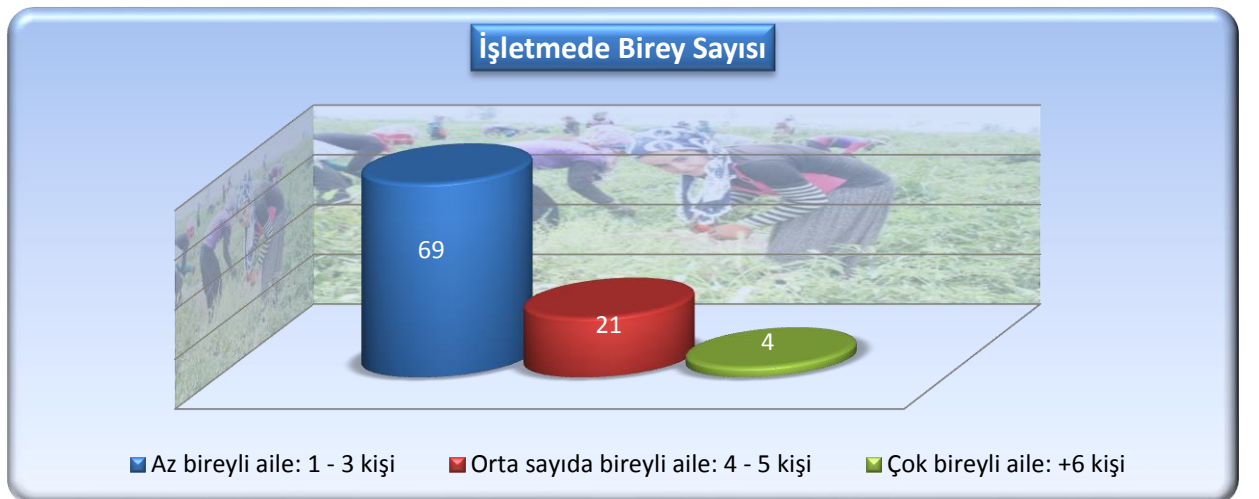
	Sayı	Yüzde
İlkokul	25	26,4
Ortaokul	35	37,4
Lise	23	24,5
Üniversite veya Yüksekokul	11	11,7
Toplam	94	100,0

4.1.2. İşletmedeki Aile Genişlikleri

Aile, toplumun temel kurumlarından biri olarak, bir ülkenin toplumsal örgütlenmesinde önemi bir yer tutmaktadır. Ayrıca aile, farklı statü ve rollere sahip bireylerin oluşturdukları küçük bir topluluktur. Aile içindeki bireylerin rolleri ve bu rollere bağlı olarak sahip oldukları statü, bireyin hiyerarşik kademedeki yerini belirler. Özellikle kırsal alanlarda aile reisinin otorite yetkisinden söz edilebilir. Otorite yetkisi, aile biçimlerine göre değişmekle birlikte, aile içerisindeki stratejik yeri olan kişiye verilmektedir. Otorite yetkisine sahip kişinin geliri, eğitim düzeyi ve mesleğine bağlı olarak, otorite yetkisini kullanması da değişmektedir (Merter, 1990). Otorite, "bir diğerinin davranışını değiştirebilme yeteneği" olarak tanımlanmaktadır. Ailede, ailenin ekonomik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan kişi, ailenin diğer üyeleri üzerinde otorite kurabilme şansına sahiptir (Serim 1972).

Aile şekli, günlük ve geleceğe yönelik olarak değişen otorite deseni içinde kararların alındığı bir ünite niteliğinde olup, kalkınma projelerinin başarıya ulaşmasında, yeni kurumların desteklenmesinde belirleyici rol oynadığı belirtilmektedir. Genellikle aile şekli; geniş ve çekirdek aile olmak üzere 2 gruba ayrılmaktadır. Geniş aile şeklinin hakim olduğu toplumlarda yeni düşünce ve teknikleri benimseme, kuruluşlara katılma gibi kararlar ailenin mutlak hakimi olan aile reisi tarafından alınmaktadır. Bu nedenle aile şekli, kalkınma projelerinin başarısını engelleyici veya kolaylaştırıcı olabilmektedir (Doğanca 1983).

Araştırmada, incelenen işletmelerdeki aile şekli incelenmiştir. İncelenen işletmelerde genel ortalama itibarıyla aileler yarı dan fazlasının az bireyli aile durumundadırlar (Şekil 4.1.).

Şekil 4.1. İncelenen İşletmelerde Aile Şekli

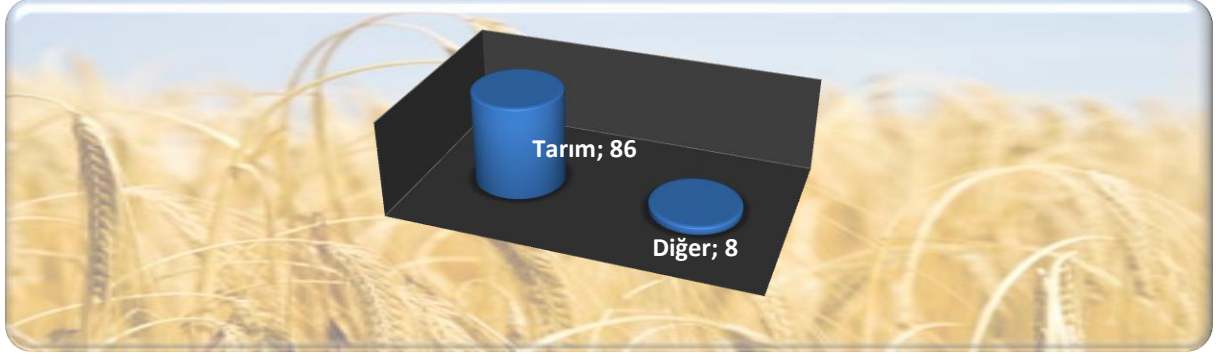
Aile genişliği yada ailede bulunan birey sayısı, tarımsal yeniliklerin benimsenip uygulanmasını etkileyen bir diğer faktördür. Ailedeki birey sayısının fazla olması, bunlardan herhangi birinin çevreden herhangi bir yeniliği algılayarak diğer bireyleri de bundan haberdar etmek suretiyle yeniliği benimseme sürecini hızlandırabilir (Almus 1999). Bu konuda yapılan bir araştırmada, incelenen şletmelerdeki aile genişliği ve bunun toplulaştırma bilinç düzeyini etkileme durumu ortaya konulmuştur.

Özellikle az bireyli ailelerin oranları toplulaştırma bilinç düzeyi ile birlikte artmaktadır. Ailedeki birey sayısının fazla olması bunlardan herhangi birinin çevreden gelen bir yeniliği algılayarak diğer bireyleri de bundan haberdar etmek suretiyle yeniliğin benimsenmesinde etkisi olabileceği düşüncesinden hareket edilmiştir. Yapılan ki-kare analizi sonucunda, kişilerin toplulaştırma bilinç düzeyleri ile aile genişliği arasında istatistiki açıdan bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

4.1.3.İşletme Sahibinin Ana Uğraşısı

Tarımsal yeniliklerin benimsenip uygulanmasında üreticilerin mesleki deneyimlerinin önemli bir faktör olduğu ve deneyimli üreticilerin tarımsal yeniliklere karşı olumlu bir tutum içinde buldukları, buna karşın bazı araştırmalarda ise mesleki deneyimin tarımsal yeniliklerin uygulanmasında olumsuz yönde etki yaptığı belirtilmektedir (Doğanca 1975). Üreticilerin mesleki deneyimleri arttıkça üretim koşullarını ve çevreyi daha iyi tanınması, buna bağlı olarak arazi toplulaştırma bilinç düzeyinin artması beklendiği ifade edilmektedir (Arslankurt ve ark. 2005). Bu nedenle araştırmada, işletme yöneticilerinin meslekleri ve mesleki deneyimleri ile toplulaştırma bilinç düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İncelenen işletmelerde işletme yöneticilerinin büyük çoğunluğunun (%91,50) çiftçi olduğu, bununla birlikte (%8.50) işçi, memur ve esnaflık da yapanların da olduğu tespit edilmiştir (şekil 4.2).Araştırmada mesleki deneyimin toplulaştırma bilinç düzeyinde önemli bir faktör olacağı göz önüne alınarak işletme yöneticilerinin mesleki deneyimleri incelenmiştir.

Şekil 4.2.İşletme sahibinin ana uğraşı

Anket yapılan kişilerin mesleki deneyimlerinin toplulaştırma bilinç düzeyi üzerinde etkisinin olup olmadığı, diğer ifadeyle toplulaştırma bilinç düzeyi ile üreticinin mesleki deneyimi arasında bir bağımlılığın olup olmadığı ki-kare testi ile analiz edilmiş olup, işletme yöneticilerinin mesleki deneyimleri ile toplulaştırma bilinç düzeyleri arasında bir ilişki bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

4.1.4.Tarımda Süreklilik

Ülkemizde tarım arazileri çeşitli nedenlerle küçülmüş, parçalara bölünmüş, verimliliği, karlılığı olması gerekenden çok aşağılarda kalmıştır. İşletme büyüklüklerinin istenen değerlerin altına düşmesi, ekonomik tarım yapılmasını imkânsız hale getirmektedir. Tarım ile uğraşmakta olan işletme sahipleri ile yapılan anket sonucunda arazi toplulaştırmasıyla tarımdaki sürdürülebilir üretimin sağlanabileceğini düşünenlerin oranı oldukça düşüktür. (Çizelge 4.2) Oysaki çiftçinin destek aldığı takdirde tarımda üretimin sürekliliğinin sağlanacağı düşüncesi Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) gibi kurumların farkındalığının olmadığını göstermektedir (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Tarımda süreklilik

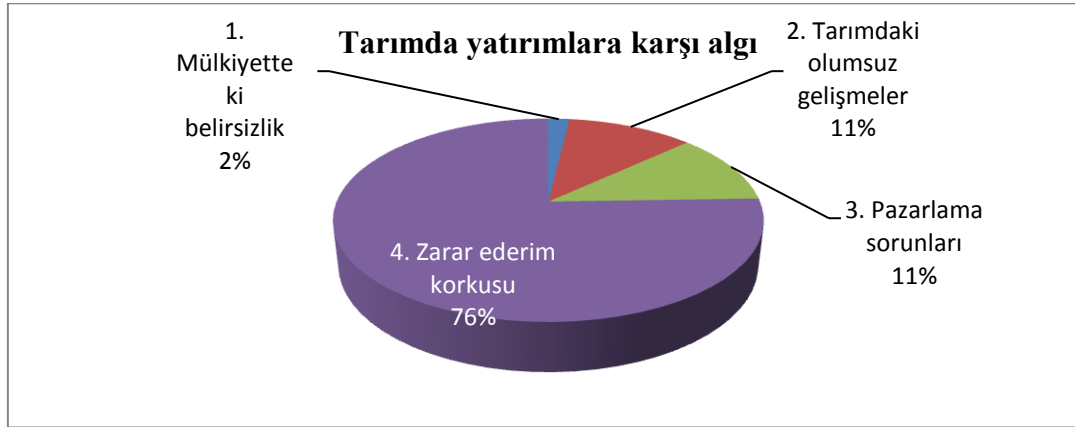
	Sayı	Yüzde
Mülkiyet parçalanmazsa	16	17,0
Çiftçi desteklenirse	78	83,0
Toplam	94	100,0

4.1.5.Tarımsal Yatırımlara Karşı Algı

Küreselleşme ve iktisadi bütünleşme çabalarının giderek arttığı günümüzde, Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünün yanı sıra rekabet gücünü etkileyen faktörlerin tespiti büyük önem taşımaktadır. İnsanlığın ilk iktisadi faaliyeti olan tarımsal faaliyetler insanların

zorunlu fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olduğundan uzun yıllar ülke ekonomilerinde ön planda yer almıştır.

Tarım sektörü, son yıllarda gerçekleşen küresel piyasa istikrarsızlıkları, ekonomik krizler, hayvan hastalıkları ve iklim değişikliğinden olumsuz bir şekilde etkilenmesinin yanında dünya nüfusunun hızla artması ve 2050'ye kadar 9.2 milyara çıkacağı tahminleri de dünya piyasalarında gıda arzı yetersizliği endişelerini daha da artırmaya başlamıştır. Araştırmaya katılan işletme sahiplerinin %75,5 'lik kısım zarar ederim korkusuyla tarım sektörüne yatırım yapılmadığı düşünürken yalnız %24,5 kısmı tarım arazisi mülkiyetindeki belirsizlik ve tarımdaki pazarlama sorunlarıyla tarıma yatırım yapılmadığını düşünmektedir. (Şekil 4.3.)

Şekil 4.3. Tarımda yatırımlara karşı algı

4.1.6. Arazi Toplulaştırılması Öncesi ve Sonrası Parselasyon Durumu

Bu araştırmanın amacı toprak toplulaştırması olduğu için tarımsal yapı içinde toprak maliklerinin toplam arazi miktarı genişlikleri birincil olarak ele alınmıştır. Buna bağlı olarak tarımsal işletme büyüklükleri ve parsel sayıları incelenmiştir. Arazi toplulaştırmasının tarımsal işletmelerdeki mülkiyete ilişkin yapısal sorunları iyileştirmeye yönelik olması, toprağın ve üretim durumunun incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Araştırmaya konu bölgede işletme sahipleri ortalama 99,13 dekarlık araziye sahiptir. En az araziye sahip işletme sahibinin 10 dekarlık arazisi varken en çok 280 dekarlık araziye sahiptir (Çizelge 4.3.).

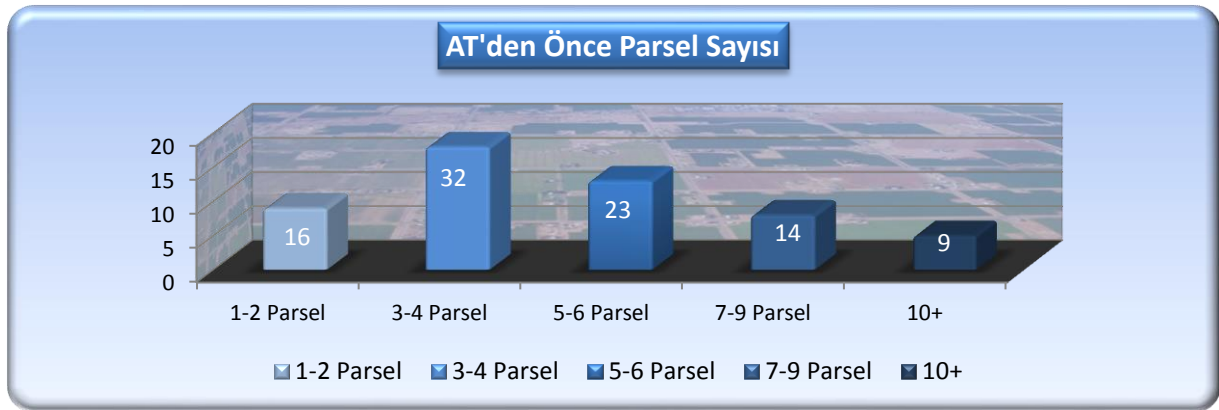
İşletmeye ait parsel sayısı işletmenin verimi açısından önemli bir etkiye sahiptir. Bu özellik doğrudan doğruya, parçalanmanın yarattığı bütün problemlerden işletmenin

etkilenmesine yol açar ve toplulaştırma ihtiyacını ortaya çıkaran en önemli etkenlerden biridir (Cordes, 1970 ve Dinçer 1971).

Çizelge 4.3. İşletme Parsel Büyüklükleri

İstatistik	Değer
Ortalama	99,13
Medyan	90,00
Mod	130
Std. Sapma	54,07
Minimum	10
Maksimum	280
Toplam	5.254

Toplulaştırmadan önce ve sonra çalışmaların yürütüldüğü alanlardaki işletmelere ait, işletmelere ait işletme başına düşen parsel sayıları dağılımları Şekil 4.4. ve Şekil 4.5. 'de verilmiştir.

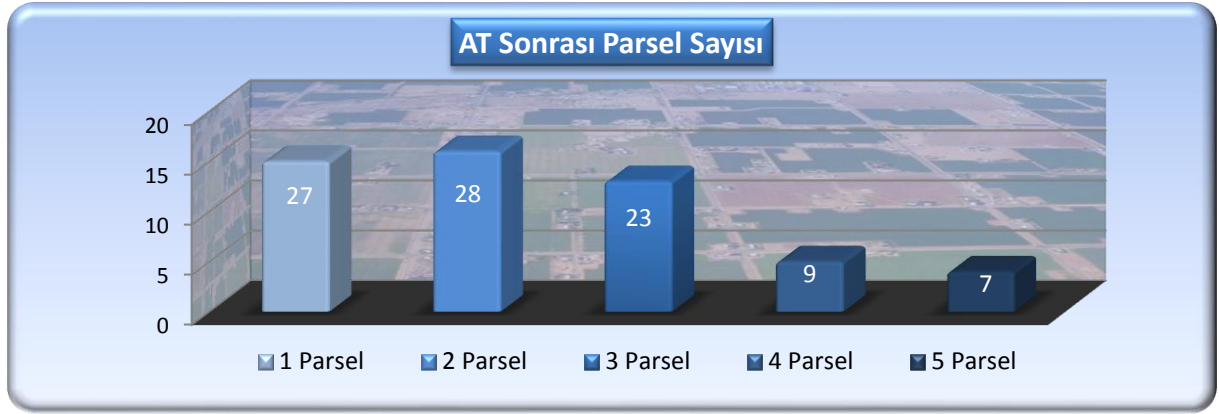

Şekil 4.4. AT'den Önce Tarımsal İşletmenizde Parsel Sayısı

Arazi toplulaştırılması sonrasında parsel sayısındaki azalış dikkat çekicidir. Toplulaştırma işlemi yapılmadan önce 10 kadar bölünmüş olan parsel sayısı en fazla 5 parsel indirilmiştir. 7-9 arasındaki parseller en fazla 5 parsel indirilmiştir..

Küçükdoğanca Köyü arazi toplulaştırma öncesi parsel adedi 343 iken proje sonrası 250 adet olmuştur. Şahıs işletmelerine ait tarım arazileri içinde toplulaştırma oranı % 27 olarak gerçekleşmiştir. Kamu yatırım payı kesintisi ise % 0.061 olmuştur.

Diğer taraftan Kocahıdır Beldesinde arazi toplulaştırmasında öncesi parsel adedi 1179 iken proje sonrası 781 adet olmuştur. Şahıs işletmelerine ait tarım arazileri içinde toplulaştırma oranı %34 olarak gerçekleşmiştir. Kamu yatırım payı kesintisi ise % 0.046 olmuştur.

Şekil 4.5. AT'den Sonra Tarımsal İşletmenizde Parsel Sayısı

Çizelge 4.3. Şekil 4.4. ve Şekil 4.5. de görüldüğü gibi parsel sayısı azaldığı, şekilleri düzeldiği ve büyüklükleri arttığı için; tohum, gübre, ilaç gibi tarımsal girdiler, daha uygun bir düzeyde kullanılmaktadır. Sulama projelerinin uygulanmasında; eski, dağınık ve şekilsiz parsellerin sınırlarına bağlı kalma zorunluluğu olmayacağından, yatırım giderlerinden tasarruf sağlanmaktadır. Her parselin yola ve kanala sınırı olacağından sulama ve ulaşım randımanı artmaktadır.

Çizelge 4.4. AT den önce işletmedeki parsel sayısına göre AT sonrasında fikir değişimi

AT'den önce tarımsal işletmede parsel sayısı	AT yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirler değişti mi?		Toplam
	Evet	Hayır	
1-2	14	2	16
3-4	26	5	31
5-6	23	0	23
7-9	14	0	14
10+	10	0	10
Toplam	87	7	94

ki-kare: 4,432P değeri: 0,035

Tarımsal işletmenin sahip olduğu parsel sayısına göre arazi toplulaştırması yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirlerinin değiştiğini yapılan ki-kare testi sonucunda görülmektedir(Ki-kare=4,432; P değeri>0,05).

Bir işletmeye ait parsel sayısının azalması, parsel büyüklüğünü artırmaktadır. Arazi Toplulaştırması oranı Toplulaştırılma başarısını veren bir göstergedir. Toplulaştırılma oranı büyüdükçe işletmecilik uygun biçime gelmekte ve arazi toplulaştırılmanın etkinliği artmakta ve bu etkinlik zaman olarak uzamaktadır. Çalışmada toplulaştırılma oranı yukarıda verilmiştir. Türkiye'de yapılan arazi toplulaştırılma projelerinde ortalama toplulaştırılma oranı %42,4'dür (Arıcı 1994; Yağanoğlu ve ark 2000).

Yapılan projede toplulaştırılma oranı Türkiye’de yapılan arazi toplulaştırılma projelerinde ki toplulaştırılma oranından yüksek olduğu görülmektedir. Buda yapılan arazi toplulaştırılmasının etkin olduğunu belirtir. Toplulaştırılmadan sonra parsel adetleri oldukça azaldığı görülmektedir. Buda arazi toplulaştırılması yapılırken derecelendirme işleminin doğru bir şekilde yapıldığı, alt yapı hizmetlerinin ihtiyaçlara cevap verecek derecede gerçekleştiği ve işletme sahipleriyle yapılan mülakatlarda arazi sahiplerinin istekleri ön planda tutulmak kaydıyla arazi dağıtım işlemlerinin planlanan seviyede yapılmasından kaynaklandığı gözlenmektedir.

Çizelge 4.5.Toplulaştırmada parsel sayısı ve muvafakat ilişkisi

AT'den önce tarımsal işletmede parsel sayısı	Yeniden Toplulaştırma Yapılacak Olsa Muvafakat Verir misiniz?		Toplam
	Evet	Hayır	
1-2	16	0	16
3-4	30	2	32
5-6	23	0	23
7-9	14	0	14
10+	9	0	9
Toplam	92	2	94

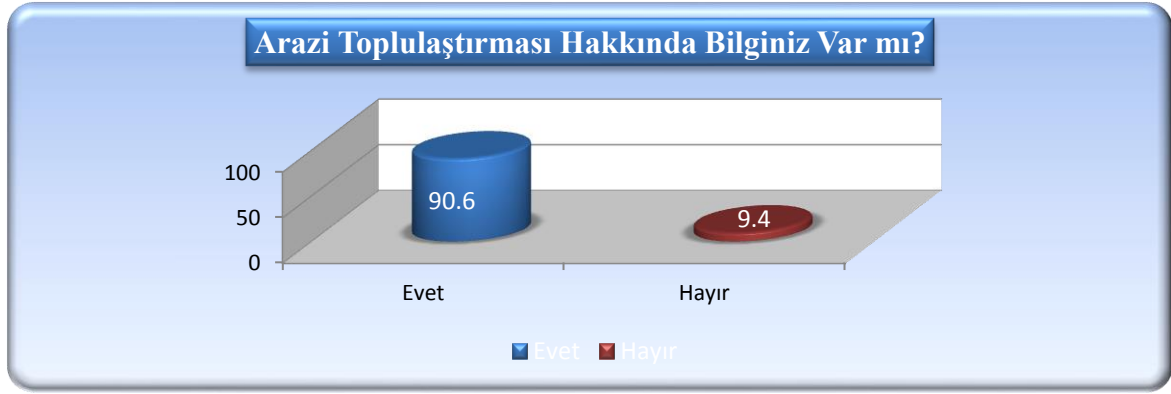
Çizelge 4.5. de Parsel sayısındaki değişiklik ile yeniden toplulaştırma yapılacak olsa muvafakat verme arasında doğrudan bir bağlantı olduğu görülmektedir.

4.2. Araştırmaya Katılan İşletme Sahiplerinin Arazi Toplulaştırması Farkındalığı

Arazi toplulaştırmasının tarımsal işletme bünyesine sağlayacağı farkındalık ve olumlu etkileri bu kısımda incelenmiştir.

4.2.1. Arazi Toplulaştırma Hakkında Çiftçilerin Bilgi Düzeyi

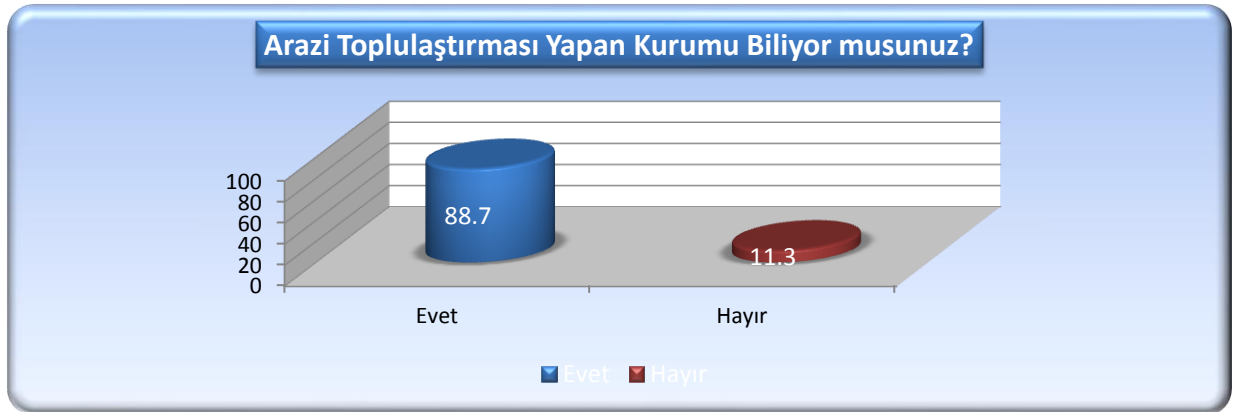
Araştırma alanında toplulaştırma hakkında İşletme sahiplerinin bilinç düzeyini belirlemek için yapılan anket sonuçları Şekil 4.6. verilmiştir. İşletme sahiplerinin %90.6” lık kısmı bölgelerinde gerçekleşecek olan arazi toplulaştırmasının farkında ve bilgi sahibi olduğunu , %9,4 ünün ise bu çalışmaları ile ilgili herhangi bir bilgisinin bulunmadığını belirtmişlerdir.

Şekil 4.6. Arazi Toplulaştırması Hakkında Tarımsal İşletmelerin Bilinç Düzeyi

Ülkemizde arazi toplulaştırması olarak adlandırılan, çok yönlülüğü nedeniyle Avrupa ülkelerinde artık arazi toplulaştırması yerine kırsal gelişim olarak nitelendirilen kırsal toprak düzenlemesini kapsayan, çevreyi biçimlendiren, iyelik koşullarını yeniden düzenleyen sonuçları haritalarla sergilenen bir dizi önlemler bütünü ve aynı zamanda bir kadastro yenileme amacı olarak görülen olgunun çiftçiler bakımından ne ölçüde ve hangi kurum tarafından yapıldığının farkındalığının belirlenmesi amacıyla hazırlanan anket sonuçları Şekil 4.6.'da gösterilmiştir.

Arazi toplulaştırma ile ilgilenen kurum ve kuruluş hakkında bilgi sahibi olup olunmadığı sorusuna ise işletme sahiplerinin % 88,7'lik bir oranla bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

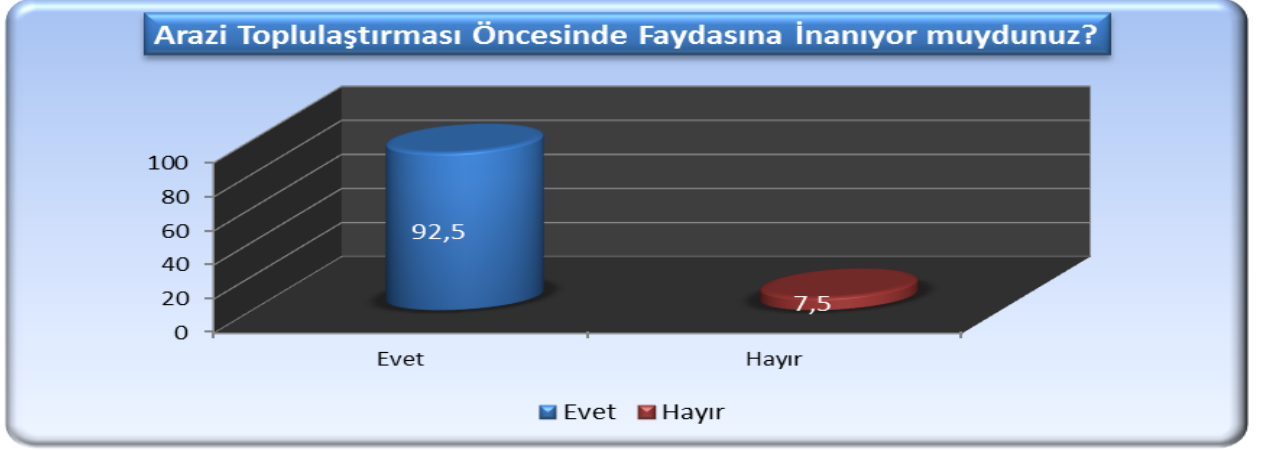

Şekil 4.7. Arazi toplulaştırmasını yapan kurumların çiftçiler tarafından algılanma düzeyi

4.2.2. İşletme Sahiplerinin Arazi Toplulaştırma Öncesi ve Sonrası Görüşleri

Arazi toplulaştırılması çalışmalarına başlanabilmesi ve hazırlanacak projenin uygulanması, öncelikle çiftçilerin veya arazi sahiplerinin bu çalışmalara karşı gösterecekleri ilgi ve onaylarına bağlıdır. Şekil 4.8. de arazi toplulaştırılması etkinliği incelendiğinde arazi

toplulaştırılmasının yapılmadan önce faydalı olup olmadığı sorulduğunda çiftçilerin %92.5 faydalı olacağını, %7.5 ise faydalı olmayacağını belirtmişlerdir. Ülkemizde toplulaştırılma öncesi çiftçilerin toplulaştırılmayı benimseme görüşlerine bakıldığında bu oran oldukça yüksektir.

Şekil 4.8. Arazi toplulaştırmasının çiftçiler tarafından fayda algı düzeyi

Arazi toplulaştırması yapıldıktan sonra faydalı olduğuna inanmayan insanların olumlu yönde fikirlerinin değişmesi beklenmektedir. Gerçekleştirilen ki-kare testi sonucuna göre arazi toplulaştırması öncesi ve sonrasında faydalı olduğuna inanmaya devam etmekte oldukları gözlenmemiştir. (ki-kare=1,889; P değeri<0,05).

Çizelge 4.6. İşletmelerin AT önce ve sonrasında fikir değişimi

AT yapılmadan önce faydalı olduğuna inanıyor muydunuz?	AT yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirler değişti mi?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	82	5	87
Hayır	5	2	7
Toplam	87	7	94

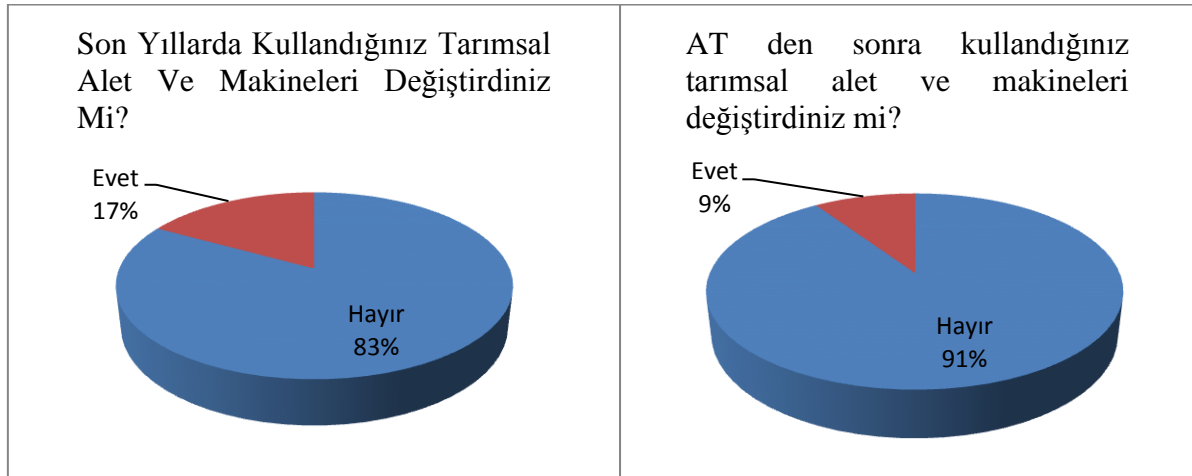
ki-kare: 4,897 P değeri: 0,027

Toplulaştırma çalışmalarının başlatılabilmesi için fiziki şartların sağlanmasının yanında toplulaştırma bilinç düzeyi ve devamında benimseme düzeyinin yüksek olması gerekmektedir. Üreticilerin toplulaştırma hakkındaki bilinç düzeyi, toplulaştırmanın işlevlerinden haberdar olma, yararını bilme gibi bir takım faktörler toplulaştırılmayı benimseme kararında etkili olabilir.

İncelenen işletmelerin bölgede arazi toplulaştırmasına başlamadan önce proje hakkındaki fikirleri ile arazi toplulaştırması sonundaki fikir değişimi Çizelge 4.6. da verilmiştir.

4.2.3. Tarımsal Alet ve Arazi Kullanımı

Toplulaştırma projelerinin uygulanmasından önce proje sahalarında parsel sayısı, parsel şekli, alanların küçük ve dağınık olmasından dolayı verimli bir şekilde arazi alet ve makine kullanımı söz konusu olmamaktadır. Refah seviyesinin bir göstergesi olan tarımsal alet ve ekipman bakımından toplulaştırılmadan önce ve sonraki değişimi traktör de dahil olmak üzere, çoğu tarım alet veya makina sayısında az ya da çok bir artış gerçekleşmiş olmasına karşın, bir kısım alet makinada ise azalma olduğu görülmektedir. Bu bilgilere ilişkin anket değerleri arazi toplulaştırması öncesi ve sonrası için ayrı ayrı sorulmuş ve alınan cevaplarda Şekil 4.9. da verilmiştir. Ancak alet-makina varlığındaki bu değişmelerin uygulanan toplulaştırma projesi ile ilişkilendirilmesi olanaklı olmamakla birlikte, aynı zamanda yanlış bir değerlendirme olacaktır.

Şekil 4.9. İşletmelerin AT önce ve sonrasında tarımsal alet değişimi

Arazi toplulaştırmasından sonra denek işletme sahiplerini kullandıkları tarımsal alet ve makineler açısından %90,6 lık büyük oranda değişim olmadığı belirtmişlerdir.

İşletme sahiplerinin çoğunluğu arazi toplulaştırması sonrasında tarımsal alet makinede değişikliğe gitmediklerini belirtirken arazi toplulaştırılması hakkında olumlu görüşleri değişmediğini Çizelge 4.7. da görüldüğü gibi ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.7. AT ile kullanılan ekipman yönünden toplulaştırma sonrası fikir değişimi

AT'den sonra kullanılan tarımsal alet ve makineleri değiştirdiniz mi?	AT yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirler değişti mi?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	9	0	9
Hayır	78	7	85
Toplam	87	7	94

ki-kare=0,451; P değeri>0,05

İşletmeler arazi toplulaştırma yapılmasıyla kullanılan tarımsal alet ve makineleri değiştirmediklerini ancak arazi toplulaştırması hakkındaki olumlu yöndeki fikirlerinin de değişmediği gözlenmiştir.

4.2.4. Arazi Toplulaştırma Önce ve sonrasında Tarımsal İşletmelerin Sınır Sorunları

Kırsal alanda arazi mülkiyeti çok değer verilen bir olgu olarak kabul edilir. Bu nedenle varisler ve komşular arasında süregelen mülkiyet anlaşmazlıkları sosyal huzurun bozulmasında yerel yönetim ve yargı kuruluşlarına sık sık başvurulmasında başlıca etkenler olarak gösterilmektedir.

Çizelge 4.8. AT önce işletmelerin sınır sorunları

Sınır sorunu	Sayı	Yüzde
Evet	23.5	24,5
Hayır	70.5	75,5
Toplam	94	100,0

Arazi toplulaştırması bu tür anlaşmazlıkların bir bölümünün ortadan kaldırılmasında ve çözülmesinde ve sosyal huzurun nispeten sağlanmasında etkili bir rol oynamaktadır. İşletme sahipleri arasında arazi toplulaştırması yapılmadan önce arazi kullanımı ile ilgili anlaşmazlıkların var olduğu Çizelge 4.8. görülmektedir. Arazi Toplulaştırma işlevi Köy sınırları yol, kanal, kanalet gibi sabit hudutlara dayandırıldığından, köyler veya çiftçiler arasındaki sınır ihtilafları ortadan kaldırılmasında etken bir çalışmadır.

Çizelge 4.9. AT ile sınır sorunlarının değişim ilişkisi

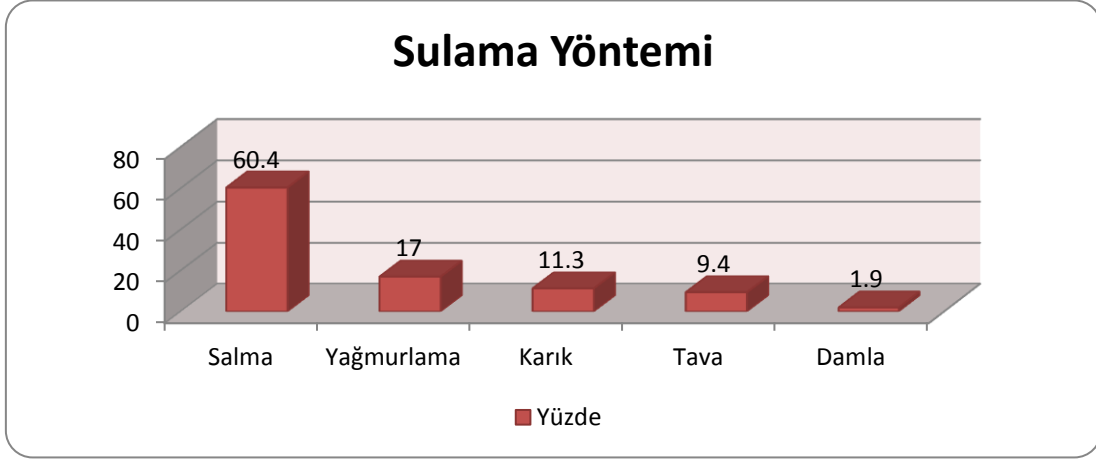
AT öncesinde sınır kavgaları durumu	AT yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirler değişti mi?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	23	0	23
Hayır	64	7	71
Toplam	87	7	94

ki-kare: 4,108 P değeri: 0,043

Arazi toplulaştırması öncesi sınır kavgaları sorunu uygulanan yöntem ile giderilmiştir. Çizelge 4.9. de ki-kare testi sonucuna göre de sınır kavgaları ile arazi toplulaştırması yapıldıktan sonra olumlu tutumun değiştirdiği ve ilişki olduğu görülmektedir(ki-kare: 4,108 P değeri>0,05).

4.2.5. Arazi Toplulaştırması Öncesi ve Sonrasında Sulama

Toplulaştırma projesinin sulama şebekesine olan etkileri, eski ve yeni durumun karşılaştırması anketler ile belirlenmiş sonuçlar Şekil 4.10. da verilmiştir. İşletme sahiplerine tarım alanlarında en çok hangi sulama yöntemini kullandıkları sorulmuş ve en fazla % 60,4'lük bir oranla salma sulama yönteminin kullandığı en az ise % 1,9'luk damla yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir.

Şekil 4.10.AT' öncesi tarımsal işletmelerin sulama yöntemleri

Bölgede sulama yöntemi ile toplulaştırma öncesi ve sonrası koşullar göz önüne alınarak işletmelerin toplulaştırma işlemine bakış olumlu yönde etkisi olup olmadığı araştırılmış ve Çizelge 4.10. da verilmiştir.

Çizelge 4.10.AT den Sonra Sulama Yönteminde Değişikliğe Göre İşletmelerin Fikir Değişimi

AT'den sonra sulama yönteminde değişiklik durumu	AT yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirler değişti mi?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	13	0	13
Hayır	74	7	81
Toplam	87	7	94

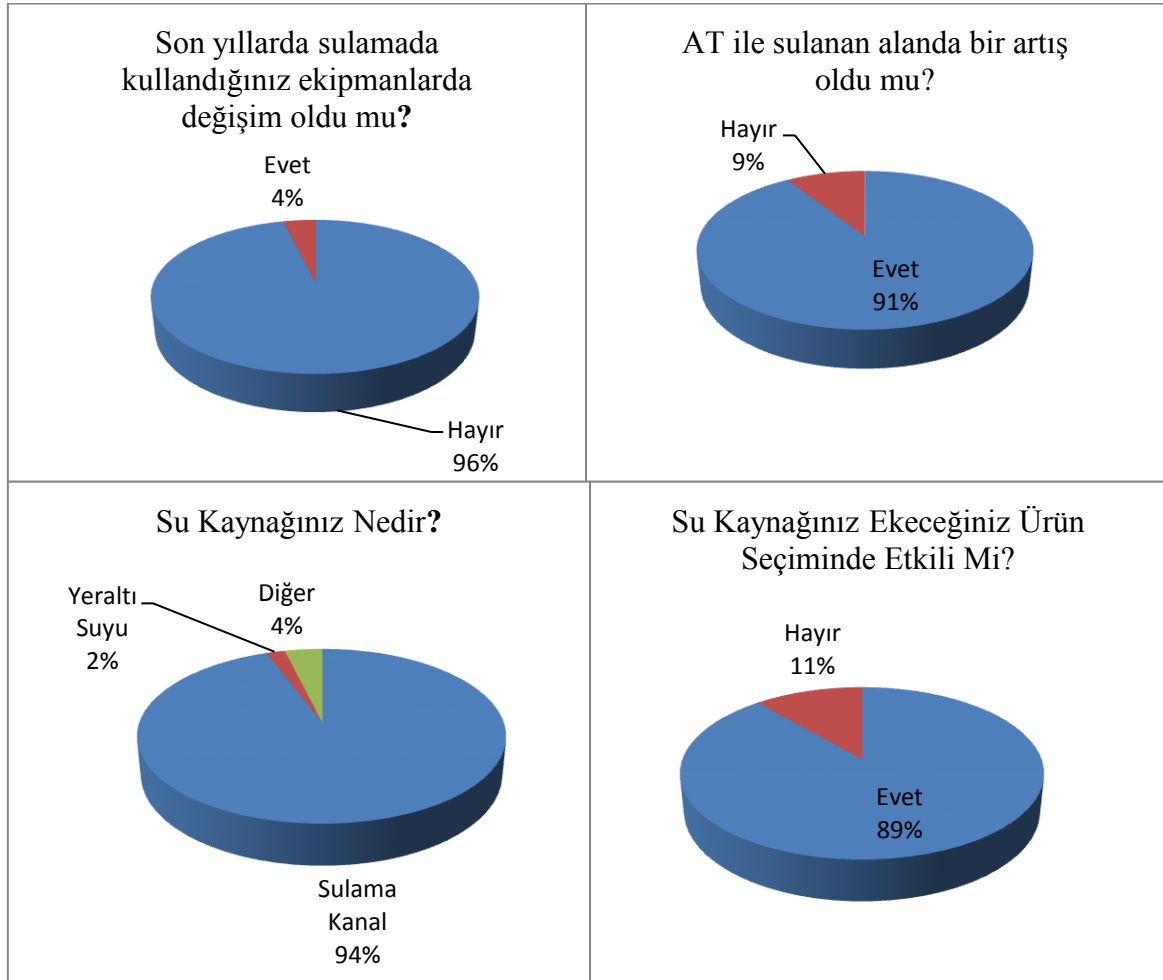
İşletme sahiplerinin çoğunluğu toplulaştırma sonrasında sulama yönteminde değişikliğe gitmediklerini görmüş arazi toplulaştırılması hakkında olumlu görüşleri Çizelge 4.10. görüldüğü gibi değişmekte olduğu ve bu değişiminde toplulaştırmaya olumlu yönde fikir değiştirildiği ifade edilmiştir.

Çizelge 4.11. AT ile sulanan alanda artış durumu ve AT sonrasında çiftçi fikirlerinin değişimi

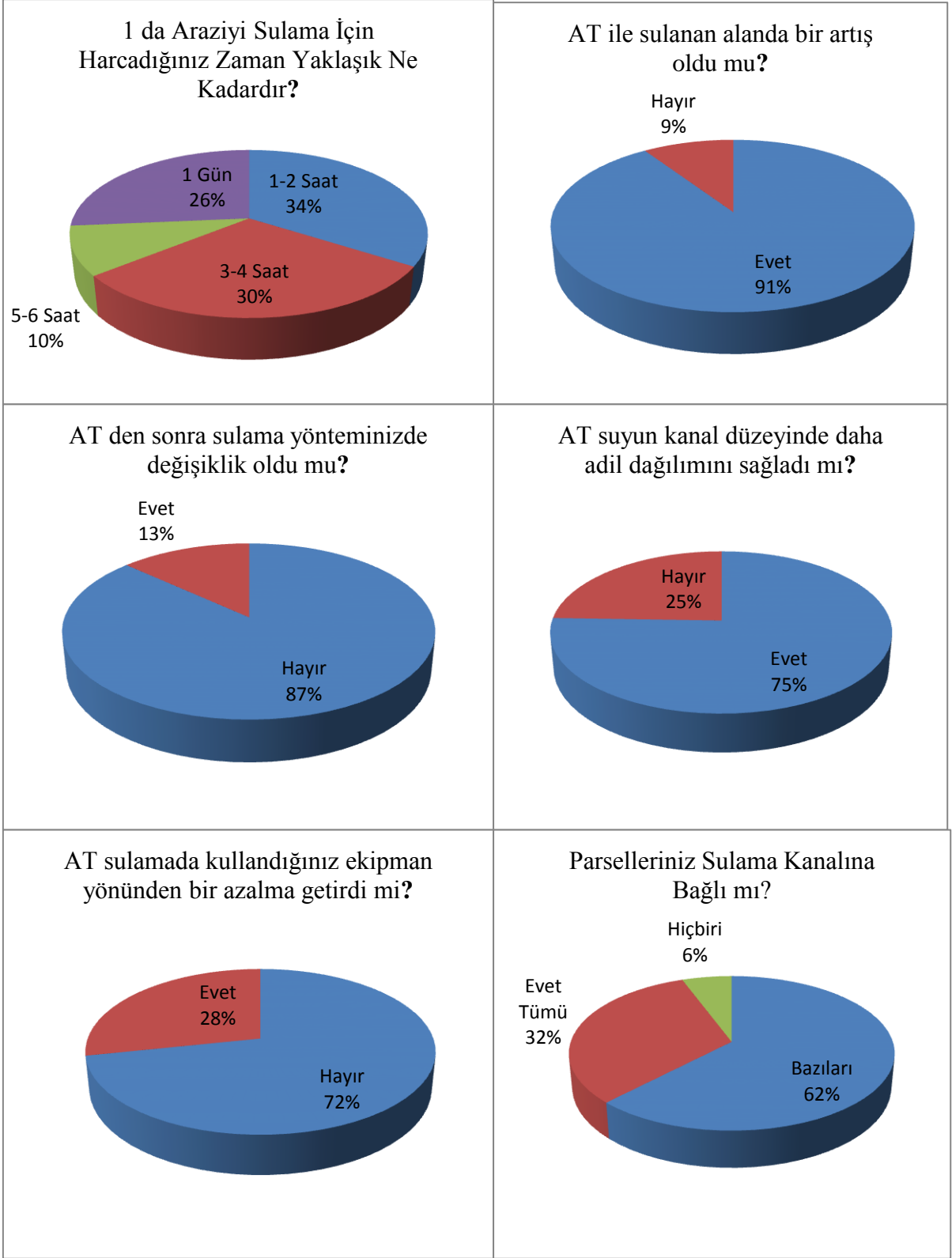
AT ile sulanan alanda bir artış oldu mu?	AT yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirler değişti mi?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	82	3	85
Hayır	5	4	9
Toplam	87	7	94

ki-kare: 8,333 P değeri: 0,004

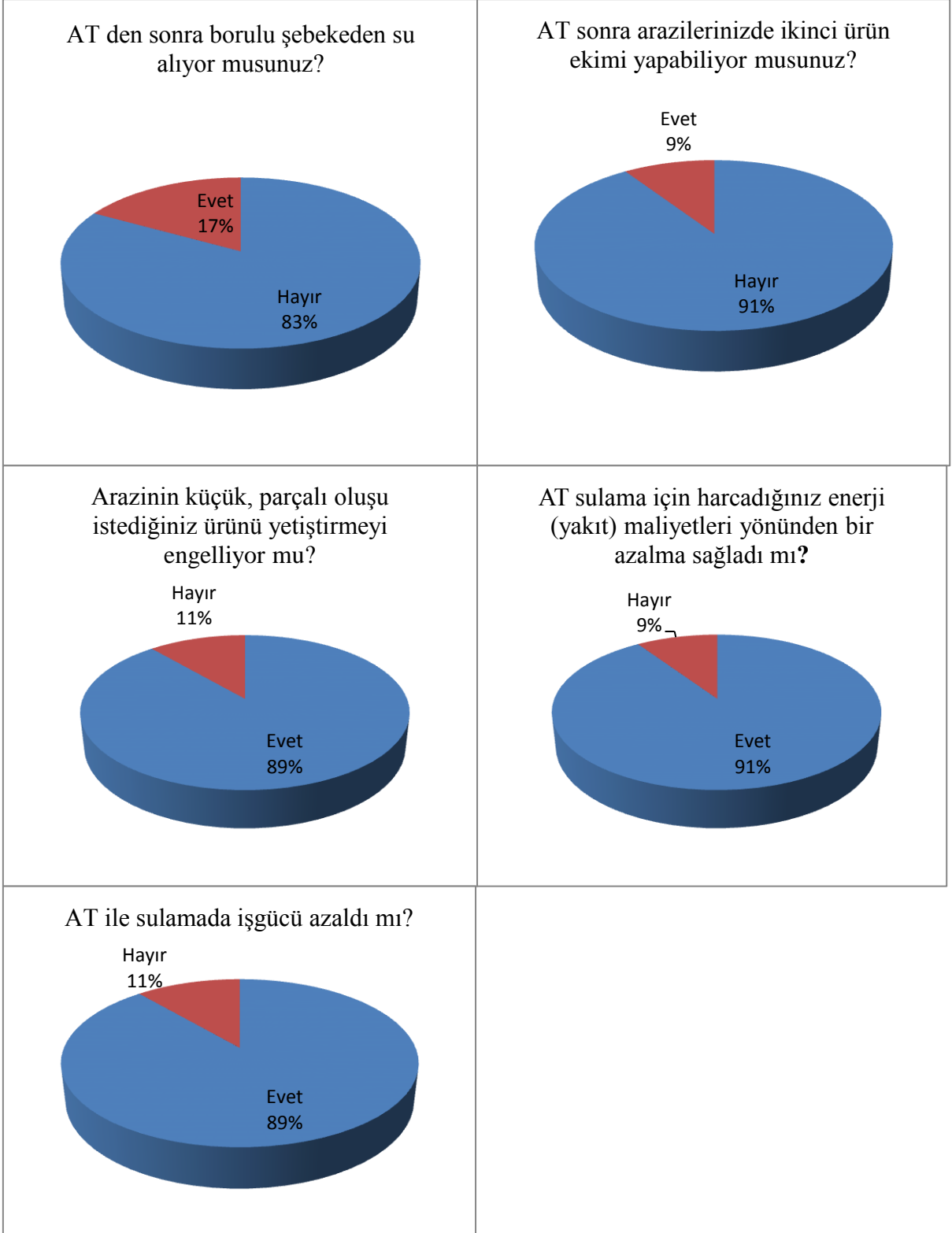
Arazi toplulaştırması sonrasında sulanan alandaki artış olup olmadığı ile arazi toplulaştırması sonrasında olumlu tutum arasında ilişki bulunmuştur.(Ki-kare=8,333; P değeri<0,05). Sulama alanının artışı arazi toplulaştırması hakkında olumlu düşünmeye teşvik etmiştir.

Şekil 4.11.AT sulama ile ürün seçimi

Şekil 4.12.AT öncesi ve sonrasında sulama süresi

Şekil 4.13.AT öncesi ve sonrasında sulama yöntemleri

Arazi toplulaştırılması ile işletme sahipleri sulamada iş gücü yönünden %88,7 gibi büyük bir oranda azalma sağlamış olduğu tespit edilmiştir.

İşletme sahiplerini arazilerini sulamak için genellikle sulama kanallarından faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamındaki deneklerin su temininde güçlük çekip çekmedikleri de araştırılmıştır. Su temininde güçlük çekme durumunun katılımı etkileyebileceği düşünülmüştür. Su temininde güçlük çekildiği takdirde deneklerin toplulaştırma çalışmalarındaki memnuniyetsizliği söz konusu olabilir. Elde edilen sonuçlara göre sulama suyunun zamanında ve yeterli alınabilmesi bitkiler için oldukça önemlidir. Arazi toplulaştırma projesinde sulama suyunun yeterli miktarda alınıp alınmaması incelendiğinde %75.5'in zamanında ve yeterli alındığını %24.5'inde adil alınmadığını ifade edilmiştir.

Toplulaştırılma ile birlikte sulama sistemlerinin yapılması çiftçilerin sulama suyunu zamanında almalarına etken olmuştur. Proje alanında arazi toplulaştırılması ile sulama iş gücü azalması incelendiğinde %88.7 belirtilmiştir..

Azalma oranının sebebi arazi toplulaştırılması ile parsellerin düzgün şekilli olması, sulama şebekesine bağlı olmasından dolayı gerçekleştiği, iş gücü miktarının artması ise bazı parsellerin miras yasası nedeniyle tekrar parçalanarak sulama sisteminden yararlanamamalarından kaynaklandığını düşünülmektedir.

Arazi toplulaştırılması ile sulama alanındaki artış incelendiğinde %90.6 oranında sulama alanlarının arttığı belirtilmiştir.

Bu %90.6 sulanan alanlarda artış dağınık parsellerin birleşmesinden dolayı sulama yapılmayan parsellerinde sulama şebekesi den faydalanmaya başlaması sonucunda ortaya çıkmıştır. İşletme sahiplerinin %8.4 lük kısmı sulanan alanlarda artış olmadığını ifade etmiş ve bu durum sulama yapılan parsellerin sayısının aynı kalması ve tekrar parçalanması sonucu gerçekleştiği gözlenmiştir.

Arazi toplulaştırılmasının işletme sahiplerinin sulama için harcadığı enerji (yakıt) maliyetleri yönünden bir azalma olup olmadığı incelendiğinde üreticilerin %90.6 sı maliyetlerin düşürdüğünü %9.4 ise düşmediğini belirtmişlerdir.

Parçalı arazilerin arazi toplulaştırılması ile birleştirilmesi işgücü yönünden önemli düzeyde azalma sağladığı %87.7 gibi büyük azalma görülmüştür ve işletme sahipleri bu yönde belirtme yapmışlardır.

Şekil 4.12.'de arazi toplulaştırılmasının sulamada kullanılan ekipman yönünden bir azalma getirip getirmediği incelenmiştir. Çizelgede arazi toplulaştırılmasının kullanılan

ekipman yönünden %28.3 olumlu yönde değişim getirdiği göstermiştir.

Toplulaştırılma çalışmaları ilk planda tarımın geliştirilmesi ve tarımsal ürünlerin miktar ve kalite yönünden yükseltilmesi, tarımda iş gücünü ekonomikleştirme ve tarımsal işletmelerin net gelirlerinin yükseltilmesi için gerekli ortamı hazırlamaktır (Arıcı 1994).

Tarım işletmelerinde modern tarım tekniklerinin uygulanması, her tarlaya yol ve su ağının ulaştırılabilmesi, tarımsal çalışmalarda zaman ve işgücü kayıplarının en aza indirilmesi tarım işletmelerinin bölünmesinin önlenmesi için sulama alanlarında mutlaka arazi toplulaştırmasının yapılması zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çizelge 4.12.AT ile sulama yöntemi ve etkilendiği faktörler

Hangi sulama yöntemini kullanıyorsunuz?			Sulama yönteminizin seçimine neler etkilidir?		
	Sayı	Yüzde		Sayı	Yüzde
Salma	4	3,8	Mevcut su kaynağı	40	43,4
Karık	16	17,0	İşgücü maliyeti	9	9,4
Yağmurlama	56	60,4	Parsel büyüklüğü	9	9,4
Damla	9	9,4	Verilen bilgiler ve eğitimler	9	9,4
Tava	9	9,4	Yetiştirilecek bitki çeşidi	36	28,3
Toplam	94	100,0	Toplam	94	100,0

Tarımda verimin arttırılmasında sulamanın etkisi tartışılmaz. Sulama sorunlarının giderilmesi için öncelikle sulama sistemlerinin kapalı sistem olan yağmurlama veya damla sulama yöntemlerinin uygulanmasına imkan sağlayacak şekilde planlanması ana hedef olmalıdır. Şekil 4.8. ile çizelge 4.13. karşılaştırıldığında arazi toplulaştırma çalışmaları ile uygulama alanında %17 oranındaki yağmurlama yöntemi %60.4'e oranına %1.9 oranındaki damlama yöntemi ise %9.4 oranına çıkmıştır.

Tarım alanlarında arazi toplulaştırmasının gerekliliği olmakla birlikte, sulama alanlarında arazi toplulaştırması yapılması zorunluluk arz etmektedir. Bunun en güzel örneğini de arazi toplulaştırması ile hem sulanan alan artmış hem de maliyetler ve iş gücü de azalmıştır.

4.2.6. Tarımsal Faaliyetler ve İşgücündeki Değişim

Tarım işletmelerine ait arazilerin tek parça halinde, düzgün geometrik şekilli ve işletme merkezine yakın olması arzu edilir. Fakat gerek miras hukuku uygulamaları, gerekse ifraz yoluyla yapılan alım-satımlar sonucu zamanla işletme arazileri birden fazla parçalara bölünmektedir. Böylece, tarımsal faaliyetler güçleşmekte, üretim için gerekli masraflar artmakta, işgücü ve zaman kaybı olmakta ve verim azalmaktadır(Akyol ve Ark. 1992)

Çalışma süresi, bir toprak işletme yöntemi bulmak amacıyla; çalışılan parsellerin büyüklük ve sayılarına bağlı olarak ve çalışma süresinin fonksiyonundan yararlanarak saptanmaktadır. Böylece toprak işleme açısından, arazisi aşırı şekilde parçalanmış işletmelerin çalışma süreleri bakımından olumsuz etkilendiğini ortaya konabilmektedir. Parsel genişliği büyük makinelerin kullanımı kolaylaştıran bir faktör olduğundan, hedef birçok küçük parselin bir araya getirilerek toplulaştırması çalışmalardaki etkinliği artırmaktadır. Bir tarımsal işletmenin aşırı şekilde dağılmış ve parçalanmış parsellerin çalışma ekonomisine olan olumsuz etkileri bilinmektedir. Arazi toplulaştırması çalışmalarında temelinde bu ve buna benzer olumsuz etmenlerin giderilmesi önemli bir nedendir.

Parselin küçülmesi ve sayılarının artması durumunda çalışma süresindeki artış, sadece dönüş sürelerinin artmasından ileri gelmeyip aynı zamanda hazırlanma ve yol sürelerinin uzamasından da ileri gelmektedir.

Çizelge 4.13. Sulama yöntemine göre arazide harcanan süre

Kullanılan Sulama Yöntemleri	1 Da Araziyi Sulama İçin Harcanan Zaman				Toplam
	1-2 saat	3-4 saat	5-6 saat	1 gün	
Salma	21	16	7	12	56
Karık	3	5	0	2	10
Yağmurlama	5	5	2	4	16
Damla	3	0	0	0	3
Tava	0	2	0	7	9
Toplam	32	28	9	25	94

ki-kare=22,83 P değeri=0,029

Kullanılmayan arazi miktarı, parsellerin büyüklüğü ve şekli ile yakından ilgilidir. Parseller küçüldükçe sınır kayıpları artmakta ve işlenen arazinin önemli bir kısmı bu şekilde yok olmaktadır. Bu durumda arazinin rasyonel kullanımı zorlaşmakta ve araziden istenilen verim alınamamaktadır.

Sulama yöntemine göre 1 da araziyi sulamak için harcanan süre değişip değişmediği yani sulama yöntemine göre harcanan süre arasında bir ilişki olup olmadığı test edilerek Çizelge 4.13. verilmiştir.

Yapılan Ki-kare analizine göre sulama yöntemi ile 1 da araziyi sulamak için harcanan süre arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Şekil 4.11. ile Çizelge 4.13 kıyaslandığında arazi toplulaştırılması ile işletme sahipleri sulamada iş gücü yönünden %88,7 gibi büyük bir oranda azalma sağlamış olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.14. AT ile sulamada işgücünün değişimine göre AT sonrasında fikir değişimi

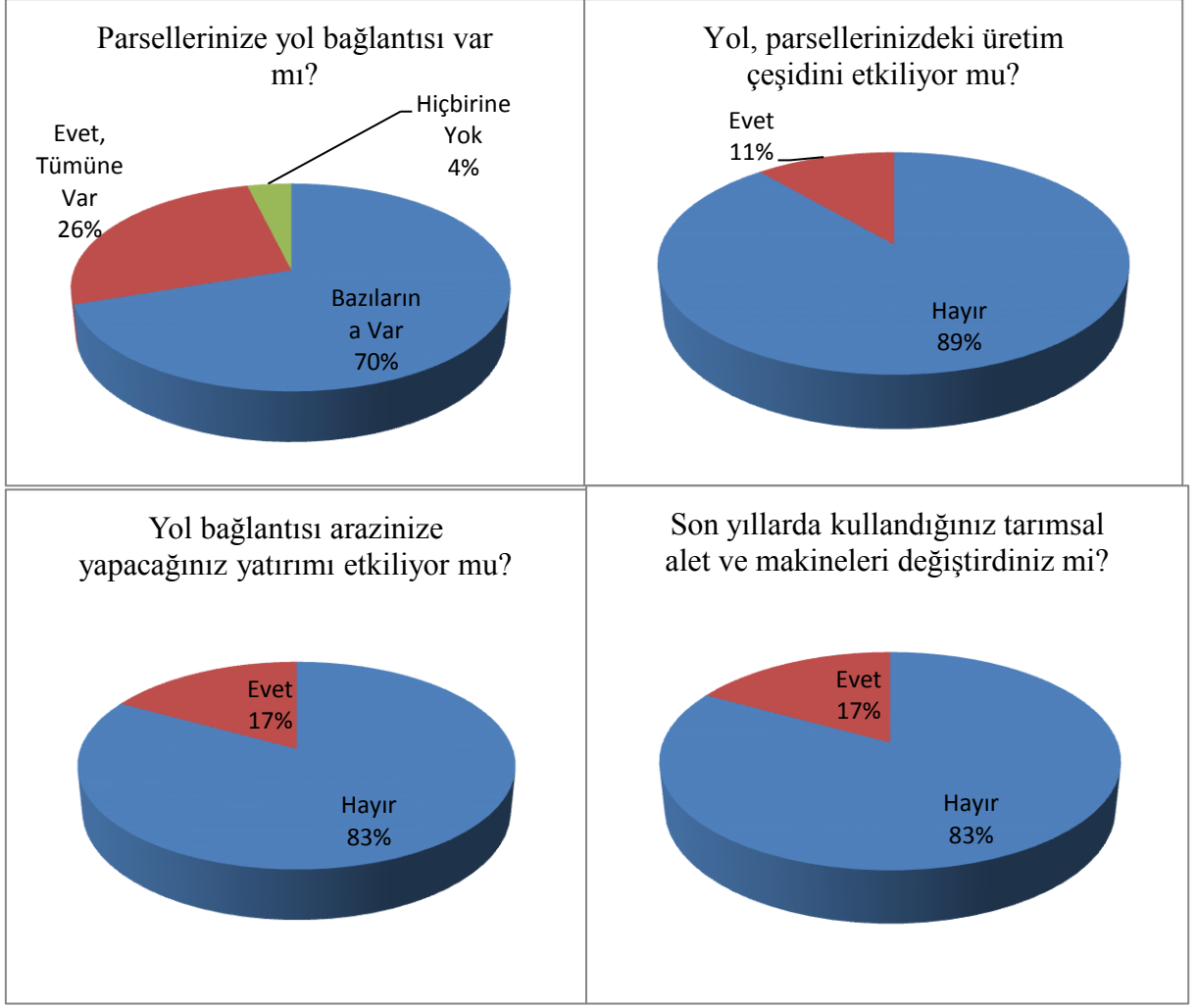
AT ile sulamada işgücünün azalma durumu	AT yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirler değişti mi?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	80	3	83
Hayır	7	4	11
Toplam	87	7	94

ki-kare: 6,448 P değeri: 0,011

Çizelge 4.14. de görüldüğü gibi arazi toplulaştırması sonrasında sulamada işgücünde azalma olup olmadığı ile arazi toplulaştırması sonrasında olumlu yönde fikir değişimi arasında ilişki vardır (ki-kare=6,448; p değeri<0,05). Dolayısıyla arazi toplulaştırılması sulamayı kolaylaştırdığı ve konuyla ilgili işletme sahiplerinin olumlu tutum sergilediği görülmektedir.

Arazi toplulaştırması basit olarak, bir kişiye ya da tarımsal işletmeye (tarım yapan aileye) ait dağınık durumda, şekilleri işlemeye uygun olmayan tarım parsellerinin, bir araya getirilmesi işlemidir. Fakat arazi toplulaştırmasının amacı; yalnızca parçalanmış arazilerin birleştirilmesi olmayıp, birim alandan maksimum düzeyde verim elde etmek ve işgücü verimliliğini artırmak için tarımın bütün kollarında gerekli iyileştirmenin yapılmasını ve çiftçilerin yaşam standartlarını yükseltecek teknik, sosyal ve kültürel tedbirlerin alınmasını amaçlamaktadır.

Yapılan çalışmanın sonucunda, proje alanlarında arazi toplulaştırması yapılmadan önce sulama ağının mevcut olmadığı görülmüştür. Ayrıca yine çalışmalardan önce çiftçilerin tarlalarına giden yolların yeterli olmadığı, bazı tarlalarının yoldan cephe almadığı, yolların bozuk olmasından dolayı ulaşımın güç olduğu tespit edilmiştir. Yine çalışmalardan önce çiftçilerin çok azının tarım makineleri (traktör vb.) kullandığı yapılan anket sonuçlarında anlaşılmıştır. Toplulaştırma öncesinde tarlalar dağınık halde olduğu için çiftçilerin zaman kaybından kaynaklanan verim düşüklüğü yaşadıkları da görülmüştür.

Şekil 4.14. AT öncesi ve sonrasında parsellerin yol ve su bağlantıları

Bahsedilen bu eksiklikler giderilmiş, herkes yola ve sulama kanalına kavuşmuştur. Dağınık halde bulunan tarlalar bir araya getirilerek çiftçilerin zaman kaybı önlenmiş ve verim durumunda da artış gözlenmiştir.

Tarım arazileri parçalı olduğu için çoğu işletme sahiplerinin bazı arazilerin yol bağlantıları olduğu görülmektedir.

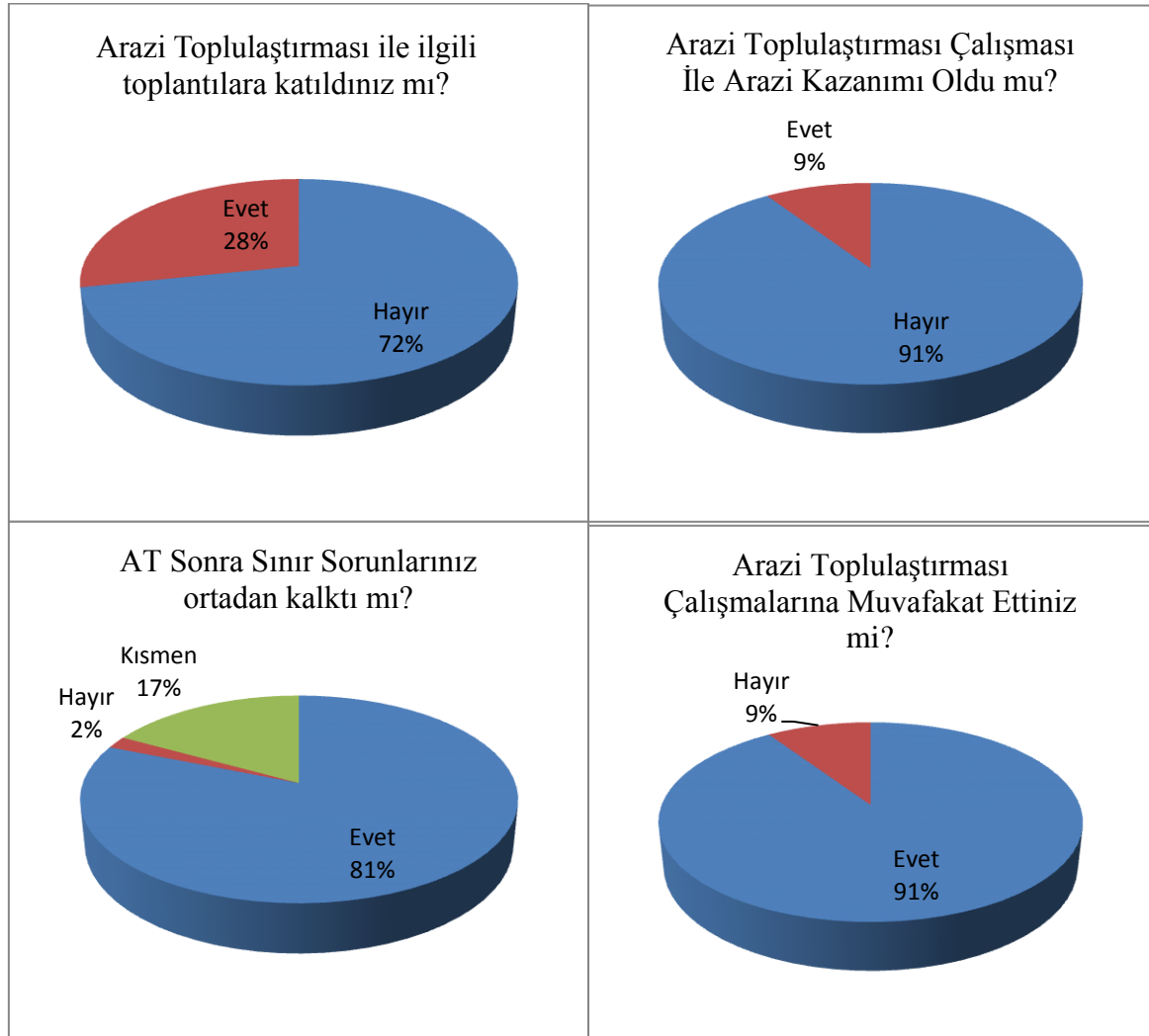
4.3. İşletmelerin Toplulaştırmayı Benimseme ve Çalışmalar Hakkında Genel Görüşleri

Arazi toplulaştırması çalışmalarına başlanabilmesi ve hazırlanacak projenin uygulanabilmesi öncelikle çiftçilerin veya arazi sahiplerinin bu çalışmalara karşı gösterdikleri ilgi ve onaylarına bağlıdır. Çiftçilerle yapılan konuşmalar ve toplantılar sırasında olanaklar ölçüsünde çiftçilerin anlayabileceği bir şekilde toplulaştırma konusunun açıklanması gereklidir. Bu konuşmalarda, arazi toplulaştırmasının tanımı, önemi ve yararları açıklanır.

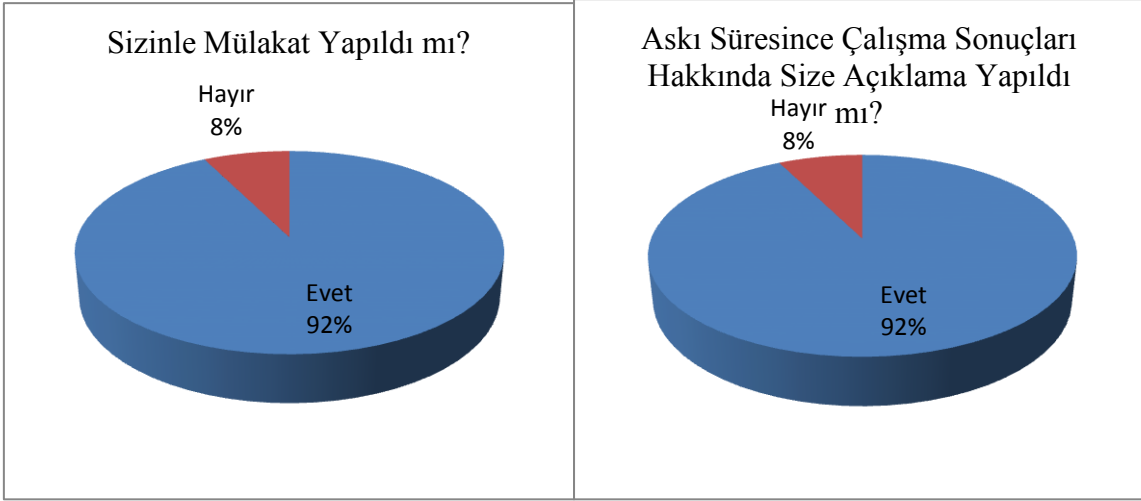
Toplantıların öncelikle köy yöneticileri ve önder çiftçiler, daha sonra bütün çiftçilerin hazır bulunabilecekleri bir ortamda yapılması daha yararlı olabilir.

Arazi toplulaştırma çalışmalarında toplumun tüm kesimlerini memnun etmenin imkânsızlığı bilindiği için, arazi maliklerin isteklerinin olanaklar elverdiği ölçüde yerine getirilmesi çiftçi memnuniyet oranlarını yükseltecektir.

Arazi toplulaştırması yapılan çiftçilerle mülakatlar esnasında ciddi problemlerle karşılaşmaktadır. Söyle ki; çiftçiler sahip oldukları arazilerin tam sayılarını bilememektedirler. Ayrıca tapu ile arazi kullanımı uyumsuzluğu olabilmektedir. Ölmüş babasının veya annesinin tarlasını kullandığı için onun da kendisinin olduğunu iddia etmekte ve güçlükler çıkarmaktadır. Ayrıca çiftçiler, mülakat esnasında askıya çıkan paftalardan parsellerin yerini tam bilememekte ve mülakatı tam istediği gibi verememektedir.

Şekil 4.15. AT'sı Çalışmalarına İşletme Katılım Süreci

Şekil 4.16. AT'sı Çalışmalarına İşletme Katılım oranları

Şekil 4.13. te görüldüğü gibi arazi toplulaştırılması çalışmalarına başlanabilmesi ve hazırlanacak projenin uygulanması ve başarısı öncelikle çiftçilerin veya arazi sahiplerinin bu çalışmalara karşı gösterecekleri ilgi ve onaylarına bağlıdır. Çalışma alanında çiftçilerin toplulaştırılmaya karşı gösterdikleri ilgiyle ilgili görüşleri %90.6 gibi olumlu yönde gerçekleşmiş ve muvafakat verilmiştir

Çiftçilerle yapılan yüz yüze anket çalışmalarında mülakatlarda en büyük sorunun, ölen çiftçi varislerinin intikal yaptırmadıklarından dolayı aynı parsellere farklı varisler tarafından değişik mülakatlar verilmesi ve bunun yol açtığı işlem kargaşası olduğu belirtilmiştir.

Tapu sicil müdürlüğünde adı ve soyadında yapılan harf hataları yüzünden aynı çiftçi iki yada daha fazla kişi gibi görünmekte, bunların tespiti mülakat çalışmalarını geciktirmektedir.

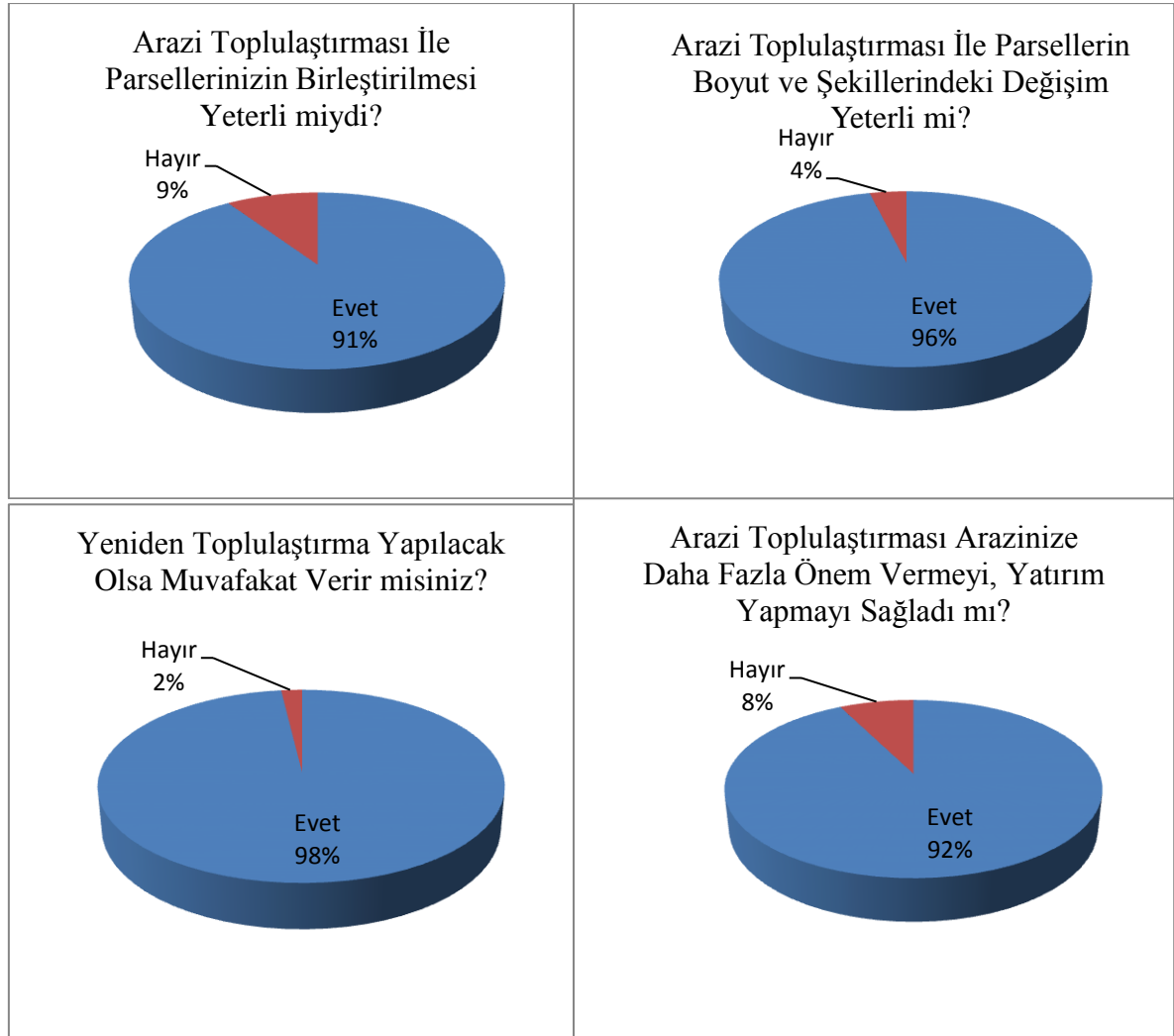
İncelenen işletmelerin bölgelerinde arazi toplulaştırılması yapılmadan önce gerçekleştirilen bilgilendirme toplantılarına katılma durumlarına ilişkin bilgiler Çizelge 4.14'de verilmiştir. İncelenen işletmelerin yaklaşık %28.3'i arazi toplulaştırması yapılmadan önce düzenlenen bilgilendirme toplantılarına katıldıklarını belirtmişlerdir.

Edirne ili İpsala ilçesi Küçükdoğanca ve Kocahıdır beldelerinde yapılan araştırmada, incelenen işletmelerin işletme genelinde %92.5'sinin daha önce proje hakkında bilgi sahibi olduğu ve toplulaştırma çalışmalarına da %90.6 gibi yüksek bir oranda muvafakat verdikleri belirlenmiştir (Çizelge 4.14.).

4.4. Arazi Toplulaştırması Sonrası İşletme Sahiplerinin Memnuniyet ve Muvafakat Durumları

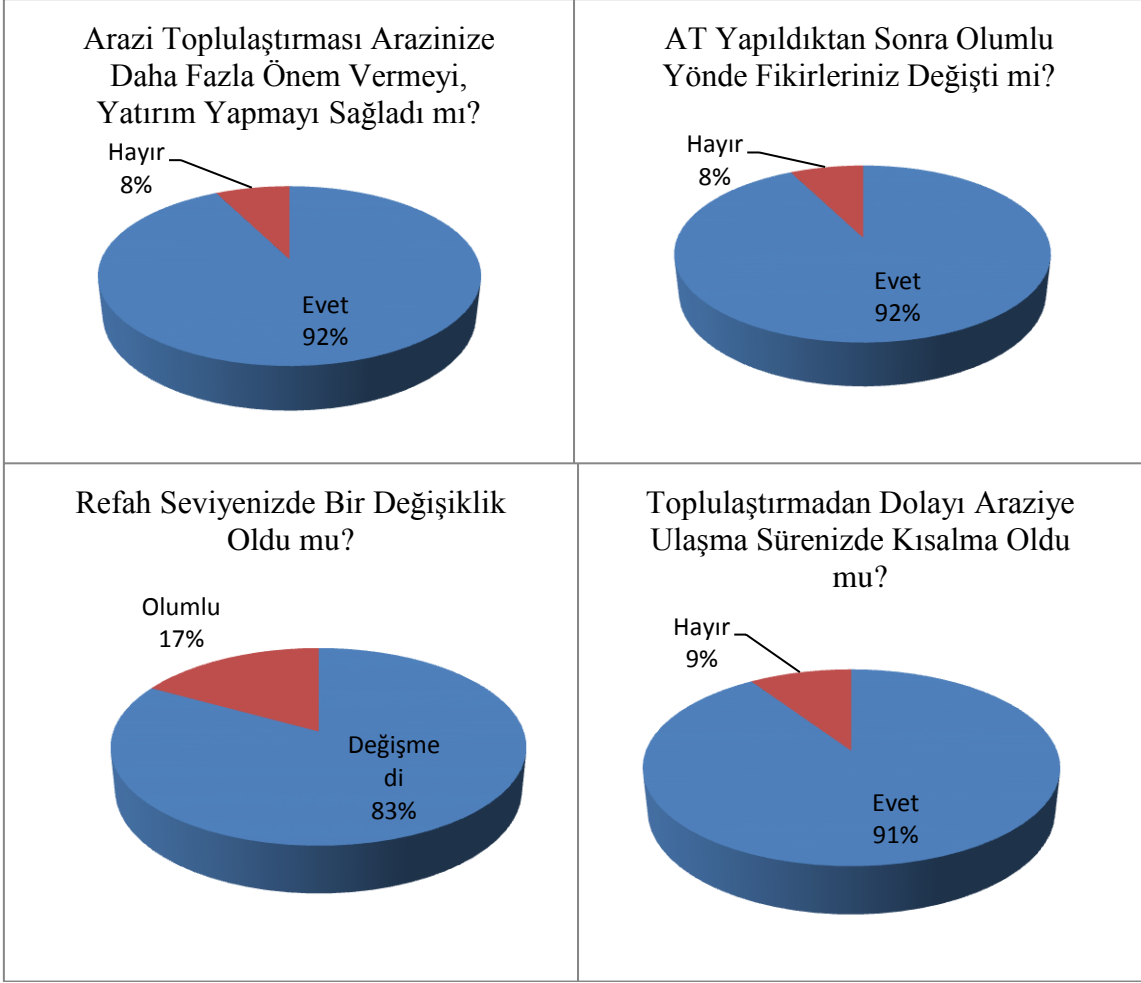
Şekil 4.13.te arazi toplulaştırılması yapıldıktan sonraki olumlu fikirlerin değişmesi durumu incelendiğinde %92.5 olumlu, %7.5 ise olumsuz olarak belirtilmiştir.

Bu oranlar gösteriyor ki arazi toplulaştırılması yapıldıktan sonra işletme sahipleri yapılan çalışmanın tarımsal üretimin artmasında pozitif bir büyümenin gerçekleştiği ve yaşam standartlarını etkilediği ve tarımsal anlamda arazi toplulaştırmasının hedeflerine ulaşma noktasında da başarılı olduğu kanısını vurgulamaktadır.

Şekil 4.17. AT' Sonrası İşletme Sahiplerinin Memnuniyet Durumları

İşletmelerin anketlere vermiş oldukları yanıtlarda; arazi toplulaştırması sonrasında parsellerin birleştirilmesi işletme sahiplerini büyük oranda %98 gibi memnun etmiştir. Arazi toplulaştırması sonrasında parsellerin birleştirilmesi sonucunda oluşan yeni arazilerin boyutlarından işletme sahiplerini %96 memnun olduklarını görülmüştür.

Şekil 4.18. AT' Sonrası İşletme Sahiplerinin Refah Durumları

Proje alanındaki işletme sahipleriyle yapılan görüşmelerde arazi toplulaştırılması yapıldıktan sonra refah seviyesindeki durum %17 oranında olumlu yönde değişim sergilemiş %83 lük kısımda ise refah seviyesinde bir azalmanın olmadığı görülmüştür. Bu refah seviyesinin ileriki yıllarda daha da artması muhtemeldir.

Birleştirilmiş, düzgün şekilli, sulama şebekesi ve servis yolları ile bağlı daha büyük parseller, toprak işleme, ekim, gübreleme, sulama, ilaçlama, hasat gibi üretim faaliyetlerinde kullanılan gelişmiş tarım teknikleri ve araçlarının daha verimli çalışmasını sağlamaktadır. Böylece üretim girdileri, işgücü ve sermaye tasarrufu ile daha fazla verim, üretim ve gelir artışı sağlanabilmektedir (Kayaoğlu 2005). Proje alanında arazi toplulaştırılması ile işletme sahipleri arazilerine ulaşım sürelerinde %90 gibi büyük bir oranda kısalma olduğu tespit edilmiştir.

Arazi toplulaştırılması sonrası işletme sahiplerinin fikirleri olumlu yönde değişiklik göstermiştir. Toplulaştırma projeleri her ne kadar olumlu sonuçlara hizmet etmesi için gerçekleştirilse de, toplumların istekleriyle örtüşmeyebilmektedir. Bu nedenle proje

tamamlandıktan sonrası görüşlerin ortaya konulması beklenen faydayı ne kadar gerçekleştirildiği konusunda genel algının yansıtılmasında yardımcı olmaktadır. Bu verilere göre;

Küçükdoğanca Köyü arazi toplulaştırma öncesi parsel adedi 343 iken proje sonrası 250 adet olmuştur. Şahıs işletmelerine ait tarım arazileri içinde toplulaştırma oranı % 27 olarak gerçekleşmiştir.

Diğer taraftan Kocahıdır Beldesinde arazi toplulaştırmasında öncesi parsel adedi 1179 iken proje sonrası 781 adet olmuştur. Şahıs işletmelerine ait tarım arazileri içinde toplulaştırma oranı %34 olarak gerçekleşmiştir.

Arazi toplulaştırması sonrasında parsellerin birleştirilmesine ilişkin anketlerde işletme sahiplerini %90.6 gibi büyük oranda memnun etmiştir. Çalışmalar sırasında Küçükdoğanca köyünde %27 Kocahıdır beldesinde ise %34 gibi büyük bir oranda parseller birleştirilmiştir.

Toplulaştırma projelerinin uygulanmasıyla birlikte işletme merkezi ile parseller arasındaki uzaklıkta azalma olmaktadır. Tarım işletmelerinde toprak işlenmesi, ekim, dikim ve hasat gibi çeşitli faaliyetler için işletme merkezinden ayrı ve değişik yerlerde bulunan parsellere gidip gelme sırasında çiftçilerin, parsel sayısı ile orantılı olarak fazla yol kat etmesi; iş, zaman ve akaryakıt kaybı ile taşıt ve makinelerin yıpranmasına yol açmaktadır. Çizelge 4.15. 'da deneklerin parsellerine ulaşmada %90.6 lık bir oranla kısılma meydana geldiğini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.15. Toplulaştırmadan dolayı araziye ulaşma süresindeki kısılma durumuna göre AT sonrasında Muvafakat Verme durumu

Toplulaştırmadan dolayı araziye ulaşma süresinde kısılma durumu	Yeniden Toplulaştırma Yapılacak Olsa Muvafakat Verir misiniz?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	85	0	85
Hayır	7	2	9
Toplam	92	2	94

Ki-kare: 9,785 P değeri: 0,002

Arazi toplulaştırması sonucunda araziye ulaşmada sıkıntı yaşayanların olumlu yönde fikirlerini değiştirdiği yapılan ki-kare testine göre görülmektedir(Ki-kare=9,785;P değeri<0,05).

Buda bize arazi toplulaştırma çalışmaları ile araziye ulaşım süresi arasında doğrudan

bir bağ olduğunu ortaya çıkarmıştır (Çizelge 4.15.).

Arazi toplulaştırma çalışmaları tamamlanmış proje sahalarında birim alandan elde edilen net gelirden önemli oranda artış sağlanmaktadır. Bir tarım alanında arazi parçalık durumunun artması diğer bir ifade ile birim alandaki parsel sayısının çoğalması sonucunda üzerinde doğrudan üretim yapılan net tarım alanı azalır. Yapılan arazi toplulaştırması ile bu projelerin uygulanmasına olanak sağlarken, diğer yandan tarım işletmelerinde parçalığı gidermek suretiyle tarımsal işletmeciliği kolaylaştırmıştır. Bunun sonucunda arazi parçalanmasının ve dağılımının olumsuz sonuçları ortadan kaldırılmış, geometrik şekli ve büyüklüğü makineli tarıma uygun, tarımda üretim ve iş verimini arttıran uygun parseller meydana gelir ve çiftçi memnuniyetine olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir (Çizelge 4.16.).

Çevik ve Küsek (1988)'in bildirdiğine göre arazi toplulaştırması ile parsel içi iş veriminin arttığını işletme-parcel arasındaki taşıma uzaklığı azaldığını ve bu bakımdan arazi toplulaştırmasının sulama projeleri ile birlikte eş zamanlı yapılmasının gerekli olduğunu belirtmiştir.

Arazi toplulaştırma uygulanması ile bu alanlarda tam tersi durum gerçekleşmektedir. Tarımsal altyapı uygulamaları sonucunda İşlenebilir, geometrik şekiller düzgün, topoğrafik yapısı düzeltilmiş, arazi ıslah çalışmaları tamamlanmış tarım alanları meydana gelmektedir. Bunun sonucunda; işletme sahiplerinin arazi toplulaştırmaya bakış açıları ve muvafakat verme oranları projenin parsel birleştirmesiyle, yol bağlantılarıyla, sulama yöntemleriyle bağlantılı olduğu ve işletme sahiplerinin fikirlerini etkilemede rol oynadığı görülmüştür.

Çizelge4.16.Arazi toplulaştırmasında parsellerin birleştirilmesine göre Arazi Toplulaştırmasına Muvafakat Verme Durumu

Arazi toplulaştırması ile parsellerinizin birleştirilmesi yeterlilik durumu	Yeniden Toplulaştırma Yapılacak Olsa Muvafakat Verir misiniz?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	85	0	85
Hayır	7	2	9
Toplam	92	2	94

Ki-kare: 9,785 P değeri: 0,002

Arazi toplulaştırması sonucunda parsellerin birleştirilmesine göre arazi toplulaştırmasına muvafakat verme durumu arasında olumlu ilişki belirlenmiş ve yapılan ki-kare testine göre önemli bulunmuştur.(Ki-kare=9,785;P değeri<0,05).

Çizelge 4.17. AT ile Refah seviyesinde bir değişiklik olmasına göre muvafakat verme durum

Refah seviyenizde bir değişiklik oldu mu?	Yeniden Toplulaştırma Yapılacak Olsa Muvafakat Verir misiniz?		Toplam
	Evet	Hayır	
Olumlu	16	0	16
Değişmedi	76	2	78
Toplam	92	2	94

ki-kare: 0,208 P değeri: 0,648

Arazi toplulaştırma ile refah seviyesinde bir değişiklik olmasına göre işletmelerin veya çiftçilerin muvafakat verme durum arasında ki kare testi yapılmış ve refah seviyesindeki artış arasında bir bağlantının olmadığı görülmüştür.

Arazi toplulaştırmasında sadece dağınık arazilerin birleştirilmesi amacıyla değil, birim alandan azami verim elde etmek ve işgücü verimliliğini artırmak için gerekli çalışmaların yapılması ve çiftçinin hayat standartlarını yükseltecek bütün teknik, sosyal ve kültürel tedbirlerin alınması gerektiğini düşünülmektedir.

Arazi toplulaştırma ile refah seviyesinde ankete katılan deneklerin tamamı yani % 17'ü gelir artışının sağlandığını dile getirmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde arazi toplulaştırması ile parsellerin, büyüklüklerinin artırılması, şekillerinin düzeltilmesi, işgücü ve zaman tasarrufu, yol ağından ve sulama suyundan azami faydalanması vs. gibi nedenlerden dolayı tarımsal üretimde gelir artışı oluşmakta ve refah seviyesi artmaktadır denebilir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Trakya bölgesinde arazi toplulaştırma projelerinin en fazla uygulandığı yöre olan Edirne ili İpsala ilçesi köylerinde yürütülen bu araştırmada, anket yöntemiyle toplanan verilerin değerlendirilmesi sonucunda, çeşitli alanlarda çok fazla bulgu elde edilmiştir. Önceki bölüm içerisinde bunlar ayrıntılı olarak verilmiştir. Burada ise asıl olarak araştırmanın ana amacı doğrultusunda, arazi toplulaştırma projelerinde yeterli muvafakat sağlanabilmesi için önem taşıyan benimsemeye etkili faktörler vurgulanacaktır. Verilerin değerlendirilmesi sonucunda, çiftçilerin bazı sosyo- ekonomik, sosyo- kültürel ve demografik davranışları ile arazi toplulaştırmasını benimseme ve katkıda bulunma davranışları arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Toprak parçalanmasının yarattığı olumsuz etkileri ortadan kaldırmak, tarımsal yapının iyileştirilmesi arazi toplulaştırması kapsamında ele alınmaktadır. Sulama randımanının artırılması, hazine arazilerindeki haksız kullanımların önlenmesi, parsel sayılarının azaltılması, genişlemesi ve şekillerinin düzelmesi, parsel içi makine ve insan iş gücü kullanımının azaltılması, parsellerin daha yoğun tarım yapmaya elverişli hale getirilmesi gibi nedenlerden dolayı arazi toplulaştırması özellikle büyük ölçekli sulama projelerinin gerçekleştiği alanlarda uygulanmalıdır.

Bu çalışmada arazi toplulaştırması yapılan köylerdeki üreticilerin sosyo-ekonomik yapıları ayrı ayrı incelenmiştir. Ayrıca arazi toplulaştırması bilinç düzeyi ile üreticilerin mesleki deneyimleri, üreticilerin ve ailelerinin öğrenim durumu, üreticilerin aile genişliği ve üreticilerin mesleki tecrübeleri arasında istatistikî açıdan yapılan analizlerde bir ilişki bulunamamıştır.

Çalışma alanında arazi toplulaştırması yapıldıktan sonra sulama suyunun şebekeden yeterli miktarda alınması ve adil dağıtımının yapılması konusunda sırasıyla %90.6 ve %75.5 gibi büyük oranlar elde edilmiştir. İşletme ve bakım hizmetleri zamanında yapılmış ve bu konuda büyük oranda (%98.1) çiftçilerin memnuniyeti sağlanmış ve yeniden bir arazi toplulaştırması yapılmaya kalkındığında muvafakat vereceklerini ifade etmişlerdir.

Yapılan bu çalışma sonucunda çiftçilerin kendilerine arazi toplulaştırması ile ilgili yeterli açıklama yapıldığı ve arazi toplulaştırmasına muvafakat verdikleri görülmüştür. Çiftçiler bu projede kendileri ile mülakat yapıldığını beyan etmektedirler. İşletme sahipleri mülakat aşamasında isteklerinin büyük ölçüde yerine getirildiğini, projenin askıda kalma

süresinin yeterli olduğunu, askı süresince çalışma sonuçları hakkında kendilerine açıklama yapıldığını ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışmanın sonucunda, proje alanlarında arazi toplulaştırması yapılmadan önce sulama ağının mevcut olmadığı görülmüştür. Ayrıca yine çalışmalardan önce çiftçilerin tarlalarına giden yolların yeterli olmadığı, çoğu tarlalarının yoldan cephe almadığı, yolların bozuk olmasından dolayı ulaşımın güç olduğu tespit edilmiştir. Yine çalışmalardan önce çiftçilerin çok azının tarım makineleri (traktör, biçerdöver) kullandığı yapılan anket sonuçlarından anlaşılmıştır. Toplulaştırma öncesinde tarlalar dağınık halde olduğu için çiftçilerin zaman kaybindan kaynaklanan verim düşüklüğü yaşadıkları da görülmüştür.

Arazi toplulaştırılması ile sulama oranı artmış, bütün araziler ulaşım imkanı sağlanmış, parsel şekilleri tarıma elverişli hale getirilerek parsel içi makine ve insan iş veriminde ciddi artışlar sağlanmıştır.

Sonuç olarak parçalı, yolu, sulama suyu, drenajı ve tesviyesi olmayan araziler arazi toplulaştırması ile daha büyük parçalı, yolu, sulama suyu olan, drenajı yapılan ve tesviye edilmiş bir arazi şekline dönüştürülmektedir.

Bu iyileştirmeler tarım alet ve makinelerinin kullanımı, zaman tasarrufu ve iyi toprak işleme vb. konularda çiftçileri olumlu yönde etkilemektedir.

Ayrıca toprakların alım-satımı konusunda işletme genişliği açısından yasal bir sınırlandırma ve denetim de yoktur. Tümüyle toprak sahibinin isteğine bağlı olan bu durum için de yasal düzenlemelerin olmaması önemli bir eksikliktir.

Köy yerleşim alanı planlamalarında; sağlıksız çevre koşullarının ortadan kaldırılması, sosyal ve kültürel hizmetlerin yerine getirilmesi ve köyler arası ulaşım yollarının da ele alınması gereklidir. Ancak Türkiye’de yapılan arazi toplulaştırma çalışmalarında bu konu hep göz ardı edilmiştir. Söz konusu Toplulaştırma çalışmalarında köy yerleşim alanıyla ilgili hiç bir uygulama yapılmamıştır. Köylerdeki altyapı çalışmaları da eksik kalmıştır. Bu yüzden arazi toplulaştırma çalışmalarında köy yerleşim alanının düzenlenmesi arka sıralarda değil başlıca hedefler arasında yer almalıdır.

Arazi toplulaştırma projelerinde önemli hususlardan biri çiftçi davranışlarının bazen yan yana iki köy arasında bile değişkenlik göstermesidir. Araştırmada arazi toplulaştırmasına karşı çiftçilerin daha çok sosyal faktörler olan yaşam düzeyi, sosyal katılım ve çevresel ilişkileri, yenilikçilikleri ve kitle iletişim araçlarını kullanma sıklıkları ile yakından ilişkili oldukları tespit edilmiştir. Türkiye’de arazi toplulaştırması yapılması gereken bir çok yer

mevcuttur. Bu anlamda yapılacak yeni projelerde bu parametrelerin dikkate alınarak yayım çalışmalarının bu yönde daha özenle yapılması, büyük maliyetler ile yapılan bu projelerin başarısını daha da artıracaktır.

Proje alanlarında tarım topraklarının amacına uygun olarak yeniden düzenlenmesi, gereken iyileştirmelerin yapılması, doğal alanların oluşturulması ve korunması çok yönlü bir programı gerektirmektedir. Toprak ve su kaynaklarının düzenlenmesi ve geliştirilmesi, toprağı doğa ile uyumlu kullanmayı amaçlayan sürdürülebilir tarımın koşulları ile birlikte planlanarak araştırılmalı ve bu konudaki politikalar bilimsel verilere göre belirlenmelidir.

Her ne kadar sosyal ve kültürel hayatı geliştirecek çalışmalar, altyapı çalışmaları, yaşam standartlarının yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılmasa da, çiftçilerin neredeyse tamamı, yeniden bir daha arazi toplulaştırması yapılacak olsa, tereddütsüz muvafakat vereceklerini ifade etmişlerdir. Bu da gösteriyor ki, yapılan bu arazi toplulaştırma projeleri artısı ve eksisi ile bütün çiftçilerin beğenisini kazanmıştır. Özet olarak bu çalışmalardan çiftçilerin memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

Köylerde sosyal ve kültürel hayatı geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin; Halk Eğitim kuruluşları, kütüphaneler, düğün salonları, sağlık ocağı, semt konakları açılabilir. Okullarda öğretmen ve derslik eksikleri giderilmelidir. Arazi toplulaştırma projeleri ile yapılacak değişikliklerle köylerin ve köylerde yaşayanların yaşam koşullarını iyileştirip, düzenlemeler yapılmalıdır.

ÖNERİLER ise;

Mevcut tüzük ve yönetmeliklerin tabi olduğu özel toplulaştırma kanun olmadığından, projelenmede ve uygulamalar sırasında bir takım sorunlar yaşanabilmektedir. Bu sorunlar ivedilikle çözümlenemediğinden çalışmaların aksadığı, projelerin istenilen şekilde yürütülemediği, yatırımların tamamlanma sürelerinin uzadığı gözlenmektedir. İlgili birimlerin bu konuda yaptırım gücünden yoksunluğu da sorunlar yumağının sürmesine neden olmaktadır. Belirtilen bu sorunların aşılabilmesi için öncelikli olarak çiftçilerin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Çiftçiler bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığından proje yürütücüsü kuruma yardımcı olmamaktadır. Çiftçi eğilim ve yayım programların da bu konuya kesinlikle yer verilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan uygulamadan sorumlu kurum elemanlarının da bu işi önemsemeleri ve benimsemeleri gerekmektedir.

Ülkemizde her şeyden önce arazi toplulaştırma projelerinin kapsamının belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü ülkemizdeki uygulamalar genellikle arazi düzenlemeye yönelik çalışmalardır. Arazi toplulaştırması projesi dediğimizde, dağınık parselleri bir araya getirerek alt yapı tesislerini inşa etme şeklinde bir uygulama mı aklımıza gelmeli; Yoksa bu faaliyetlerin yanında yeni köy yerleşim yerleri hazırlama, mevcut köy alt yapı sorunlarının çözümü (kanalizasyon, yol, su, elektrik gibi), dinlenme alanlarının oluşturulması ve örgütsel yapılanmayı sağlayacak bir uygulama mı aklımıza gelmeli , Öncelikle bu kavram kargaşasını çözerek işe başlanması gerekmektedir.

Arazi toplulaştırması projelerinin amacı sadece dağınık parselleri bir araya getirerek verimin artırılmasına yönelik tarla içi geliştirme hizmetleri yapmak olmamalıdır. Gelişmiş ülkelerde arazi toplulaştırması kavramı yerine kırsal gelişim kavramı ön plana çıkmaktadır. Yani kırsal alanda herhangi bir uygulama yapılacaksa, bunun kırsal görünüm peyzaj planlaması ile birlikte yapılarak, hem yatırımın gerçekleşmesi hem de çevreyi ve doğayı koruması sağlanmalıdır. Ülkemizdeki uygulamalarda olduğu gibi amacın sadece geometrik olarak düzgün parseller oluşturmak yerine, uygulama alanının topoğrafik yapısını ve doğayı bozmadan gerçekleştirmektedir. Yani orada suni bir görüntü yerine doğa ile bütünleşik, çevreye karşı duyarlı uygulamalar yapılması gerekmektedir. Bunun için ülkemizde 1963'ten beri süregelen arazi toplulaştırma kültürünün değişmesi gerekmektedir. Bunu sağlamanın yolu, projelerde görevlendirilecek personelin, gelişmiş ülkelere gönderilerek eğitilmesi ve eğitimini tamamladıktan sonra elde ettikleri bilgi ve birikimleri diğer meslektaşları ile paylaşması ile elde edilebilir. Ayrıca arazi toplulaştırma projelerinde görev alan mesleklerin, meslek odalarının düzenleyeceği eğitici faaliyetlerde etkili olacaktır. Bunun dışında mesleklerin eğitim verildiği üniversitelerdeki öğrencilerine yeni sistemin anlatılarak, yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

Arazi toplulaştırma projelerinin köy bazında değil de birkaç köyü kapsayan bölge bazında gerçekleşmesinde yarar olacaktır. Geniş manada bir arazi toplulaştırması veya kırsal düzenleme ile bir araya getirilecek köyler daha büyük bir yerleşim yeri haline gelecektir. Böylece her köy de bulunmayan okul, sağlık ocağı ve lise gibi kurumlar rahatlıkla hizmet verebilecek böylece sosyal huzur artacaktır. Bunun sonucu olarak köyden kente göçlerin önüne geçilebilir. Ayrıca bölge bazında arazi toplulaştırması projesinin yapılması ile bloklar daha uygun şekillerde olacak, böylece sulama ve ulaşım şebekeleri daha verimli bir şekilde planlanabilecektir.

Arazi toplulaştırma projelerinde karşımıza çıkan en büyük sorunların başında, proje sahasındaki taşınmaz maliklerin tutumu gelmektedir. Bu nedenle yapılması düşünülen sahadaki maliklere öncelikle toplulaştırmanın tanımı, gerekliliği, faydaları ve getirileri detaylı bir Şekilde anlatılmalıdır. Gerekli yerlerde, daha önceden toplulaştırma yapılmış köylerdeki çiftçiler ile görüşmeler yaptırarak ortak bir dil yakalanmalıdır.

Proje sahası seçilirken, toplulaştırma ihtiyacının yüksek olduğu yerler seçilmelidir. Bunu belirlerken, parsel parça sayısı, yol Şebekesine erişim durumu ve sulama durumu göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü araştırma birimlerimizde de olduğu gibi, yolu ve suyu mevcut olan köylerde, malikler toplulaştırmaya yeterince itibar etmeyip, zorluklar çıkarmaktadır. Bu nedenle proje sahası seçilirken, sulama durumunun kısıtlı olduğu, parsel parça durumunun fazla, işletme sayısının az olduğu birimlerde maliklerin muvafakat oranı yüksek olacaktır.

Ülkemizde gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmekte olan arazi toplulaştırma projelerinde, proje sahasındaki maliklerin görüşleri fazla dikkate alınmamaktadır. Maliklerin görüşleri sadece toplulaştırma öncesi muvafakat alınırken uygulamayı isteyip-istemedikleri zaman, birde toplulaştırma sonrası yeni yerlerini belirledikleri mülakat formları doldurulurken sorulmaktadır. Halbuki daha etkin bir uygulama için planlama aşamasında maliklerin uygulamadan beklentilerini, taleplerini, ihtiyaçlarını öğrenerek ona göre bir uygulama planı çıkarılması gerekmektedir. Ayrıca lkemizdeki çoğu hizmette olduğu gibi arazi toplulaştırmasının da bütün maddi yükü devlet tarafından finanse edilmektedir. Halbuki toplulaştırma sonrası verim artışı neticesinde refah seviyesi yükselecek çiftçilerin bu hizmet karşılığında hiçbir ücret ödememesi bir eksikliklidir.

Arazi toplulaştırması yapan kurum ve kuruluşun amacı sadece projeyi tamamlamak Şeklinde olmamalıdır. Proje sonrası çiftçilerin eğitmeli, bitki deseninde değişiklikler hakkında bilgi vermelidir. Çünkü lkemizde çiftçilik bir kültürdür. Babadan oğula geçen bir bilgi birikimi vardır ve bunun aksini öğretmek çok zordur. Susuz tarımda ektiği ürünü sulu tarımda da ekmek isteyecektir veya toprağının yapısına uygun olmayan ürün ekecektir. Bu nedenle toplulaştırma yapan kurumun gerekli eğitimleri, proje sonrası çiftçilerin ihtiyaç duyacağı konularda teknik desteğin sağlanmasında büyük fayda olacaktır. Bunun dışında çiftçilerin örgütlenmesini sağlayarak, ekonomik anlamda ve sosyal anlamda büyük kazançlar elde etmeleri sağlanmalıdır. Örneğin, bir sulama birliği kurulmasına, tohum dağıtımı ve elde edilen ürünün pazarlanmasına yönelik kooperatifler kurulmasına yönelik çalışmalar faydalı olacaktır.

Arazi toplulaştırma projesi kapsamında kurumların yaptığı hatalardan biride tapuya şerh koyma noktasında yaşanmaktadır. Toplulaştırma sahası ilan edilen birimlerdeki bütün parsellerin üzerine şerh konulmaktadır. Halbuki birimlerdeki parsellerin tamamı toplulaştırma sahasına girmeyebilir. Uygulama kapsamına girmeyen fakat tapuda şerhi bulunan parsel üzerinde malikinın yapacağı her hangi bir resmi işlemde bu şerhi kaldırması gerekecektir. Bu ise vatandaşa ve kuruma zaman kaybettirecektir. Bu nedenle uygulama sınırı belirlendiğinde, uygulama sınırı dışında kalacak parsellerin tapu kütüklerine ya şerh konulmaması veya konulmuş ise kaldırılması gerekmektedir.

Toplulaştırma sonucu yeni parsellerine geçen çiftçilerin vefatı nedeniyle, varislerinin bu parselleri kendi rızaları ve istekleri doğrultusunda bölmeleri geçmiş yıllarda yapılan toplulaştırma uygulamalarının incelenmesi neticesinde ortaya çıkan bir sonuç olup, arazi toplulaştırmasının mantığına aykırı bir durumdur. Ancak mülkiyet hakkı da Anayasa ile güvence altına alınmış **“MADDE 35.– Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz....”** şeklinde de ifade edilmiştir. Anayasa; bir yandan özel mülkiyeti, bir yandan da hakkın sınırlandırılmasını ve malike ödevler yüklemesini kabul ederek mülkiyet hakkı açısından karma bir yaklaşım benimsemektedir. Öncelikle 35. maddenin ilk fıkrasında herkesin mülkiyet ve miras hakkına sahip olduğu belirtilerek özel mülkiyet esas olarak kabul edilmiştir. Buna mülkiyet hakkının kişinin hak ve ödevleri arasında düzenlenmesi de eklenirse bu yaklaşımın devlet sistemi açısından bir tercih olarak da görülmesi mümkündür ve bu tercihin ağdaş demokrasi yönünde olduğuna da kuşku yoktur. Anayasa Mahkemesi’nin bir kararında vurgulandığı üzere demokratik hukuk devletinde özel mülkiyetin tanınması ve korunup garanti altına alınması zorunludur. Ancak Anayasa, mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla sınırlanabileceğini ve toplum yararına aykırı olarak kullanılamayacağını öngördüğü için Anayasa’nın, mülkiyet hakkının sosyal yönüne de büyük önem verdiği görülmektedir. 1982 Anayasası’nın mülkiyet anlayışı (ilke olarak özel mülkiyeti esas almakla beraber) mülkiyet hakkını klasik mülkiyet anlayışında olduğu gibi mutlak ve sınırsız bir hak olarak görmemekte, mülkiyetin kişilere haklarla birlikte ödevler de yüklediği kabul edilmektedir.

Türkiye’de ikinci kez bir kadastro çalışması yapılarak hem mülkiyet bilgileri ile intikal sorunları çözümlenmeli hem de yasal bir düzenlemeyle kadastro ekibine katılacak ziraat mühendisleriyle arazi toplulaştırması kadastro sırasında tamamlanabilmeli ve sonuçlandırılması da diğer bir seçenek olarak da dşnlmeli.

Arazi Toplulaştırmasının temelini oluşturan dağınık parsellerin birleştirilmesi temelinden çıkarak toplulaştırma yapılan parsellerin bir daha parçalanmaması temel prensip olmalıdır. Bu durumun önüne geçmek için gerekli mevzuat düzenlenmesinin yapılarak caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır. Ayrıca bu konuda çiftçilerin bilinçlendirilmesinde fayda olacaktır.

Uygun, etkin ve akılcı bir politika ile arazi toplulaştırmasının gerçekleşmesi için aşağıda belirtilen tedbirlerin alınmasında yarar vardır.

- Arazi toplulaştırma kanunu en kısa zamanda yürürlüğe girmelidir.
- Arazi toplulaştırması işlemlerini gerçekleştirecek kurum ve kuruluşlar yeniden revize edilerek, tek bir kuruluş haline getirilmelidir.
- Tarımsal işletmelerin miras ve diğer nedenlerle parçalanmasını önleyici yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Her şeyden önce ekolojik ve ekonomik şartlara göre toprak muhafazalı ve üretimi artırıcı modern tarımı uygulamaya elverişli optimum işletme büyüklükleri belirlenmelidir.

Arazi Toplulaştırması yapılan ve araştırma konusu köylerde her ne kadar sosyal ve kültürel hayatı geliştirecek çalışmalar, altyapı çalışmaları, yaşam standartlarının yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılmasa da çiftçilerin nerdeyse tamamı yeniden bir daha arazi toplulaştırması yapılacak olsa tereddütsüz muvafakat vereceklerini ifade etmişlerdir. Bu da bize gösteriyor ki, yapılan bu arazi toplulaştırma projeleri artısı ve eksisi ile bütün çiftçilerin beğenisini kazanmıştır. Kısaca diyebiliriz ki bu çalışmada çiftçilerin memnuniyet düzeyi yüksektir.

Köylerde sosyal ve kültürel hayatı geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin; Halk Eğitim kuruluşları, kütüphaneler, düğün salonları, sağlık ocağı, semt konakları açılabilir. Okullarda öğretmen ve derslik eksikleri giderilmelidir. Arazi toplulaştırma projeleri ile yapılacak değişikliklerle köylerin ve köylerde yaşayanların yaşam koşullarını iyileştirip, düzenlemeler yapılmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Akçay Y, Angın N (1989). Arazi Toplulaştırması ve Türkiye'de Bu Konudaki Uygulamaların Değerlendirilmesi. TZOB, Çiftçi ve Köy Dünyası Dergisi 5(51).
- Akkaya Aslan S T, Gündoğdu K S, Yaslıoğlu E, Kirmikil M, Aksöz I (1969). Türkiye'de Arazi Toplulaştırmasının Önemi. Topraksu Dergisi. 29:13-21.
- Aksöz I (1969). Türkiye'de Arazi Toplulaştırmasının Önemi. Topraksu Dergisi. Sayı:29, S.13-21.
- Aksöz I (1970). Batı Almanya'da Arazi Toplulaştırması. Atatürk Üniversitesi Yay.No:70, Ziraat Fakültesi Araştırma Serisi No:50, Erzurum, S.1-59.
- Aktaş E, Bilgili M E, Özdeş A, Bal T (2006). Determining Socio-Economic Factors Affecting Farmer Decision On Land Consolidationın Yemişli Village, Karatas Township Of Adana Province” VII. National Congress Of Agricultural Economics. 13-16 September.1. Pp. 564-571.
- Almus S (1999). Tokat-Zile- Güzelbeyli Kasabasında Uygulanan Arazi Toplulaştırmasında Benimsemeyi Etkileyen Faktörlerin Ve Çiftçi Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Anonim (2001a). <http://www.dsi.gov.tr/topraksu.htm> (Erişim Tarihi: 07.11.2012).
- Anonim (2001b). <http://www.dsi.gov.tr/topraksu.htm> (Erişim Tarihi: 07.11.2012).
- Anonim (2005). Resmi Gazete 19 Temmuz 2005 Tarihli. Sayı: 25880
- Anonim (2009a). Bafra İlçe Tarım Müdürlüğü Web Sitesi. www.bafratarim.gov.tr (Erişim Tarihi: 05.03.2012).
- Anonim (2009b). www.dsi.gov.tr/bolge/dsi7 (Erişim Tarihi: 06.03.2012).
- Anonim (2009c). <http://www.tarim.gov.tr> (Erişim Tarihi: 02.11.2012).
- Anonim (2009d). http://www.tarim.gov.tr/e_kutuphane,arazi_toplulastirmasi.html (Erişim Tarihi: 31.12.2011).
- Anonim (2009e). http://www.tarimkutuphanesi.com/arazi_toplulastirmasi_00160.html (Erişim Tarihi: 31.12.2011).
- Anonim (2009f). Samsun Tarım Reformu Bölge Müdürlüğü Kayıtları, Samsun.
- Anonim (2010b). <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> (Erişim Tarihi: 07.11.2012).
- Anonim (2012). http://www.perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_842/842_49568.pdf
- Anonim (2013). <http://www.ipsala.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 17.2.2013).
- Arıcı İ (1994). Arazi Toplulaştırılması. U.Ü. Ziraat Fakültesi Ders Notları. No:60, Bursa, 121s.

- Arıcı İ, Demir O (1996). Tarla İçi Geliştirme Hizmetlerinin Kırsal Çevreye Etkisi. Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu, 13-15 Mayıs 1996, Mersin, S. 497-507.
- Arıcı I (2007). Personal, Physica land socio economic factors affecting farmers Uludağ University, Agricultural faculty, Agricultur alstructure sandırrigati on department, Bursa 16059, Turkey.
- Arıcı İ, Akkaya Aslan Ş T (2010). Arazi Toplulaştırması Planlama Ve Projelemesi. U.Ü. Ziraat Fakültesi Ders Notları No: 105, 205 S.
- Arslankurt H B ve Altıntaş A (2005). Tokat İlinde Arazi Toplulaştırması Bilinç Düzeyine Etkili Sosyo-Ekonomik Özelliklerin Tespiti Ve Bunların Ekonometrik Analizi. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül, Tokat, 656-663.
- Ataman A, Gün S (1996). Tarım Topraklarının Tarım Dışı Amaçlarla Kullanımı Ve Alınacak Önlemler. Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu, 13-15 Mayıs 1996, Mersin, S.977-985.
- Ballı B (1997). Arazi Toplulaştırması, Amaç, Gelişme Ve Hedefler. Ankara. ; Seçkin Yayınları.
- Çay T ve İnceyol Y (2000). Arazi Toplulaştırması Çalışmalarında Jeodezi Ve Fotogrametri Mühendisliğinin Yeri. Harita Bülteni, 43, Ankara.
- Çay T (2001). Arazi Düzenlemesi Ve Mevzuatı. Petek Ofset, Konya.
- Çay T, İşcan F (2002). Konya Ovaları Projelerinde (Kop) Yapılan Arazi Toplulaştırması Çalışmalarının Değerlendirilmesi. S.Ü. Müh. Mim.Fak. Dergisi Cilt:17shf:2.
- Çay T, İşcan F, Ayten T ve İnan H İ (2011). Türkiye'de Kırsal Arazi Düzenlemeleri Ve Tarımda Yeniden Yapılanma Kapsamında Arazi Yönetimi Amaçlı Tarım Kadastro Entegrasyonu, Türkiye'de Sürdürülebilir Arazi Yönetimi Çalıştayı, Okan Üniversitesi, 26-27 Mayıs 2011, Tuzla-İstanbul.
- Çevik B, Tekinel O (1988). Arazi Toplulaştırması. Sulama Projelerinde Arazi Toplulaştırma Seminer Bildirileri. Devlet Su İşleri, 14-17 Kasım, Bursa, 45-68s.
- Çevik B, Küsek G (1988). Adana Ceyhan Doruk Köyü At Projesinin Parsel Sınırları, Yol Uzunluğu, Enerji Ve İşgücü Kayıpları İle Bunların Yatırım Giderleri Üzerine Etkileri. Ulusal Kültür teknik Kongresi Bildirileri Cilt: 2 Sf (705) Ç.Ü.Zir. Fak. Gn. Yay.No:19.
- Çiçek A (1996).Arazi Toplulaştırmasının Sosyo-Ekonomik Yararlan Ve Bitkisel Üretim Değeri Üzerine Etkisinin Fonksiyonel Analizi. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül 1996, 2. Cilt, Adana, S.313-323.
- Cordes W (1970). Flachengröße, Flackenform Und Feld- Hofentfernung, Praktische Landtechnik, H.15, Wien. Dinçer H (1971). Ziraat Alet Ve Makinalarında İş Başarılarına Tarlaların Uzaklık Ve Büyüklüklerinin Etki Dereceleri. A. Ü. Ziraat Fakültesi Yıllığı, Ankara.

- Demirel Z (1988). Türkiye'de Arazi Toplulaştırması Nasıl Tasarlanmalıdır. Yıldız Üniversitesi, İstanbul.
- Demirel Z ve Gülsever F Z (2010).Türkiye'de Toprak Reformu Ve Uygulamaları. <http://www.tarimreformu.gov.tr/library/raporlar.html> /Türkiye Toprak%20reformu U Ygulamaları.Pdf,.
- Doğanca M Y (1975). Ege Bölgesi'nde Seçilmiş Bir Kırsal Toplumda Modernleşme Açısından Tarımsal Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenip Uygulanmasını Etkileyen Sosyo Ekonomik Faktörler Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İzmir.
- Doğanca M Y (1983). Batı Anadolu'nun İki Orman Köyünde Yayım Açısından Kooperatifleşme Olayı Ve Kooperatiflere Katılımı Etkileyen Faktörler Üzerinde Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No:469, İzmir.
- Ekinci K (2010) Arazi Toplulaştırması Konusunda Çiftçi Davranışlarının Belirlenmesi (Bafra Ovası Örneği) . Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı.
- Ercan F (1966) Türkiye'de Arazi Toplulaştırması. Köy İşleri Bakanlığı Yayınlan:34, Topraksu Genel Müdürlüğü Yayınlan:183, Ankara, S.1-52.
- Erkan H, Ataman A(1995a). Gap'ta Arazi Toplulaştırması Uygulama Ve Sorunlun. S.U. Müh.Mim.Fak. Konferans, 26.5.1995, Konya, S.1-12.
- Erkan H, Ataman A (1995b). Arazi Toplulaştırmada Parselasyon Planlaması Ve Gap Örneği. Karaelmas Üniversitesi Müh.Fak., Mühendislikte 20. Yıl Sempozyumu, 5-6 Ekim 1995, S.1-10.
- Gün S (1996). Türkiye'de Uygulanan Toprak Toplulaştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması: İzmir Ve Şanlıurfa Örneği. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gün S (1996b). Türkiye'de Toprak Toplulaştırması İle İlgili Kamu Kuruluşlarının Uygulamaları Ve Eşgüdümü. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül 1996, 2.Cilt, Adana, S.324-330.
- Güneş T (1965). Arazi Toplulaştırması Türkiye'de Tatbikatı Ve Meseleleri. Ziraat Mühendisleri Odası Yayını, Ankara, S. 1-24.
- Kayaoğlu A (2005). Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Toplulaştırma Çalışmaları, Yasal Dayanak, Sorunlar Ve Çözümler. Türkiye'de Arazi Toplulaştırması Sempozyumu, 15-16 Eylül, Konya, 45-53.
- Kumbaroğlu S (1969). Toprak Mülkiyeti Ve Güllüce Köyü Arazi Tevhidi Projesi. Topraksu Dergisi, Sayı:29,Ankara, S. 45-49.
- Küsek G (2008). II Kadastro Kongresi, Ankara.
- Merter F (1990). 1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler (Malatya Örneği). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Bilim Serisi:2, Ankara.

- Özçatalbaş O (1994). Gap Bölgesi'nde (Şanlıurfa'da) Tarımsal Yayımın Analizi Ve Etkin Bir Yayım Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana.
- Özdanar K (2003). Spss İle Bio-İstatistik. Eskişehir.
- Özkan E (1999). Arazi Toplulaştırması Uygulamalarında Sosyo-Ekonomik Yapı Özellikleri Ve Benimsemeyi Etkileyen Faktörlerin Etkinliği (Edirne-Uzunköprü Örneği). Trakya Univ., Fen Bilimleri Enst, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tekirdağ.
- Özkan E, Gürel A (1996). Trakya'da Uygulanan Arazi Toplulaştırmalarının Kırsal Alanda Verimliliğe Etkileri. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi ,4-6 Eylül 1996, 2. Cilt, Adana, S.399-403.
- Serim T (1972). Türkiye'de Aile Yapısı. Hacettepe Üniversitesi Yayınları No:D-15, Ankara.
- Sönmez N (1966). Arazi Toplulaştırılması. Türkiye Ekonomik Kurumu İktisadi Araştırmalar Enstitüsü Kitap:7, Toprak Reformu Semineri, 26-27 Mayıs 1965, Ankara, S.91-107.
- Takka S (1993). Arazi Toplulaştırması. Kültür teknik Demeği Yayınlan No:1, Ankara, S.1-248.
- Taluğ C ve Tatlıdil H (1993). Tarımsal Yayım Ve Haberleşme. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Notu, Teksir No:141, Ankara.
- Taşdemir N (2001). Konya - İçeri Çumra'da Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri İle Birlikte Uygulanan Arazi Toplulaştırmasının Ekonomik Analizi Köy Hizmetleri Konya Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. Trakya Toprak Ve Su Kaynakları Sempozyumu, 24-27 Mayıs, Isbn: 975-19-2654-8, Konya.
- Parlak Z (2010). Arazi Toplulaştırması .S.25.
- Resmi Gazete (2005). 5403 Sayılı Toprak Koruma Ve Arazi Kullanımı Kanunu. Başbakanlık Basımevi, 25880, 19.07.2005.
- Ünal M, Başpınar V (1992). Tarımsal Toprakların Toplulaştırılması Ve Hukuki Sorunlar. Milletlerarası Tarım Reformu Ve Kırsal Kalkınma Kongresi, 22-27 Eylül 1992, T.O.B.B. Ahi Evran Salonu, Ankara, S.303-318.
- Verkoren J (1964). Türkiye'de Arazi Tevhidi Hakkında Rapor (Çeviri). Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, S4.
- Yağanoğlu A V, Okuroğlu M, Hanay A (2000). Arazi Toplulaştırması. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Yayınları No:159, Erzurum, 169s.
- Yücel M, Peker N (1996). Tarımsal Faaliyetlerde Çevresel Etki Değerlendirilmesi. Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu, 13-15 Mayıs 1996, Mersin, S.457-466.

7.EKLER

EK 1.

EDİRNE İLİ İPSALA İLÇESİ KOCAHIDIR VE KÜÇÜKDOĞANCA KÖYÜ ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI ETKİNLİĞİ ANKET FORMU ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI BİLİNÇ DÜZEYİ		
Köy Adı :	Anket No:	Tarih :/...../2014
1. Öğrenim durumunuz nedir?		
Okuma yazma bilmiyor		
İlkokul		
Ortaokul		
Lise		
Üniversite veya yüksekokul		
2. İşletmede kaç kişi yaşıyor?		
Az bireyli aile 1-3 kişi		
Orta sayıda bireyli aile 4-5 kişi		
Çok bireyli aile 6+ kişi		
3. İşletme sahibinin ana uğraşısı nedir?		
Tarım		
Diğer (Açıklayınız)		
4. Tarımda süreklilik nasıl sağlanabilir?		
Mülkiyet parçalanmazsa		
Çiftçi desteklenirse		
Diğer (Açıklayınız)		
5. Tarıma yatırım yapılmayışının en önemli nedenlerini sıralayınız.		
Mülkiyetteki belirsizlik		
Tarımdaki olumsuz gelişmeler		
Pazarlama sorunları		
Zarar ederim korkusu		
Diğer (Açıklayınız)		
BU BÖLÜMDEKİ SORULAR ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI ÖNCESİNE GÖRE CEVAPLANMALI		
6. İşletmenin toplam arazi miktarı kaç dekar?		
7. ATden önce tarımsal işletmenizde parsel sayısı kaç?		
1-2		
3-4		
5-6		
7-9		
10+		
8. Bölgenizde arazi toplulaştırma çalışmaları başlamadan önce arazi toplulaştırma konusunu duymuş muydunuz, ne olduğunu biliyor muydunuz veya bu konuda bilginiz var mıydı?		
Evet		
Hayır		
9. Arazi toplulaştırma çalışmalarını hangi kurumun yaptığını biliyor muydunuz?		
Evet		
Hayır		

Evet ise yazınız		
10. Arazi Topplulaştırması yapılmadan önce faydalı olduğuna inanıyor muydunuz?		
Evet		
Hayır		
11. Daha çok hangi sulama yöntemlerini kullanıyorsunuz? Toplam sulama alanı içindeki oranı ne kadar?		
Salma		
Karık		
Yağmurlama		
Damla		
Tava		
12. Arazi Topplulaştırmasından önce sınır kavgalarınız oluyor muydu?		
Evet		
Hayır		
Evet ise nedeni yazınız.		
13. Arazilerinizde ikinci ürün ekimi yapabiliyor musunuz?		
Evet		
Hayır		
Evet ise ürün çeşidi ve alanı		
14. Son yıllarda kullandığınız tarımsal alet ve makinelerinizi değiştirdiniz mi?		
Evet		
Hayır		
Evet ise hangileri		
15. Son yıllarda sulamada kullandığınız ekipmanlarda değişim oldu mu?		
Evet		
Hayır		
Evet ise hangileri		
16. 1 da araziyi işlemek için harcadığınız zaman yaklaşık ne kadardır?		
1-2 saat		
3-4 saat		
5-6 saat		
1 gün		
17. 1 da araziyi sulama için harcadığınız zaman yaklaşık ne kadardır?		
1-2 saat		
3-4 saat		
5-6 saat		
1 gün		
18. 1 da araziyi ilaçlamak için harcadığınız zaman yaklaşık ne kadardır?		
1-2 saat		
3-4 saat		
5-6 saat		
1 gün		
19. Parsellerinize yol bağlantısı var mı?		
Evet tümüne var		
Bazılarına var (Faydalananların sayısı) 1/n		
Hiçbirine yok		
20. Yol, parselinizdeki üretim çeşidini etkiliyor mu?		

Evet		
Hayır		
Evet ise nedeni		
21. Yol bağlantısı araziinize yapacağınız yatırımı etkiliyor mu?		
Evet		
Hayır		
Evet ise nedeni		
22. Su kaynağınız nedir?		
Sulama kanalı		
Yer altı suyu		
Diğer		
23. Su kaynağınız ekeceğiniz ürün seçiminde etkili mi?		
Evet		
Hayır		
Evet ise nedeni		
24. Parselleriniz sulama kanalına bağlı mı?		
Evet tümü		
Bazıları (faydalananların sayısı) 1/n		
Hiçbiri		
25-26-27-28-29. sorular arazinin küçük, parçalı ve şekilsiz oluşu kriterlerine göre değerlendirilmelidir.		
25. Suyun araziye ulaşmasını engelliyor mu?		
Evet		
Hayır		
26. İsteddiğiniz ürünü yetiştirmeyi engelliyor mu?		
Evet		
Hayır		
Evet		
Hayır		
27. Hangi sulama yöntemini kullanıyorsunuz?		
Salma		
Karık		
Yağmurlama		
Damla		
Tava		
28. Sulama yönteminizin seçimine neler etkilidir?		
Mevcut su kaynağı		
İşgücü maliyeti		
Elektrik bağlantısı		
Parsel büyüklüğü		
Verilen bilgiler ve eğitimler		
Yetiştirilecek bitki çeşidi		
Diğer (açıklayınız)		
BU BÖLÜMDEKİ SORULAR ARAZİ TOPLULAŞTIRMASINDAN SONRA OLARAK CEVAPLANMALI		
29. Arazi toplulaştırması ile ilgili toplantılara katıldınız mı?		
Evet		
Hayır		

30.	Arazi toplulaştırması çalışmalarına muvafakat verdiniz mi?		
	Evet		
	Hayır		
31.	Sizinle mülakat yapıldı mı?		
	Evet		
	Hayır		
32.	Askı süresince çalışma sonuçları hakkında size açıklama yapıldı mı?		
	Evet		
	Hayır		
33.	Arazi toplulaştırması çalışması ile arazi kazanımınız oldu mu?		
	Evet		
	Hayır		
34.	Arazi toplulaştırmasından sonra sınır sorunlarınız ortadan kalktı mı?		
	Evet		
	Hayır		
	Kısmen		
	Nedeni (açıklayınız)		
35.	Arazi toplulaştırma sonrası parsel sayınız?		
	Adet olarak belirtiniz		
36.	Arazi toplulaştırması ile parsellerinizin birleştirilmesi yeterli miydi?		
	Evet		
	Hayır		
37.	Arazi toplulaştırması ile parsellerin boyut ve şekillerindeki değişim yeterli mi?		
	Evet		
	Hayır		
38.	Arazi toplulaştırması sonrasında hisseli parsellerinizin birleştirilmesi oldu mu?		
	Evet		
	Hayır		
39.	Arazi toplulaştırması ile arazinizin verim değerinde bir değişim oldu mu?		
	Evet		
	Hayır		
	Evet ise oranı		
40.	Arazi toplulaştırması araziye daha fazla önem vermeyi, yatırım yapmayı sağladı mı?		
	Evet		
	Hayır		
	Evet ise nedeni		
41.	Arazi toplulaştırması yapıldıktan sonra olumlu yönde fikirleriniz değişti mi?		
	Evet		
	Hayır		
42.	Refah seviyenizde bir değişiklik oldu mu?		
	Evet		
	Hayır		
	Evet ise olumlu mu, olumsuz mu?		
43.	Toplulaştırmadan dolayı araziye ulaşma sürenizde kısalma oldu mu?		
	Evet		
	Hayır		
44.	Arazi tesviyesi bir iyileşme sağladı mı?		

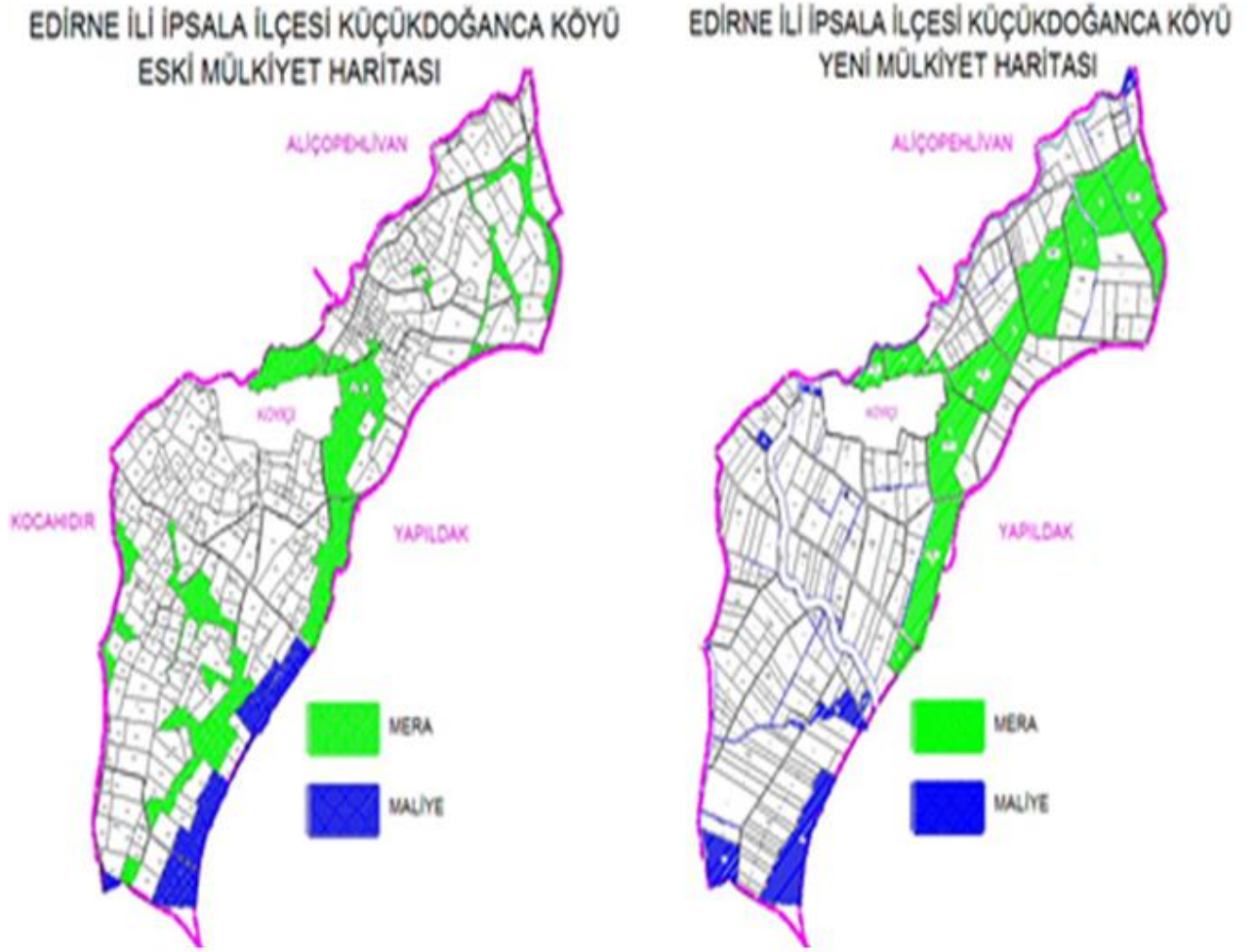
Evet		
Hayır		
45. Arazi toplulaştırma sonrasında arazi satın aldınız mı?		
Evet		
Hayır		
Evet ise nedeni ve adedi		
46. Hizmet satın almadaki zorluklar giderildi mi?		
Evet		
Hayır		
47. Arazi toplulaştırması suyun kanal düzeyinde daha adil dağıtımını sağladı mı?		
Evet		
Hayır		
48. Arazi toplulaştırması sulamada kullandığınız ekipman yönünden bir azalma getirdi mi?		
Evet		
Hayır		
Hayır ise nedeni		
49. Arazi toplulaştırması sulama için harcadığınız enerji (yakıt) maliyetleri yönünden bir azalma sağladı mı?		
Evet		
Hayır		
Hayır ise nedeni		
50. Arazi toplulaştırması ile sulamada işgücü azaldı mı? (1 işgücü ile kaç da)		
Evet		
Hayır		
Hayır ise nedeni		
51. Arazi toplulaştırma ile sulanan alanda bir artış oldu mu?		
Evet		
Hayır		
Hayır ise nedeni		
52. Arazi toplulaştırmasından sonra borulu şebekeden su alıyor musunuz?		
Evet		
Hayır		
53. Arazi toplulaştırmasından sonra arazilerinizde ikinci ürün ekimi yapabiliyor musunuz?		
Evet		
Hayır		
Evet ise ürün çeşidi ve alanı		
54. Arazi toplulaştırmasından sonra kullandığınız tarımsal alet ve makineleri değiştirdiniz mi?		
Evet		
Hayır		
Evet ise hangileri yazınız		
55. Arazi toplulaştırmasından sonra sulama yönteminizde değişiklik oldu mu?		
Evet		
Hayır		
Evet ise hangileri yazınız		
56. Yeniden toplulaştırma yapılacak olsa muvafakat verir misiniz?		

Evet		
Hayır		

EK 2.

Toplulaştırma alanının toplulaştırma öncesi ve sonrası eski, yeni mülkiyet haritaları

1

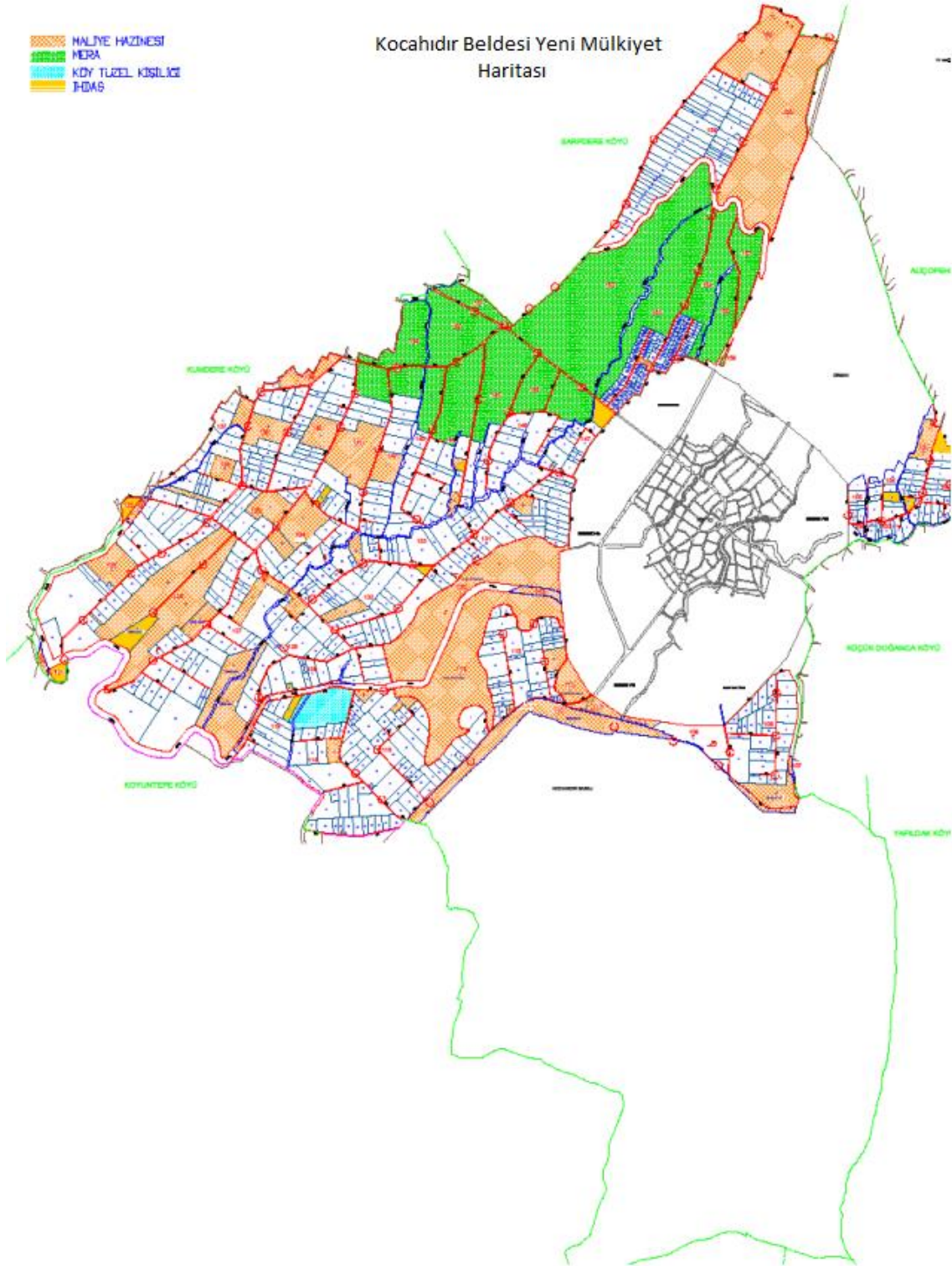
1

Kocahdır Beldesi Eski Mülkiyet Haritası

- HALIYE HAZINESİ
- MERA
- KÖY TÜZEL KİŞİLİĞİ
- İDMS

Kocahıdır Beldesi Yeni Mülkiyet Haritası

8.ÖZGEÇMİŞ

1968 yılında Ankara’da doğdu. İlk orta ve lise eğitimini Ankara’da okuduktan sonra 1985 yılında Yıldız Teknik Üniversitesinin Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliğine (Harita ve Kadastro) girdi ve 1989 yılında bu bölümden mühendis olarak mezun oldu. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün açmış olduğu sınavı kazanarak 1989 yılında Silvan kadastro müdürlüğüne kontrol mühendisi olarak atandı. Kurumun değişik illerinde kontrol mühendisi olarak çalıştıktan sonra 1998 yılında Kırklareli ili Pınarhisar kadastro müdürlüğüne müdür olarak atandı. 2000 yılında Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Akademisi İşletme Bölümünün Üretim Yönetim Pazarlama Ana Bilim dalında yüksek lisans girdi ve 2003 yılında da mezun oldu. 2010 yılında da Namık Kemal Üniversitesi Biyosistem Mühendisliği Bölümünde yüksek lisans programına başladı ve 2014 yılında da bitirmiştir. Halen Hatay İl Kadastro Müdürü olarak görev yapmakta olup evli ve Elçin ve Onurcan adlı iki çocuk babasıdır.